

Α.Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ: Σ.Ε.Υ.Π.

ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΠΤΥΧΙΑΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ

*Οι στάσεις και οι πεποιθήσεις των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας
του ΤΕΙ Κρήτης ως προς την κακοποίηση των γυναικών στις
συζυγικές σχέσεις*

*ΣΠΟΥΔΑΣΤΡΙΕΣ: Τουφεξή Στεφανία
Τσαμαλή Αγγελική*

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: Παπαδακάκη Μαρία

ΗΡΑΚΛΕΙΟ 2009

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΘΕΩΡΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

Εισαγωγή	Σελ. 7
Κεφάλαιο 1^ο	Σελ. 8
ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ	Σελ. 8
1.1 Ορισμός και εννοιολογικές προσεγγίσεις	Σελ. 8
1.2 Διαστάσεις του φαινομένου διεθνώς	Σελ. 11
1.3 Ιστορική αναδρομή	Σελ. 12
1.4 Νομοθετικό πλαίσιο	Σελ. 18
1.5 Θεωρητικές προσεγγίσεις	Σελ. 24
1.6 Συνέπειες του φαινομένου	Σελ. 33
1.7 Παράγοντες κινδύνου	Σελ. 36
1.8 Πρόληψη και αντιμετώπιση	Σελ. 41
1.8.1 Δομές υποστήριξης	Σελ. 43
Κεφάλαιο 2^ο	Σελ. 46
ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΚΑΙ ΣΥΖΥΓΙΚΗ ΚΑΚΟΠΟΙΗΣΗ	Σελ. 46
2.1 Στάσεις και πεπιοθήσεις των κοινωνικών λειτουργών ως προς το φαινόμενο	Σελ. 47

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Σκοπός της μελέτης	Σελ. 51
2. Ερευνητικά ερωτήματα	Σελ. 51
3. Μεθοδολογία έρευνας	Σελ. 52
3.1 Ερευνητική στρατηγική	Σελ. 52
3.2 Επιλογή δείγματος	Σελ. 52
3.3 Ερευνητικό εργαλείο	Σελ. 53
3.4 Μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων	Σελ. 55
4. Αποτελέσματα	Σελ. 56
4.1 Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία	Σελ. 56
4.2 Αποτελέσματα σύνθετων αναλύσεων	Σελ. 60
5. Συζήτηση	Σελ. 73
6. Προτάσεις	Σελ. 75

7.	Αδυναμίες της έρευνας	Σελ. 76
	ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	Σελ. 77
	ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	
1	Ερωτηματολόγιο μελέτης	Σελ. 83
2	Νόμος 3500 περί ενδοοικογενειακής βίας	Σελ. 90

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η συζυγική βία αποτελεί ένα ζήτημα ισχύος και ελέγχου ανάμεσα σε δύο ερωτικούς συντρόφους. Ουσιαστικά πρόκειται για την εκδήλωση επιθετικών και καταναγκαστικών συμπεριφορών μεταξύ των συζύγων. Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των στάσεων και πεποιθήσεων των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης ως προς την κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις. Πραγματοποιήθηκε συγκριτική μελέτη (comparative study) ανάμεσα σε δείγμα σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας Ζ' εξαμήνου και σε δείγμα σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας Α' εξαμήνου (ομάδα ελέγχου), κατά το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008. Για τη συλλογή των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο που διερευνούσε το κοινωνιολογικό προφίλ των συμμετεχόντων, την εκπαίδευση και επιμόρφωση, την ετοιμότητα αντιμετώπισης περιπτώσεων κακοποίησης, το ιστορικό κακοποίησης, τις πεποιθήσεις για την σωματική κακοποίηση των γυναικών από τους συζύγους τους. Για την επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS 13.0.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές Α και Ζ εξαμήνου ως προς τις πεποιθήσεις «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» και «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» και οριακή διαφορά σε στατιστικώς σημαντικό επίπεδο ανάμεσα στους συμμετέχοντες που είχαν παρακολουθήσει σεμινάρια σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία και σε αυτούς που δεν είχαν παρακολουθήσει.

Η φοίτηση στην Κοινωνική Εργασία φαίνεται να επηρεάζει σημαντικά συγκεκριμένες πεποιθήσεις των συμμετεχόντων σχετικά με τη συζυγική κακοποίηση. Η βελτίωση του προγράμματος σπουδών θα μπορούσε να συμβάλει στην ενίσχυση των εκπαιδευτικών ερεθισμάτων και στην πιο αποτελεσματική ευαισθητοποίηση των φοιτούντων γύρω από αυτά τα ζητήματα.

Λέξεις κλειδιά:

Κακοποίηση, συζυγική σχέση, πεποιθήσεις, σπουδαστές, Κοινωνική Εργασία

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Θέλουμε να εκφράσουμε τις ευχαριστίες μας στους σπουδαστές/στριες του Τμήματος Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης για την συμμετοχή τους στην έρευνα και την συμβολή τους στην ολοκλήρωση της πτυχιακής μας εργασίας.

Σημαντικός αρωγός στην προσπάθεια μας στάθηκε η επιβλέπουσα καθηγήτρια μας, κα. Παπαδακάκη Μαρία, στην οποία οφείλουμε να εκφράσουμε την ευγνωμοσύνη και τις θερμές ευχαριστίες μας τόσο για την συμπαράσταση, καθοδήγηση και ενθάρρυνσή της στο σημαντικό έργο μας όσο και για τις πολύτιμες γνώσεις και εμπειρίες που μας μετέδωσε.

Τέλος, στο πλαίσιο της πολύτιμης αυτής εμπειρίας, θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε η μία την άλλη για το συνεχές ενδιαφέρον, την αφοσίωση και συγκέντρωση στο κοινό μας έργο, καθώς και για τις ατελείωτες ώρες συνεργασίας (!) ...

Αντί Προλόγου

«Στο γάμο, ο πιο αδύναμος, ο πιο ανόητος, ο πιο ασήμαντος άντρας στον κόσμο, λαμβάνει το δικαίωμα να βιάζει, να χτυπά...»

Virginia Wolf

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η βία κατά των γυναικών μέσα στο γάμο αποτελεί ένα σημαντικό πρόβλημα δημόσιας υγείας, το οποίο έχει πάρει παγκόσμιες διαστάσεις και περιλαμβάνεται πλέον σταθερά στις ευρωπαϊκές πολιτικές, στο πλαίσιο της πρόληψης και της αντιμετώπισης (Αρτινοπούλου, 2006).

Πρόκειται για μία βαθύτατα τραυματική εμπειρία της οποίας τα σημάδια διαρκούν στο χρόνο, ενώ το αίσθημα της προδοσίας καθιστά την πράξη της κακοποίησης από το σύζυγο οδυνηρότερη της αντίστοιχης πράξης από έναν άγνωστο.

Το πρόβλημα ωστόσο, δεν προέκυψε τα τελευταία χρόνια. Σε όλες σχεδόν τις ανθρώπινες κοινωνίες, από πολύ παλιά, η γυναίκα βρισκόταν κάτω από το ζυγό του άνδρα, που μέσα από το θεσμό του γάμου, μπορούσε να έχει το αναμφισβήτητο δικαίωμα να διαπράττει κάθε είδους βιαιότητα, καθιστώντας τη σύζυγο, θύμα, με την άσκηση πάνω της κάθε βαναυσότητας, χωρίς να διατρέχει τον κίνδυνο να κατηγορηθεί και να διωχθεί ποινικά (Walker and Stephenson, 1979).

Μέχρι πρόσφατα στην Ελλάδα, ο νομοθέτης αναγνώριζε το δικαίωμα του συζύγου στη σεξουαλική επαφή, ακόμα και με βίαιο τρόπο και χωρίς τη συγκατάθεση της συζύγου του (Τσιγκρής, 2000). Παρόλο που σήμερα υπάρχει νόμος για την ενδοοικογενειακή βία, το φαινόμενο εξακολουθεί να αποτελεί ιδιωτική υπόθεση και να κρύβεται πίσω από «κλειστές πόρτες». Οι διαδικασίες της κοινωνικής αναγνώρισης του φαινομένου, αποτελούν αυτόνομο αντικείμενο μελέτης και έρευνας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

Συζυγική κακοποίηση

1.1 Ορισμός και εννοιολογικές προσεγγίσεις

Προκειμένου να οριστεί εννοιολογικά η συζυγική κακοποίηση θα πρέπει να προσδιοριστούν οι όροι από τους οποίους συντίθεται η έννοια. Ποικίλοι ορισμοί έχουν κατά καιρούς προταθεί.

Οι Straus, Gelles και Steinmetz (1980), διαχωρίζουν τη βία σε δυο τύπους: α) στη «φυσική βία», όπου η βίαιη πράξη πραγματοποιείται με την πρόθεση πρόκλησης σωματικού πόνου ή τραύματος σε κάποιο άτομο και β) στην «καταχρηστική βία», η οποία ορίζεται ως πράξη που ενέχει τη σοβαρή πιθανότητα τραυματισμού του ατόμου που πλήττεται.

Σε ευρωπαϊκό επίπεδο η συζυγική βία καθορίστηκε με σαφήνεια από τον ορισμό που έχει προταθεί από τη Δανία και έγινε αποδεκτός από τα υπόλοιπα κράτη-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης: «Κάθε σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βία που ασκείται σε βάρος του θύματος από τον τωρινό ή πρώην σύζυγο» (Γατσάς, 2006).

Σύμφωνα με το ΚΕΘΙ (2000), ο όρος συζυγική κακοποίηση αναφέρεται στην άσκηση σωματικής, ψυχικής ή σεξουαλικής βίας σε μία γυναίκα από το σύζυγό της, νυν ή πρώην, με στόχο την επιβολή ελέγχου.

Η συζυγική βία εμφανίζεται με τις παρακάτω μορφές (ΚΕΘΙ, 2000):

- Σωματική (τσιμπήματα, γρατσουνίσματα, δέσιμο, τραυματισμοί, χαστούκια, εγκατάλειψη σε επικίνδυνο μέρος, επίθεση με αντικείμενα, όπλο, μαχαίρι κ.α.)
- Ψυχολογική- συναισθηματική (κάθε είδους ψυχολογικός και συναισθηματικός εκβιασμός, σιωπή, έλεγχος εμφάνισης κλπ.)
- Λεκτική (γκρίνια, παράπονα, ενοχοποίηση για λάθη και παραλείψεις, επιθετικό χιούμορ κλπ.)
- Σεξουαλική (εξαναγκασμός και υποχρέωση στις σεξουαλικές ορέξεις του/ της συζύγου)

Σύμφωνα με τον Γατσά (2006) η συζυγική βία μπορεί να έχει μια από τις παρακάτω μορφές:

α) Σωματική βία. Χρήση δηλαδή σωματικής δύναμης η οποία έχει ως αποτέλεσμα τα σωματικό τραυματισμό –εσωτερικό ή εξωτερικό- του θύματος. Προσδιορίζεται από τις διακυμάνσεις μεταξύ ενός χαστουκιού στο πρόσωπο έως τη σοβαρή σωματική βλάβη, η οποία καταλήγει ακόμα και σε εκ προθέσεως ανθρωποκτονία. Η αποστέρηση της ιατρικής φροντίδας αναφορικά με τη σωματική και ψυχική υγεία, η στέρηση τροφής και νερού, ανήκουν σ' αυτήν την κατηγορία.

β) Σεξουαλική κακοποίηση. Η χωρίς συναίνεση σεξουαλική επαφή οποιασδήποτε μορφής μεταξύ συζύγων. Μορφές σεξουαλικής βίας είναι μεταξύ άλλων: ο βιασμός, η μαστροπεία, ο σοδομισμός, η πορνογραφία και άλλα.

γ) Λεκτική, συναισθηματική και ψυχολογική κακοποίηση. Κάθε πράξη η οποία συμβαίνει ιδιωτικά ή δημόσια και έχει ως αποτέλεσμα την άρση της ψυχολογικής και αισθηματικής περιχαράκωσης του θύματος. Εμπεριέχει ένα ευρύ φάσμα συμπεριφορών που κινούνται από απειλές, λεκτική τρομοκράτηση και εξυβρίσεις έως λεκτικό εξευτελισμό όπως για παράδειγμα τα υποτιμητικά σχόλια για την συμπεριφορά ή το ντύσιμο του θύματος, η έλλειψη φροντίδας για τις συναισθηματικές ανάγκες του θύματος, αν και το τελευταίο συμβαίνει λόγω άγνοιας και σε περιπτώσεις που δεν υπάρχει πρόθεση βίας. Ο εξαναγκασμός κυμαίνεται από την παθητική συμπεριφορά της κατήφειας μέχρι την ενεργητική – επιθετική συμπεριφορά της κακοποίησης. Η συνηθέστερη και ίσως η πιο καταστροφική από τις συμπεριφορές εξαναγκασμού είναι η κριτική, τα παράπονα και οι γκρίνιες που δεν απέχουν πολύ από την σωματική κακοποίηση. Η ψυχολογική βία κυμαίνεται από την ταπείνωση έως τη σοβαρή ψυχολογική βλάβη και έκπτωση του θύματος στην κοινωνική του λειτουργικότητα (Αρτινοπούλου και Φαρσεδάκη, 2003).

δ) Οικονομική εκμετάλλευση. Αφορά την παράνομη ή εσφαλμένη χρήση και διαχείριση των χρημάτων και της περιουσίας του θύματος, την οικονομική στέρηση και εξάρτηση, καθώς και την οικονομική εκμετάλλευση του/της συζύγου.

ε) Κοινωνική κακοποίηση. Αφορά την επιβολή της κοινωνικής απομόνωσης. Το πρόσωπο που έχει τον έλεγχο, αφαιρεί το δικαίωμα στον άλλο για οποιαδήποτε κοινωνική επαφή, ελέγχει ή παρακολουθεί τις επαφές με τους φίλους του, την οικογένειά του και το ευρύτερο κοινωνικό του περιβάλλον. Αυτό συμβαίνει σε πολλές περιπτώσεις και όταν το ζευγάρι έχει χωρίσει, όπου έχει παρατηρηθεί, η βία να στρέφεται ακόμη και τρίτων προσώπων. Στον ίδιο κύκλο ανήκουν και η αποστέρηση της εκπαίδευσης και της εργασίας.

Σύμφωνα με τον ΟΗΕ η συντροφική βία περιλαμβάνει κάθε πράξη ή παράλειψη ή συμπεριφορά που προκαλεί σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική, βλάβη ή οδύνη, οικονομική βλάβη καθώς και τον περιορισμό της προσωπικής ελευθερίας. Στην ψυχολογική βία περιλαμβάνεται και η συνεχής και συστηματική υποτίμηση της αξιοπρέπειας που οδηγεί στην προσβολή της προσωπικότητας. Με την έννοια της σωματικής βίας νοείται με τις σωματικές βλάβες και την ανθρωποκτονία (www.un.org)

Τέλος ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας ορίζει την συντροφική βία ως μία συμπεριφορά η οποία χαρακτηρίζεται από την άσκηση ελέγχου και την κατάχρηση της δύναμης από τον έναν, συνήθως τον άνδρα, στον άλλο, συνήθως τη γυναίκα, μέσα σε ένα πλαίσιο στενής ερωτικής σχέσης (www.who.int)

1.2 Διαστάσεις του φαινομένου διεθνώς

Η συντροφική βία είναι η πιο διαδεδομένη μορφή κακοποίησης των γυναικών στον κόσμο σήμερα. Περίπου ¼ με ½ του συνολικού πληθυσμού των γυναικών έχουν πέσει θύματα κακοποίησης από τον σύντροφό τους (UNHCR, 2003).

Η συντροφική βία είναι η πιο διαδεδομένη μορφή βίας κατά των γυναικών, ιδιαίτερα στις πολύ αναπτυγμένες χώρες της Ευρώπης. Σύμφωνα με 48 επιδημιολογικές μελέτες από όλο τον κόσμο προκύπτει ότι μεταξύ 10% και 69% των γυναικών έχουν βιώσει εμπειρίες κακοποίησης από τον βίαιο σύντροφό τους τουλάχιστον μία φορά στην ζωή τους (www.who.int). Μελέτες που διεξήχθησαν στις Η.Π.Α., τον Καναδά και την Αυστραλία βρήκαν ότι μεταξύ 0,9% και 20,1% των γυναικών είχαν βιώσει βία κατά την διάρκεια της εγκυμοσύνης τους (Gazmararian et al., 1996).

Στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής η σωματική βία είναι η σημαντικότερη αιτία τραυματισμού των γυναικών ηλικίας μεταξύ 15 και 44 ετών, δηλαδή περισσότερο από τις ληστείες, τα αυτοκινητικά δυστυχήματα και τους κακοποιούς. Στο Ηνωμένο Βασίλειο δύο γυναίκες την εβδομάδα φονεύονται από νυν ή πρώην συντρόφους. (BBC News Online, 2004).

Η συντροφική βία εμφανίζεται σε όλες τις χώρες του κόσμου και ανεξάρτητα από την κοινωνική, οικονομική, θρησκευτική ή πολιτισμική κατάσταση ή προέλευση του ατόμου που τη βιώνει (www.endabuse.org). Παρά το γεγονός ότι και οι γυναίκες μπορεί να είναι βίαιες εναντίον των ανδρών, και παρά το ότι η βία συμβαίνει μεταξύ των ατόμων του ίδιου φύλου, η συντριπτική πλειοψηφία των θυμάτων είναι γυναίκες (Tjaden & Thoennes, 2000).

Στη χώρα μας βέβαια υπάρχει σοβαρή έλλειψη σχετικών ερευνών, γεγονός που καταδεικνύει ότι το πρόβλημα δεν έχει επαρκώς μελετηθεί. Οι ελάχιστες επιδημιολογικές μελέτες που έχουν πραγματοποιηθεί στον ελλαδικό χώρο μας παρέχουν ενδείξεις για το εξαιρετικά μεγάλο μέγεθος του προβλήματος και στις Ελληνικές οικογένειες (Αρτινοπούλου & Φαρσεδάκης, 2003; Papadakaki et al., 2009; Tzamalouka et al., 2007).

Η δυσχέρεια συγκέντρωσης στοιχείων οφείλεται κατά κύριο λόγο στην έλλειψη επαρκών στοιχείων που παρέχουν οι διάφορες δομές, στις οποίες απευθύνονται οι κακοποιημένες γυναίκες κατά συνέπεια, είναι δύσκολο να αποτιμηθεί ο βαθμός, η φύση, η σοβαρότητα και οι συνέπειες του φαινομένου. Επιπρόσθετα, η βία κατά των γυναικών μέσα στην οικογένεια καταγγέλλεται σε πολύ μικρό βαθμό, καθώς πολιτισμικά θεωρείται αποδεκτή ειδικά σε μια κοινωνία, στην οποία κυριαρχούν ισχυρές παραδοσιακές αξίες αναφορικά με τη διαφοροποίηση των ρόλων των δύο φύλων και τον καταμερισμό της εξουσίας. Υπό αυτήν την έννοια, οι κοινωνικές αξίες και στάσεις υποστηρίζουν τον άνδρα ως αρχηγό της οικογένειας, του οποίου η απόλυτη εξουσία δεν μπορεί να αμφισβητηθεί από κανένα. Παράλληλα, οι κοινωνικές και νομικές υπηρεσίες έχουν αποφύγει να εμπλακούν συστηματικά σε ένα ζήτημα που το θεωρούν κατεξοχήν ιδιωτικό και έχουν ασχοληθεί κυρίως με τη διατήρηση του θεσμού της οικογένειας (ΚΕΘΙ, 2003).

1.3 Ιστορική αναδρομή

Η βία κατά των γυναικών με οποιαδήποτε μορφή, είτε πρόκειται για διάκριση σε βάρος τους στην απασχόληση, είτε για σεξουαλική και οικονομική εκμετάλλευση και εμπορία, είτε για βία μέσα στην οικογένεια, μπήκε στην ατζέντα των διεθνών οργανισμών εδώ και τριάντα περίπου χρόνια. Έως τότε, το θέμα αυτό αντιμετωπιζόταν ως ζήτημα ελάσσονος σημασίας, με αποτέλεσμα την ανεπαρκή και αναποτελεσματική χάραξη πολιτικής, τόσο σε μικρό όσο και σε μακρο-κλίμακα. Ειδικότερα, η ενδοοικογενειακή βία σε βάρος των γυναικών από τους συζύγους/ συντρόφους τους αντιμετωπιζόταν ακόμη και από τις δικαστικές υπηρεσίες ως ιδιωτική υπόθεση της οικογενειακής ζωής. Η πίεση που ασκήθηκε από το φεμινιστικό κίνημα και τις γυναικείες οργανώσεις σε εθνικό και παγκόσμιο επίπεδο, συντέλεσε στην αναγνώριση του προβλήματος και στην υιοθέτηση συγκεκριμένων πρακτικών. Η ένταξη της αρχής της ισότητας σε όλες τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης, οδήγησε στη διαμόρφωση δράσεων ίσων ευκαιριών για τους άνδρες και τις γυναίκες (Αρτινοπούλου, 2006).

Κατά τα 1976 – 1985 η προώθηση και η παρακολούθηση της ανάπτυξης των γυναικών εντάχθηκε στην πολιτική ατζέντα πολλών νεοσύστατων οργανώσεων

Κράτη-Μέλη του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών τόσο σε περιφερειακό και εθνικό, όσο και σε διεθνές επίπεδο (Αρτινοπούλου, 2006).

Συγκεκριμένα, στο πλαίσιο των Ηνωμένων Εθνών ιδρύθηκαν το Διεθνές Ερευνητικό και Εκπαιδευτικό Ινστιτούτο, το Ταμείο για την Ανάπτυξη των Γυναικών, η Επιτροπή για την Εξάλειψη κάθε μορφής Διάκρισης κατά των γυναικών, θεσμοί συνεργαζόμενοι με και συνεπικουρούμενοι από την Γραμματεία και το Τμήμα για την Πρόοδο των Γυναικών του Ο.Η.Ε, που επικεντρώνονται αφενός στην προσπάθεια περιορισμού και εξουδετέρωσης κάθε μορφής διάκρισης κατά των γυναικών και αφετέρου στην ενίσχυση της θέσης των τελευταίων (Αρτινοπούλου, 2006).

Το 1992 η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών όρισε ειδική ομάδα εργασίας στην οποία ανατέθηκε η μελέτη ενός πρώτου προσχεδίου Διακήρυξης για τη βία κατά των γυναικών. Το 1993 η Επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα στην απόφαση 1993/46 καταδίκασε οποιαδήποτε μορφή βίας και καταστρατήγησης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, ειδικά εναντίον των γυναικών. Σύμφωνα με το άρθρο 1, ο όρος «βία κατά των γυναικών» σημαίνει κάθε πράξη βίας με βάση το φύλο, που έχει ή μπορεί να έχει ως συνέπεια σωματική, σεξουαλική ή ψυχολογική βλάβη ή οδύνη για τη γυναίκα, συμπεριλαμβανομένης και της απειλής τέτοιων πράξεων, τον εξαναγκασμό ή την αυθαίρετη στέρηση ελευθερίας, είτε στη δημόσια είτε στην ιδιωτική ζωή. Στο άρθρο 2, περιλαμβάνεται η σωματική ή σεξουαλική βία μέσα στην οικογένεια, ο βιασμός μέσα στο γάμο, καθώς και η σωματική, η σεξουαλική ή και ψυχολογική βία που διαπράττεται ή παραβλέπεται από το κράτος (Αρτινοπούλου, 2006).

Την ίδια χρονιά η Επιτροπή του Ο.Η.Ε. για την Εξάλειψη των Διακρίσεων κατά των Γυναικών, υιοθέτησε τη σύσταση 19, όπου «η βία που με βάση το φύλο που ακυρώνει ή εμποδίζει την απόλαυση των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και βασικών ελευθεριών που βασίζονται στο γενικό Διεθνές Δίκαιο ή στις συγκεκριμένες συνθήκες των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων αποτελεί διάκριση, σύμφωνα με το άρθρο 1 της Συνθήκης». Επίσης η Γενική Συνέλευση των Ηνωμένων Εθνών που πραγματοποιήθηκε στη Βιέννη, ενέκρινε τη Διακήρυξη αναφορικά με την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών (Αρτινοπούλου, 2006).

Το 1994 η Επιτροπή για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα υιοθέτησε την απόφαση 1994/45 για τα θέματα βίας κατά των γυναικών, όπου συμπεριλαμβάνονται τόσο τα αίτια, όσο και οι συνέπειες αυτής και όρισε Ειδική Εισηγήτρια, το έργο της οποίας είναι να συλλέξει και να αναλύσει τα πλήρη δεδομένα σχετικά με τη βία, καθώς και να προτείνει μέτρα για την εξάλειψη της βίας σε εθνικό και διεθνές επίπεδο (Αρτινοπούλου, 2006).

Η ίδρυση του θεσμού της Ειδικής Εισηγήτριας από την Επιτροπή Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων σηματοδοτεί, στην ουσία το γεγονός ότι η βία δεν θεωρείται πλέον ένα ιδιωτικό ζήτημα, αλλά εντασσόμενη στο νομικό πλαίσιο των Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων, επισύρει την κρατική ευθύνη σε διεθνές επίπεδο (Αρτινοπούλου, 2006).

Όσα κράτη έχουν υπογράψει τη Συνθήκη, καταθέτουν προς τον Ο.Η.Ε. εθνικές εκθέσεις για τις κυβερνητικές δράσεις σχετικά με την εφαρμογή της ισότητας των φύλων (άρθρο 4, παρ. 1). Μεταξύ των άλλων, στο άρθρο 6 της διακήρυξης αναφέρεται: «Τα Κράτη – Μέλη παίρνουν όλα τα κατάλληλα μέτρα, συμπεριλαμβανομένων και νομοθετικών διατάξεων, για να καταστείλουν το εμπόριο των γυναικών και την εκμετάλλευση της πορνείας των γυναικών» (Αρτινοπούλου, 2006).

Τέλος, αλλά όχι λιγότερες σημαντικές είναι οι δραστηριότητες του Συμβουλίου της Ευρώπης, παρότι οι Συστάσεις του δεν αποτελούν δεσμευτικά κείμενα για τα Κράτη – Μέλη. Ήδη από το 1979 το Σ.τ.Ε. ασχολήθηκε με το ζήτημα της βίας στην οικογένεια και με την κακομεταχείριση των παιδιών της Επιτροπής των Υπουργών Κρατών – Μελών. Στη συνέχεια εκδόθηκαν άλλες Συστάσεις και υλοποιήθηκαν δράσεις για την αντιμετώπιση και την πρόληψη της βίας κατά των γυναικών. Ενδεικτικά αναφέρουμε τη Σύσταση για τη βία κατά των γυναικών, το Πρόγραμμα Δράσης του 1992 για τη μείωση της βίας, τη Διακήρυξη για τη μείωση της βίας κατά των γυναικών (1993), την οργάνωση συνεδρίων και σεμιναρίων για τα θέματα αυτά, τις συστάσεις για την ενίσχυση της νομοθεσίας των κρατών – μελών με στόχο την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας (Σύσταση Απρίλιος 1999), την πρόταση για τη σύσταση εθνικού μηχανισμού αντιμετώπισης της βίας, τη δημιουργία θεσμού του/της Συνηγόρου για την αντικειμενική εκτίμηση της κατάστασης των γυναικών σε

όλα τα Κράτη – Μέλη, και τέλος την ευαισθητοποίηση των γυναικών προκειμένου να αλλάξει το στερεότυπο της γυναίκας ως θύματος της βίας (Αρτινοπούλου, 2006).

Το 1995 κατά την διάρκεια της Τέταρτης Παγκόσμιας Διάσκεψης του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών, έγινε αποδεκτή η Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου. Σύμφωνα με αυτή, η βία κατά των γυναικών ορίζεται ως «επίδειξη των ιστορικά άνισων σχέσεων εξουσίας μεταξύ ανδρών και γυναικών, οι οποίες οδήγησαν σε επικυριαρχία και διάκριση εναντίον των τελευταίων από τους άνδρες και στην παρακώλυση της πλήρους ανάπτυξης και προόδου» (παρ.118). Επίσης, αναγνωρίζεται ως ένα από τα κυριότερα εμπόδια που αναστέλλουν την ανάπτυξη και πρόοδο τους (Αρτινοπούλου, 2006).

Συγκεκριμένα, αποφασίζεται μεταξύ των άλλων να: α) προωθηθούν οι στόχοι της ισότητας, της ανάπτυξης και της ειρήνης για όλες τις γυναίκες σε όλο τον κόσμο, - προς όφελος της ανθρωπότητας (άρθρο 3), β) εφαρμοστούν οι προϋπάρχουσες διεθνείς Συμβάσεις για την Εξάλειψη της Βίας κατά των Γυναικών, τα Δικαιώματα του Παιδιού, το Δικαίωμα στην Ανάπτυξη, τα Οικουμενικά Ανθρώπινα Δικαιώματα και τη Διάκριση κατά των Γυναικών (άρθρο 8), γ) επικυρωθούν πρακτικά οι προηγούμενες Διασκέψεις και Σύνοδοι Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για τις γυναίκες στο Ναϊρόμπι το 1985 για την πραγματοποίηση της ισότητας, της Ανάπτυξης και της Ειρήνης (άρθρο 10), δ) να εφαρμοστούν με πλήρη αποτελεσματικότητα οι Στρατηγικές του Ναϊρόμπι για την Πρόοδο των Γυναικών (άρθρο 11), ε) να προληφθούν και να εξαλειφθούν όλες οι μορφές βίας κατά των γυναικών και των κοριτσιών (άρθρο 29), στ) να διασφαλιστεί ο σεβασμός προς το Διεθνές και το Ανθρωπιστικό Δίκαιο, ώστε να προστατευθούν οι γυναίκες και τα κορίτσια (άρθρο 33), και ζ) να εφαρμοστεί επιτυχώς η εφαρμογή του Προγράμματος Δράσης, στο οποίο θα δεσμευτούν οι διεθνείς οργανώσεις, οι κυβερνήσεις και οι θεσμοί σε όλα τα επίπεδα (άρθρα 36,38) (Αρτινοπούλου, 2006).

Οι κυβερνήσεις των Κρατών-Μελών και οι οργανώσεις τόσο σε εθνικό όσο και σε διεθνές επίπεδο, παράλληλα με τις οργανώσεις που υποστηρίζουν και παρακολουθούν την πρόοδο των γυναικών, θα πρέπει να αναλάβουν την υποχρέωση να προωθήσουν το σύνολο των ενεργειών που προτείνεται από το Σχέδιο Δράσης του

Πεκίνου, ώστε να προκύψουν πρωταρχικής σημασίας αλλαγές στον τρόπο αντιμετώπισης και δράσης των γυναικών (Αρτινοπούλου, 2006).

Ταυτόχρονα, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Μαδρίτης (Δεκέμβριος 1995) ζήτησε τη διεξαγωγή ετήσιας επιθεώρησης της εφαρμογής Προγράμματος Δράσης του Πεκίνου από τα Κράτη-Μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, καθώς κρίθηκε απαραίτητη η συστηματική και συνεπής παρακολούθηση, προκειμένου να διασφαλιστεί η επιτυχής εφαρμογή του τελευταίου (Αρτινοπούλου, 2006).

Η εποπτεία της εφαρμογής του Προγράμματος Δράσης, καθώς και ο συντονισμός (ολικός ή μερικός) αυτού, επιμερίζεται και πραγματοποιείται από τη Γενική Συνέλευση του Ο.Η.Ε., το Οικονομικό και Κοινωνικό Συμβούλιο, την Επιτροπή Καθεστώτος Γυναικών, την Επιτροπή για την Εξάλειψη κάθε μορφής Διάκρισης κατά των Γυναικών και τη Γραμματεία των Ηνωμένων Εθνών, το γραφείο του Γενικού Γραμματέα και το Τμήμα για την Πρόοδο των Γυναικών (Αρτινοπούλου, 2006).

Η Διακήρυξη της Πλατφόρμας Δράσης του Πεκίνου θεωρείται μείζονος σημασίας, καθώς σηματοδοτεί τη στροφή στον τρόπο αντίληψης και χειρισμού ζητημάτων που αφορούν τη θέση των γυναικών στην κοινωνία. Κατ' αρχήν, επισημαίνεται το γεγονός ότι η βία δεν θεωρείται πλέον ιδιωτική υπόθεση και αναλαμβάνεται η υποχρέωση από τα Κράτη – Μέλη να αναπτύξουν πολιτικές για την πρόληψη και καταπολέμηση του φαινομένου της βίας κατά των γυναικών. Εξάλλου, διαφαίνεται η πρόθεση να αντιμετωπιστούν με μεγαλύτερη σοβαρότητα η βία και οι διακρίσεις εις βάρος των γυναικών σε οποιοδήποτε επίπεδο, ώστε να επιτευχθεί η ισότητα και η ανάπτυξή τους σε όλους τους τομείς της κοινωνικό – οικονομικής σφαίρας (Αρτινοπούλου, 2006).

Κατά το έτος 1996 το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο ενέκρινε προϋπολογισμό ύψους 3 εκατομμυρίων ευρώ για «τη λήψη μέτρων για την αντιμετώπιση της βίας κατά των γυναικών». Με αυτόν τον τρόπο τέθηκε σε ισχύ η Πρωτοβουλία Δάφνη 1997 – 1999 (DAPHNE INITIATIVE). Η προέλευση της τελευταίας εντοπίζεται στην Οικουμενική Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα το 1949, όπου αναφέρεται για πρώτη φορά ότι τα άτομα έχουν το δικαίωμα να ζουν χωρίς τον τρόπο της βίας ή του εκφοβισμού (Αρτινοπούλου, 2006). Σε ευρωπαϊκό

επίπεδο, η Ευρωπαϊκή Συνθήκη για τα Ανθρώπινα Δικαιώματα το 1950 αποτελεί το πρώτο βήμα για τη δημιουργία της Πρωτοβουλίας. Σε αυτήν, καθιερώνεται τόσο το δικαίωμα στη ζωή, όσο και το δικαίωμα του να μην υπόκειται κανείς σε βασανισμό ή εξευτελιστική μεταχείριση (Αρτινοπούλου, 2006).

Οι στόχοι της Πρωτοβουλίας Δάφνη είναι: α) η ενθάρρυνση των εργασιών και των συνεργαζόμενων δικτύων, της διακίνησης πληροφοριών και των προγραμμάτων, τα οποία θα προσδώσουν ευρωπαϊκή διάσταση στις δράσεις που αναλαμβάνονται από τα Κράτη – Μέλη και η ενίσχυση των φορέων που εμπλέκονται στην καταπολέμηση της βίας, β) η υποστήριξη του προγραμματισμού για την καλύτερη κατανόηση του φαινομένου της βίας, αναφορικά τόσο με τις ευάλωτες ομάδες – θύματα βίας, όσο και με τους δράστες και τις πράξεις καθ'αυτές, γ) η καθιέρωση και διακίνηση μοντέλων Καλής Πρακτικής σε προγράμματα που έχουν ως στόχο την πρόληψη της βίας, την προστασία των θυμάτων, την επανακοινωνικοποίηση τους, κλπ και δ) να αναγνωρίσει τα καινοτόμα και πιλοτικά προγράμματα που λειτουργούν σε ευρωπαϊκό επίπεδο, να μεταφέρει τα πορίσματά τους και σε άλλα Κράτη – Μέλη και να εγκαθιδρύσει διασυνοριακές συνεργασίες (Αρτινοπούλου, 2006).

Η φάση εφαρμογής της Πρωτοβουλίας Δάφνη του 1999, παρατάθηκε και κατά τη διάρκεια του 2000. η τάση που κυριάρχησε το 2000 ήταν η παρακολούθηση των όσων υλοποιήθηκαν μετά τα πέντε χρόνια από την Τέταρτη Συνδιάσκεψη Γυναικών του Ηνωμένων Εθνών που πραγματοποιήθηκε το 1995. Το πρώτο μισό του 2000 πραγματοποιήθηκαν αρκετές δραστηριότητες και συναντήσεις για την προετοιμασία της Ειδικής Συνεδρίασης της Γενικής Συνέλευσης, η οποία κλήθηκε να εξετάσει την πρόοδο αναφορικά με την Πλατφόρμα Δράσης του Πεκίνου (Αρτινοπούλου, 2006).

Το 1999 τέθηκε σε ισχύ η Συνθήκη του Άμστερνταμ, η οποία ισχυροποιεί την υποχρέωση της Ευρωπαϊκής Ένωσης ως προς την τήρηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων, τη διαρκή δέσμευσή της για την προώθηση ίσων ευκαιριών μεταξύ των δύο φύλων και την απόφασή της να αντιμετωπίσει τις διακρίσεις που λαμβάνουν χώρα με βάση το φύλο, τη θρησκεία ή τις πεποιθήσεις, την εθνική προέλευση, την αναπηρία, την ηλικία ή τις σεξουαλικές προτιμήσεις (Αρτινοπούλου, 2006).

Το 2000 του Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, λαμβάνοντας υπόψη την πρόταση της Επιτροπής, τη θέση του Οικονομικού και Κοινωνικού Συμβουλίου και τη θέση της Επιτροπής Ηνωμένων Εθνών, ενέκρινε και υιοθέτησε το τετραετούς διάρκειας (2000-2003) Πρόγραμμα Δάφνη, με σκοπό να ληφθούν προληπτικά μέτρα για την αντιμετώπιση της βίας των γυναικών (Αρτινοπούλου, 2006).

Το Πρόγραμμα Δάφνη συγκεκριμένα, αποσκοπεί στην εξασφάλιση ενός υψηλότερου επιπέδου προστασίας της σωματικής και ψυχικής υγείας των γυναικών – θυμάτων βίας, μέσω της πρόληψης της τελευταίας και της πρόβλεψης υποστήριξης στα θύματα, ώστε να αποτραπεί πιθανή μελλοντική έκθεση στη βία. Επιπρόσθετα, στοχεύει στην επικουρία και ενθάρρυνση Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων και άλλων Οργανισμών, οι οποίοι ενεργοποιούνται στο πεδίο της βίας (Αρτινοπούλου, 2006).

1.4 Νομοθετικό Πλαίσιο

Μέχρι πρόσφατα στην Ελλάδα, ο νομοθέτης αναγνώριζε το δικαίωμα του συζύγου στη σεξουαλική επαφή, ακόμα και με βίαιο τρόπο και χωρίς τη συγκατάθεση της συζύγου του (Τσιγκρής, 2000).

Πολλές περιπτώσεις ενδοοικογενειακής βίας, μέχρι πρότινος, έβρισκαν στέγη κάτω από τις γενικές διατάξεις του δικαϊκού μας συστήματος. Οι διατάξεις αυτές, είτε είχαν θεσπισθεί για την προστασία του γενικότερου αγαθού της ζωής και της γενετήσιας αξιοπρέπειας (π.χ σωματικές βλάβες, ανθρωποκτονίες, απειλές, βιασμοί και ασέλγειες), είτε, εφαρμόζονταν αναλόγως, και όχι ευθέως, στις περιπτώσεις οικογενειακής βίας (π.χ ρύθμιση κατάστασης, στα πλαίσια της δικαστικής προστασίας με ασφαλιστικά μέτρα).

Από το έτος 2006 και τη θέσπιση του νόμου 3500/2006 (ΦΕΚ 232) ο Έλληνας Νομοθέτης έκανε ένα σημαντικό βήμα για την πρόληψη και την αντιμετώπιση του φαινομένου της ενδοοικογενειακής βίας, βάσει των αρχών της ελευθερίας και της αξιοπρέπειας του ατόμου, ώστε να ενισχυθεί η αρμονική συμβίωση των προσώπων στα πλαίσια της οικογένειας.

Με το νέο νόμο, οι διατάξεις του Ποινικού Κώδικα αντικαθίστανται ή εμπλουτίζονται με ιδιώνυμα εγκλήματα, των οποίων οι ιδιάζουσες περιστάσεις κάτω από τις οποίες τελούνται ενέχουν βαθιά ηθικοκοινωνική απαξία.

Επίσης, εμπλουτίζονται και οι δικονομικές διατάξεις περί ασφαλιστικών μέτρων, ώστε να γίνονται προσφορότερες για τους σκοπούς του νόμου. Έτσι, προβλέπεται ειδικό κεφάλαιο για την αρωγή των θυμάτων με την απομάκρυνση του δράστη από την οικογενειακή κατοικία. Ο νόμος διακρίνεται για την διάθεση αναβάθμισης Πολιτειακών Θεσμών, όπως για παράδειγμα των εκπαιδευτικών που διαπιστώνουν ή πληροφορούνται ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας.

Θετική κρίνεται η αλλαγή που παρατηρείται στο πνεύμα και τη φρασεολογία της Αιτιολογικής Έκθεσης του νόμου (www.parliament.gr) όπου πλέον η βία κατά των γυναικών αντιμετωπίζεται ρητά ως ζήτημα ανθρωπίνων δικαιωμάτων και παραβίαση βασικών δικαιωμάτων και ατομικών ελευθεριών, αν και η σχετική αναφορά παραμένει ανεπαρκής.

Συγκεκριμένα, με το άρθρο 6 του νόμου, αντιμετωπίζονται οι σοβαρότερες μορφές σωματικών κακώσεων ή βλαβών της υγείας οι οποίες προσλαμβάνουν τον χαρακτήρα ιδιώνυμου εγκλήματος όταν δράστες και παθόντες είναι μέλη της ίδιας οικογένειας, με ιδιαίτερη βαρύτητα στην προστασία της εγκύου και των ανήλικων μελών της οικογένειας. Με τη διάταξη του άρθρου 7 προβλέπονται επίσης ως ιδιώνυμα εγκλήματα η ενδοοικογενειακή παράνομη βία και η απειλή. Οι προαναφερόμενες μορφές ενδοοικογενειακής βίας διώκονται αυτεπαγγέλτως και συνεπώς δεν απαιτείται ως προς αυτές έγκληση του παθόντος.

Περαιτέρω, με το άρθρο 8 του ίδιου νομοθετήματος αντικαταστάθηκαν οι διατάξεις των άρθρων 336 παρ. 1 και 338 παρ. 1 ΠΚ, που ορίζουν τις έννοιες του βιασμού και της καταχρήσεως σε ασέλγεια. Ειδικότερα, στην έννοια του βιασμού περιλαμβάνεται και ποινικοποιείται πλέον και ο συζυγικός βιασμός, έστω και με τη μορφή της εντός γάμου συνουσίας, αντιμετώπιση που αντιστοιχεί στις σύγχρονες αντιλήψεις περί προστασίας των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και εντός του γάμου.

Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι ο νομοθέτης καινοτομεί και διευρύνει τον κύκλο των προστατευόμενων προσώπων συμπεριλαμβάνοντας, εκτός των πλησιέστερων συγγενών (συζύγους, γονείς, τέκνα κ.λ.π.), και τους μόνιμους συντρόφους ανδρών ή γυναικών καθώς και τα τέκνα, κοινά ή ενός εξ' αυτών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά συνοικούν, αλλά και τους τέως συζύγους.

Μεγάλη σημασία έχει ο καινούργιος θεσμός της ποινικής διαμεσολάβησης και ουσιαστικά αποβλέπει στην αποφυγή της κοινωνικής έκθεσης των οικογενειών ενώπιον των δικαστηρίων, δίνοντας κατά αυτόν τον τρόπο μια δεύτερη ευκαιρία στις οικογένειες που αντιμετωπίζουν τέτοιου είδους προβλήματα.

Ειδικότερα, στα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας ο αρμόδιος για την άσκηση ποινικής δίωξης εισαγγελέας διερευνά κάθε φορά τη δυνατότητα ποινικής διαμεσολάβησης. Προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας αυτής είναι η υποβολή ανεπιφύλακτης δήλωσης εκ μέρους του προσώπου στο οποίο αποδίδεται η τέλεση του εγκλήματος, ότι είναι πρόθυμο να υποσχεθεί ότι δεν θα τελέσει στο μέλλον οποιαδήποτε παρόμοια πράξη και ότι σε περίπτωση ήδη υφιστάμενης συνοίκησης δέχεται να μείνει εκτός οικογενειακής κατοικίας για εύλογο χρονικό διάστημα.

Η δήλωση αυτή περιλαμβάνει επιπλέον τη δέσμευση παρακολούθησης ειδικού συμβουλευτικού-θεραπευτικού προγράμματος για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας σε δημόσιο φορέα (εφόσον το ζητήσει το θύμα), την άμεση άρση ή αποκατάσταση των συνεπειών που προκλήθηκαν από την παράνομη πράξη και εν τέλει την καταβολή εύλογης χρηματικής ικανοποίησης στον παθόντα, κατά το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα, η οποία δεν μπορεί να είναι κατώτερη των χιλίων ευρώ, εκτός αν ο ίδιος ο παθών ζήτησε μικρότερο ποσό.

Αν σε βάρος του υπαιτίου κινηθεί η διαδικασία του αυτοφώρου, ποινική διαμεσολάβηση επιτρέπεται μόνον εφόσον το δικαστήριο αναβάλει την εκδίκαση της υπόθεσης εξετάζοντας αυτεπαγγέλτως αν συντρέχει περίπτωση να επιβληθούν στον υπαίτιο περιοριστικοί όροι. Επίσης, σε περίπτωση που σε βάρος του φερόμενου ως δράστη ενεργείται προκαταρκτική εξέταση, ο εισαγγελέας, πριν από κάθε άλλη ενέργεια, μπορεί να διατάξει τη διενέργεια ιατρικής πραγματογνωμοσύνης του

θύματος, να εξετάσει κάθε μάρτυρα που προτείνεται και να καλέσει τον ύποπτο για την τέλεση της πράξης να δώσει εξηγήσεις.

Εφόσον ο φερόμενος ως δράστης δεν υποβάλλει με τις εξηγήσεις του δήλωση περί ποινικής διαμεσολάβησης, καλείται για τον σκοπό αυτό από τον αρμόδιο εισαγγελέα, και έχει προθεσμία μέχρι τριών ημερών για να απαντήσει. Αν η απάντηση του είναι αρνητική κινείται η ποινική διαδικασία, ενώ σε περίπτωση θετικής απάντησης, ο εισαγγελέας ενημερώνει σχετικώς τον παθόντα, παρέχοντάς του αντίστοιχη προθεσμία για να δηλώσει αν δέχεται ή όχι τη διαμεσολάβηση. Εφόσον η απάντηση του παθόντος είναι αρνητική ή δεν επέλθει τελικά συμφωνία, κινείται η ποινική διαδικασία, ενώ σε περίπτωση θετικής απάντησης ο εισαγγελέας θέτει τη δικογραφία με διάταξή του σε ειδικό αρχείο της εισαγγελίας.

Παρόλα αυτά η Διεθνής Αμνηστία συνεχίζει να έχει σοβαρές επιφυλάξεις για την εφαρμογή του θεσμού της ποινικής διαμεσολάβησης σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, όπου τα δύο μέρη δεν διαθέτουν την ίδια αυτονομία και δυνατότητα να εκφράσουν ελεύθερα τη βούλησή τους. Υπάρχουν καταλληλότερα μέτρα, τα οποία πρέπει να συμπληρώνουν και όχι να υποκαθιστούν την ποινική δίωξη (www.amnesty.org.gr)

Αν ο υπαίτιος συμμορφωθεί προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης για χρονικό διάστημα τριών ετών, τότε η σχετική διαδικασία ολοκληρώνεται και εξαλείφεται η ποινική αξίωση της πολιτείας για το έγκλημα που αφορά. Σε περίπτωση όμως που διαπιστωθεί ότι η διαμεσολάβηση δεν ολοκληρώθηκε με υπαιτιότητα του φερόμενου ως δράστη, ο αρμόδιος εισαγγελέας διακόπτει τη διαδικασία και ενεργοποιεί εκ νέου την ποινική διαδικασία.

Περαιτέρω, η συμφωνία των διαδίκων για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης ισχύει ως συμβιβασμός ως προς τις χρηματικές αξιώσεις από το έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας. Μόνη η συμφωνία του παθόντος συζύγου για την έναρξη της διαδικασίας δεν εμποδίζει την άσκηση αγωγής διαζυγίου ή την υποβολή αιτήσεως συναινετικής λύσεως του γάμου, την πρόοδο της δίκης και τη λύση του γάμου.

Επιπλέον, σε περίπτωση διάπραξης εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας είναι δυνατόν να επιβληθεί στον κατηγορούμενο ο περιοριστικός όρος της απομάκρυνσής του από την οικογενειακή κατοικία, της μετοίκησης του, ή της απαγόρευσης προσέγγισης των χώρων κατοικίας ή εργασίας του θύματος, των κατοικιών στενών συγγενών του και των εκπαιδευτήριων των παιδιών. Ο περιοριστικός αυτός όρος μπορεί να διαταχθεί τόσο κατά την ποινική διαδικασία, όσο και στα πλαίσια της προσωρινής ρύθμισης οικογενειακών σχέσεων, όπως προβλέπεται πλέον μετά την τροποποίηση του άρθρου 735 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας. Ακόμα, θεωρείται θετική η πρόβλεψη ότι το αρμόδιο δικαστικό όργανο, μπορεί να ζητήσει συμβουλευτικά τη γνώμη επιστημόνων εξειδικευμένων στα ζητήματα ενδοοικογενειακής βίας. Ωστόσο, η ρύθμιση αυτή παραμένει αόριστη και ασαφής, ενώ περιορίζει κατά πολύ το ρόλο των εξειδικευμένων επιστημόνων στις συγκεκριμένες υποθέσεις.

Τέλος, η τροποποίηση του άρθρου 1439 του Αστικού Κώδικα σύμφωνα με το οποίο, ως προς το τεκμήριο κλονισμού του γάμου ως λόγου διαζυγίου, ο κλονισμός τεκμαίρεται και σε περίπτωση άσκησης από τον εναγόμενο ενδοοικογενειακής βίας εναντίον του ενάγοντος.

Παρατηρείται όμως ότι το τελικό νομοθέτημα συνεχίζει να προβάλλει τον στόχο της διατήρησης του θεσμού της οικογένειας ως προτεραιότητα έναντι της προστασίας και αποκατάστασης του θύματος. Στην Αιτιολογική Έκθεση αναφέρεται ότι ο θεσμός εισήχθη αρχικά στην ελληνική νομοθεσία για τη διευθέτηση διενέξεων μεταξύ ανηλίκου και ενηλίκων. Όταν ο θεσμός επεκτείνεται και στις υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, που αφορούν ενηλίκους, δίνεται η εντύπωση ότι υποβαθμίζεται η σοβαρότητά τους.

Εν μέρει δεκτή έγινε η σύσταση της Διεθνούς αμνηστίας να αναγνωριστεί η ανάγκη κατάλληλης εκπαίδευσης των εμπλεκόμενων δημόσιων λειτουργών, όμως δεν προβλέπεται η ανάγκη εκπαίδευσης όλων των εμπλεκόμενων ούτε προβλέπεται ρητά και δεσμευτικά η διαδικασία εκπαίδευσης των αστυνομικών υπαλλήλων (και των λοιπών εμπλεκόμενων δημόσιων λειτουργών) ούτε και ο τρόπος και ο φορέας διεκπεραίωσής της. Μεταξύ άλλων, ο νόμος επιφυλάσσει στις εισαγγελικές αρχές τον ρόλο του οικογενειακού συμβούλου, έναν ρόλο που οι εισαγγελείς δεν είναι αρμόδιοι

να επιτελούν, ούτε και απαιτήθηκε ποτέ να διαθέτουν σχετική επιστημονική κατάρτιση.

Η Αιτιολογική Έκθεση επικαλείται έναν αμερόληπτο τρίτο, τον εισαγγελέα, για τη συζήτηση μεταξύ των συζύγων και τη διακοπή των σχετικών συμπεριφορών. Πέραν του ότι η διατύπωση αυτή φανερώνει άγνοια επί του συγκεκριμένου ζητήματος της ενδοοικογενειακής βίας και υποβάθμισή του σε απλό πρόβλημα επικοινωνίας μεταξύ συζύγων, τίθεται σε αμφισβήτηση και το πόσο αμερόληπτος είναι ο δικαστικός λειτουργός και απαλλαγμένος στερεοτύπων για τους ρόλους των δυο φύλων, ειδικά εάν δεν προβλέπεται η εκπαίδευσή του. Ο νόμος φαίνεται ότι του αναθέτει το ρόλο ψυχολόγου ή οικογενειακού συμβούλου (www.amnesty.org.gr).

Παρά τις πιο πάνω βελτιωτικές αλλαγές, που επήλθαν με το νέο νόμο «Για την Αντιμετώπιση της Ενδοοικογενειακής Βίας», εξακολουθούν να υπάρχουν αρκετές ελλείψεις και αρνητικά σημεία, τα οποία είχε επισημάνει και η Διεθνής Αμνηστία (www.amnesty.org.gr) Ειδικότερα:

Το άρθρο 7 του τροποποιημένου σχεδίου νόμου δεν απαλείφθηκε ο όρος «χωρίς το θύμα να υποχρεούται» για να αντικατασταθεί από το «χωρίς το θύμα να συναινεί». Ωστόσο, στην Αιτιολογική Έκθεση αναφέρεται ως αβάσιμο το επιχείρημα περί υποχρέωσης των συζύγων σε γενετήσια συνεύρεση. Δεν υπάρχουν εξαναγκαστικές κατά το νόμο υποχρεώσεις των συζύγων, για την τέλεση των οποίων να χωρεί κατά το νόμο άσκηση βίας ή απειλής. Η Διεθνής Αμνηστία θεωρεί ότι με τη συγκεκριμένη διάταξη χωρεί ερμηνεία των υποχρεώσεων των συζύγων με βάση κοινωνικές αντιλήψεις, έτσι ώστε να συγχωρείται η άσκηση βίας και απειλής κατά περιπτώσεις.

Δεν απαλείφθηκε ο όρος «συμβουλευτικό» σχετικά με το πρόγραμμα, που παρακολουθεί ο δράστης κατά την ποινική διαμεσολάβηση και το οποίο θα έπρεπε σύμφωνα με την Διεθνής Αμνηστία να έχει αναμορφωτικό χαρακτήρα.

Η σύσταση περί δωρεάν νομικής αρωγής, εάν παρίσταται ανάγκη, και εκστρατειών ενημέρωσης του κοινού, δεν έγινε δεκτή., και η επισήμανση της ύπαρξης ξενώνων φιλοξενίας αναφέρεται αόριστα στον νέο νόμο.

Επίσης, Διεθνής Αμνηστία εκτιμά ότι θα έπρεπε να απαλειφθεί η διατύπωση του άρθρου 21, παρ. 2, που προβλέπει ότι «οι αστυνομικές αρχές [...] υποχρεούνται, εφόσον το ζητήσει το θύμα, να ενημερώσουν αυτό και τους παραπάνω φορείς, ώστε να παρασχεθεί [...] αρωγή». Η ενημέρωση θα πρέπει να παρέχεται ούτως ή άλλως στο θύμα, το οποίο στις περισσότερες των περιπτώσεων αγνοεί τα ισχύοντα και αντιμετωπίζει με φόβο και δυσπιστία τους κρατικούς λειτουργούς.

Τέλος, η Διεθνής Αμνηστία εκτιμά ότι η άμεση αποκατάσταση του θύματος της ενδοοικογενειακής βίας δε θα πρέπει να επαφίεται στο δράστη (άρθρο 11), ενώ επισημαίνει παράλληλα ότι η βάσει του Αστικού Κώδικα (άρθρο 5) χρηματική ικανοποίηση θα πρέπει να είναι τουλάχιστον 1000 ευρώ, ανεξαρτήτως εάν το θύμα ζήτησε λιγότερα.

1.5 Θεωρητικές προσεγγίσεις

Υπάρχουν τέσσερις κύριοι τύποι ερμηνείας της βίας, με αρκετές όμως υποδιαιρέσεις στις επιμέρους προσεγγίσεις τους: οι ατομικές θεωρίες, οι ψυχαναλυτικές ή ψυχολογικές, οι κοινωνικές – δομικές και οι φεμινιστικές προσεγγίσεις. Όσον αφορά στις ατομικές θεωρίες, κάποιες εστιάζουν στην εξέλιξη και τα γενετικά χαρακτηριστικά που προδιαθέτουν τους άνδρες στη βία. Άλλες δίνουν έμφαση στη δομή του εγκεφάλου, σε χημικές ανισορροπίες, αλλά και ορμονικούς παράγοντες, όπως η τεστοστερόνη. Οι ατομικές θεωρίες φαίνεται να μην είναι πλήρεις και έχουν δεχτεί έντονη κριτική από τον επιστημονικό χώρο, καθώς θεωρείται ότι δεν προσφέρουν πολλά στη βαθύτερη κατανόηση της ενδοοικογενειακής βίας. Τέτοιες θεωρίες άνθισαν περισσότερο στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής παρά στη Βρετανία και σήμερα θεωρούνται ιδιαίτερα αναχρονιστικές (Χατζηφωτίου, 2005).

Μια άλλη εξατομικευμένη ερμηνεία της ενδοοικογενειακής βίας στην κατηγορία των ατομικών θεωριών, είναι αυτή που αποδίδει την βία στην ψυχοπαθολογία του δράστη. Οι δράστες λένε ότι είναι αδύναμοι, με παθολογική ζήλια άνδρες (Gayford, 1975), με χαμηλή αυτοπεποίθηση και ανασφάλεια, ιδιαίτερα γύρω από τον ανδρισμό τους. Άλλοι ερευνητές, δίνουν έμφαση στις άκαμπτες αντιλήψεις των δραστών για τους γυναικείους και τους ανδρικούς ρόλους (Moore, 1979 – Sinclair, 1985).

Άλλοι ερευνητές των ατομικών – ψυχολογικών θεωριών αποδίδουν την ανδρική βία σε πτυχές της προσωπικότητας ή της συμπεριφοράς της γυναίκας, μια κλασική περίπτωση ενοχοποίησης του θύματος. Σύμφωνα με τον ψυχίατρο Gayford (1975) αρκετές κακοποιημένες γυναίκες «έχουν ένα βαθμό ανεπάρκειας», και ότι αρκετές γυναίκες έχουν ιδιαίτερα πληγωμένη προσωπικότητα και χρειάζονται μακρόχρονη υποστήριξη. Συχνά χρειάζονται προστασία από τις ίδιες τις δικές τους παρορμητικές ενέργειες. Παρόλο που φοβούνται την βία, όπως όλοι οι άνθρωποι, έχουν την ικανότητα να αναζητούν βίαιους άντρες ή με τη συμπεριφορά τους να προκαλούν επίθεση από το αντίθετο φύλο. Στην ίδια κατεύθυνση κινούνται και ο Pizzey και Shapiro (1982), και μάλιστα πηγαίνουν ακόμη πιο μακριά από το να υποστηρίζουν απλώς ότι οι γυναίκες προκαλούν την βία με τη συμπεριφορά τους ή τα προσωπικά τους χαρακτηριστικά. Θεωρούν ότι οι κακοποιημένες γυναίκες είναι εθισμένες στη βία, τη χρειάζονται και την απολαμβάνουν, αντλώντας σεξουαλική ικανοποίηση από την κακοποίηση. Είναι δύσκολο να εξηγηθεί η αλλαγή αυτή στη στάση της Pizzey, ενώ ήταν στην πρώτη γραμμή των κακοποιημένων γυναικών από τότε που δημιουργήθηκε το πρώτο καταφύγιο στη Μεγάλη Βρετανία. Γενικά, αυτές οι θεωρίες αποδοκιμάστηκαν έντονα από τον ευρύ επιστημονικό και ερευνητικό χώρο (Χατζηφωτίου, 2005).

Εν συνεχεία η θεωρία της κοινωνικής μάθησης, ενώ επικεντρώνεται ατομικά στους δράστες, εισάγει ένα κοινωνικό στοιχείο, προσπαθώντας να εξηγήσει την ανδρική βία εναντίον των γυναικών ως επίκτητη συμπεριφορά. Αυτό το φαινόμενο αναφέρεται ως «διαγενεακή μεταβίβαση βίας». Αυτό που στοχεύει να δείξει η συγκεκριμένη θεωρία, είναι ότι όσοι γίνονται μάρτυρες βίας ανάμεσα στους γονείς τους ή βίωσαν οι ίδιοι τη βία ως παιδιά, καταφεύγουν στη βία ως ενήλικες (Steinmetz και Strauss, 1974· Strauss, Gelles και Steinmetz, 1980). Ενδεικτικά αναφέρεται ότι οι Strak και Flitcraft (1985) απορρίπτουν τη θεωρία ότι η βία μεταδίδεται από τη μια γενιά στην άλλη και αναφέρουν ότι οι έρευνες που υποστηρίζουν κάτι τέτοιο είναι μεθοδολογικά ελλειπείς και βασίζονται στα συμπεράσματά τους σε ανακριβείς αποδείξεις και προβληματικές ερμηνείες. Σε άλλο σημείο κριτικής αναφέρεται ότι «...η θεωρία αυτή δεν παρέχει καμία χρήσιμη και ποιοτική κατανόηση της ενδοοικογενειακής βίας και των συνεπειών της στα παιδιά. Επιπλέον, αγνοεί τις διακρίσεις των φύλων και την

ανισότητα που υπάρχει στην κοινωνία και ενισχύει στους άνδρες την πεποίθηση ότι υπάρχει δικαιολογία για την συμπεριφορά τους» (WAFE,1992:101).

Άλλες ερμηνείες δίνουν προτεραιότητα σε παράγοντες που σχετίζονται με την κοινωνική δομή, ως αιτίες της ενδοοικογενειακής βίας. Ανάμεσα σε εκείνους που δέχονται τέτοιου είδους ερμηνείες είναι οι Steinmetz και Strauss (1975) και Gelles (1983). Η Smith (1989:25) λέει ότι οι επιστήμονες αυτοί βλέπουν την ενδοοικογενειακή βία ως απάντηση στη πίστη, το άγχος και είναι οι οικονομικές συνθήκες, η κακή κατοικία, η φτώχεια, η έλλειψη επαγγελματικών ευκαιριών και οι συνθήκες εξαναγκασμού και καταπίεσης στην εργασία. Οι άνδρες και οι γυναίκες κοινωνικοποιούνται σε συγκεκριμένους ρόλους που δημιουργούν κοινωνικά προκαθορισμένες προσδοκίες. Αν η κοινωνική δομή εμποδίζει αυτές τις προσδοκίες να πραγματοποιηθούν, μπορεί να προκληθεί σύγχυση και βία. Έτσι η βία καθίσταται δικαιολογημένη. Πρέπει όμως να παρατηρηθεί ότι, ενώ μπορεί το άγχος που πηγάζει από την φτώχεια και την ανισότητα και διάφορες μορφές αποστέρησης, να είναι παράγοντας που συντείνει στην ενδοοικογενειακή βία, ωστόσο μόνο ένα μικρό μέρος των ανθρώπων που ζουν σε τέτοιες συνθήκες φέρονται βίαια στους συντρόφους τους, και πολλοί απ' όσους φέρονται βίαια δεν είναι ούτε φτωχοί ούτε υποφέρουν από κάποιας μορφής στέρηση. Έχει διαπιστωθεί ότι οι θεωρίες της κοινωνικής δομής δίνουν πιο έντονη πολιτική χροιά στην ερμηνεία της ενδοοικογενειακής βίας (Χατζηφωτίου, 2005).

Επιδημικά ήδη έχει επισημανθεί η πολιτική σημασία του γυναικείου κινήματος στο φαινόμενο της βίας και το γεγονός ότι οι φεμινιστικές ερμηνείες της ενδοοικογενειακής βίας είναι πολιτικής φύσης. Σύμφωνα με την Smith (1989:27): «Στον πυρήνα των φεμινιστικών ερμηνειών βρίσκεται η άποψη ότι η βία είναι μια αντανάκλαση των σχέσεων που δεν είναι ισότιμες από άποψη εξουσίας: η ενδοοικογενειακή βία αντανακλά την άνιση δύναμη των ανδρών και των γυναικών στην κοινωνία, καθώς και στις προσωπικές σχέσεις». Αυτή είναι μια άποψη που υποστηρίζεται έντονα στην έρευνα της βρετανικής υπηρεσίας «Υποστήριξης Θυμάτων» (Victim Support, 1992:2), η οποία χωρίς ενδοιασμούς δηλώνει ότι η γυναίκα είναι ευπαθής στην ενδοοικογενειακή βία λόγω ακριβώς της θέσης της στην κοινωνία, που συχνά είναι κατώτερη κοινωνικά και οικονομικά από των ανδρών. Παρόμοιες θέσεις εκφράζονται και από πλήθος επιστημονικών και ερευνητικών

ομάδων σε όλο τον κόσμο. Η ανδρική βία, ή η απειλή γι' αυτή, θεωρείται ως μέσο για τον έλεγχο των γυναικών και για τη διατήρηση της κυριαρχίας των ανδρών και της υποταγής των γυναικών (Dobash και Dobash, 1979/ Pahl, 1985). Μάλιστα η Pahl έχει αναφερθεί πολύ συγκεκριμένα στην άμεση σχέση που έχει ο έλεγχος και η διαχείριση των χρημάτων στο γάμο με την άσκηση εξουσίας. Σύμφωνα με την έρευνά της, οι γυναίκες σύζυγοι είχαν περισσότερη ισχύ στη λήψη αποφάσεων αν είχαν αμειβόμενη απασχόληση. Η έρευνα των Kalmuss και Straus (1981) δείχνει ότι η οικονομική εξάρτηση των γυναικών είναι ένας έμμεσος παράγοντας πρόκλησης βίας εναντίον τους, όσο μεγαλύτερη η εξάρτηση, τόσο μεγαλύτερος ο κίνδυνος μιας σοβαρής επίθεσης. Οι Homer, Leonard και Taylor (1984) έχουν επίσης, μελετήσει τη σχέση ελέγχου και διαχείρισης των χρημάτων με τις βίαιες σχέσεις και κατέληξαν ότι η «άσκηση εξουσίας από τον άνδρα μέσω της οικονομικής και σωματικής υπεροχής του», υπάρχουν στη ζωή της μεγάλης πλειονότητας των γυναικών με τις οποίες συζήτησαν εις βάθος (Χατζηφωτίου, 2005).

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι φεμινιστικές αναλύσεις έχουν συμβάλει πολύ στην κατανόηση της ενδοοικογενειακής βίας, εξετάζοντας την από τη σκοπιά της εξουσίας στη συντροφική σχέση και της γενικότερης θέσης των γυναικών στην κοινωνία. Οι φεμινιστικές προσεγγίσεις της ενδοοικογενειακής βίας απορρίπτουν ερμηνείες που βασίζονται στην ατομική παθολογική συμπεριφορά. Με τον τρόπο αυτόν, προσδίδουν αποφασιστικά στην ενδοοικογενειακή βία την πολιτική της διάσταση (Χατζηφωτίου, 2005).

Παρόλα αυτά, ένας συνηθισμένος ορισμός της επιθετικότητας είναι η συμπεριφορά η οποία προκαλεί ζημιά σε άλλον. Ο ορισμός όμως αυτός δεν είναι ικανοποιητικός, επειδή περιλαμβάνει και πολλές συμπεριφορές οι οποίες δεν θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν επιθετικές. Επομένως στον ορισμό της επιθετικότητας, θα πρέπει να προσθέσουμε την έννοια της σκοπιμότητας ή της πρόθεσης. Επιθετικότητα λοιπόν είναι η πρόθεση ενός ατόμου να προκαλέσει σωματική ή ψυχική οδύνη σε κάποιον άλλον (Γατσάς, 2006).

Η μελέτη των αιτιών της επιθετικότητας είναι ένα από τα παλαιότερα έργα της ψυχολογίας. Η επιθετικότητα και η βία έχουν μελετηθεί από τον Φρόιντ και άλλους ψυχαναλυτές. Έχουν επίσης μελετηθεί από βιολόγους και εθολόγους. Η πειραματική

ψυχολογία έχει μελετήσει την επιθετικότητα στα ζώα και στους ανθρώπους. Τέλος, η κοινωνική ψυχολογία έχει μελετήσει την επιθετικότητα αφενός μεν μεταξύ των ανθρώπων και αφετέρου σε σχέση με διάφορες επιδράσεις της κοινωνίας (Γατσάς, 2006).

Δεν υπάρχει μια και μόνο σαφής θεωρία που να εξηγεί όλα τα φαινόμενα της επιθετικότητας. Οι θεωρίες για τη επιθετικότητα χωρίζονται σε δυο γενικές κατηγορίες: α) τις ψυχοβιολογικές θεωρίες και β) τις ψυχολογικές θεωρίες (Γατσάς, 2006).

Οι ψυχοβιολογικές θεωρίες

Οι ψυχοβιολογικές θεωρίες έχουν ένα κοινό παρονομαστή. Ξεκινούν από τη θέση ότι ο άνθρωπος είναι από τη φύση του επιθετικός. Δηλαδή επειδή ο άνθρωπος είναι από τη φύση του έμψυχο ον, υπάρχει σε αυτόν μια εγγενής και βιολογική ορμή για επίθεση. Ο Άγγλος φιλόσοφος Thomas Hobbes χαρακτήρισε τον άνθρωπο σαν *hominī lupus*, δηλαδή ότι είναι από τη φύση του ένα σκληρό και κακό ζώο χωρίς συμπόνια για τον συνάνθρωπό του, και επίσης θεώρησε ότι οι νόμοι που διέπουν τις πολιτισμένες κοινωνίες είναι απαραίτητοι για τον περιορισμό των επιθετικών ορμών του. Αντιθέτως ο Γάλλος φιλόσοφος Rousseau θεώρησε ότι ο άνθρωπος είναι από τη φύση του αγνός και καλός και η κοινωνία είναι αυτή που τον διαφθείρει κάνοντάς τον επιθετικό και βίαιο (Γατσάς, 2006).

Σύμφωνα με την ψυχανάλυση, η επιθετικότητα είναι μια εγγενής ενστικτώδης ορμή που χαρακτηρίζει τον άνθρωπο, όπως και τα ζώα. Η ψυχική ενέργεια είναι μια μόνιμη εστία δύναμης η οποία κινητοποιεί το ένστικτο της επιθετικότητας. Συνεπώς η πίεση των επιθετικών ορμών είναι ενστικτώδης και μόνιμη. Ο στόχος των γονιών και της κοινωνίας είναι η διαμόρφωση της προσωπικότητας, με τέτοιον τρόπο, ώστε το ένστικτο αυτό να στρέφεται εναντίον στόχων που είναι όσο γίνεται πιο ανώδυνοι για το άτομο και την κοινωνία (Γατσάς, 2006).

Μια άλλη αντιμετώπιση του θέματος της επιθετικότητας προέρχεται κυρίως από τους βιολόγους και του ηθολόγους. Αντικείμενο των ερευνών αυτών, είναι κυρίως η

κοινωνική ζωή των ζώων. Στο ζωικό βασίλειο η επιθετικότητα χωρίζεται στην αρπακτική συμπεριφορά και στην αγωνιστική συμπεριφορά. Η επιθετική πράξη καθώς και η «πρόθεση» των ζώων έχουν ως κινητήρια δύναμη το ένστικτο. Η διαφορά στην έννοια του ενστίκτου που χρησιμοποιούν οι ηθολόγοι είναι στην «προκαθορισμένη πράξη», ότι δηλαδή η κληρονομικότητα παίζει τον πρωταρχικό ρόλο και όχι η μάθηση (Lorenz, 1963).

Μια άλλη θεωρία που προσπαθεί να εξηγήσει τις αιτίες της επιθετικότητας υποθέτει τη ύπαρξη ενός κέντρου επιθετικότητας στον εγκέφαλο, σύμφωνα με το πείραμα του Sheard et al (1967). Ο Tedeschi et al(1974) καταλήγει στο συμπέρασμα ότι δεν υπάρχει ένα συγκεκριμένο εγγενές κέντρο της επιθετικότητας στον εγκέφαλο, αλλά ότι όταν το νευρικό σύστημα βρίσκεται σε διέγερση, οποιοδήποτε ερέθισμα που γίνεται αντιληπτό από το ζώο, μπορεί να το ωθήσει σε επίθεση.

Μια άλλη θεωρία για τις αιτίες της επιθετικότητας ερευνάτο βιοχημικό ρόλο. Εξετάζοντας τη σχέση μεταξύ των ορμονών του sex και της επιθετικότητας στα ζώα, διαπιστώθηκε ότι τα αρσενικά είναι πιο επιθετικά από τα θηλυκά, όμως μετά από ευνουχισμό η επιθετικότητα των αρσενικών μειώνεται (Γατσάς, 2006).

Τα τεκμήρια των πειραμάτων στο χώρο της νευρολογίας και βιοχημείας που υποστηρίζουν ότι η επιθετικότητα είναι εγγενής είναι λίγα και αμφισβητούμενα. Αντιθέτως δεν υπάρχει αμφιβολία για τη συσχέτιση μεταξύ της επιθετικότητας και του κεντρικού νευρικού συστήματος καθώς και μεταξύ της επιθετικότητας και της βιοχημικής σύστασης(Γατσάς, 2006).

Οι ψυχολογικές θεωρίες

Οι ψυχολογικές θεωρίες δεν αμφισβητούν το βιοχημικό ή το νευρολογικό υπόβαθρο της επιθετικότητας των «ψυχοβιολογικών θεωριών. Απλώς παρουσιάζουν την κοινή άποψη ότι η επιθετικότητα δεν είναι ένστικτο του ανθρώπου και ότι μαθαίνεται με κάποιο τρόπο από τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ του ανθρώπου και του περιβάλλοντος. Η ενίσχυση είναι μια βασική έννοια που εξηγεί τη λειτουργικότητα της εξαρτημένης αντανακλαστικής μάθησης και της συντελεστικής μάθησης. Μετά από επανειλημμένες ενισχύσεις το άτομο μαθαίνει έναν τρόπο για να εκδηλώνει την επιθετικότητά του. Η θεωρία της αποστέρησης-επιθετικότητας απορρέει επίσης από

τη θεωρία του Παυλώφ. Οι ερευνητές υπέθεσαν ότι όταν υπάρξει κάποιος λόγος που εμποδίζει την επίτευξη ενός σκοπού, η αποστέρηση αυτή διεγείρει την ένταση της ορμής σε ένα εκπληκτικά ψηλό επίπεδο που ενδέχεται να οδηγήσει σε επιθετικότητα για να επιτευχθεί η μείωση της έντασης. Επομένως η θεωρία αυτή υποθέτει ότι η αιτία της επιθετικότητας στον άνθρωπο είναι η μη ικανοποίηση των επιθυμιών του ανθρώπου (Γεωργιάς, 1995).

Η μιμητική μάθηση του Bandura δεν περιέχει την έννοια της ενίσχυσης. Στη θεωρία αυτή η μάθηση πραγματοποιείται από την παρατήρηση της συμπεριφοράς ενός προτύπου και τη μίμηση της ίδιας της συμπεριφοράς. Η μίμηση της συμπεριφοράς ενός προτύπου συνήθως γίνεται ασυνείδητα (Γατσάς, 2006).

Κοινωνικές διαφορές

Οι θεωρίες που αναφέρθηκαν προηγουμένως περιέγραψαν τις αιτίες της επιθετικότητας, τον τρόπο που μαθαίνεται η επιθετικότητα και τις συνθήκες που την προκαλούν.

Υπάρχουν όμως και ατομικές διαφορές στην έκφραση της επιθετικότητας. Ορισμένα άτομα είναι πολύ επιθετικά, ενώ άλλα άτομα δεν είναι ιδιαίτερα επιθετικά. Όπως διαφέρουν τα άτομα στην έκφραση της επιθετικότητας, έτσι διαφέρουν και τα σύνολα. Μέσα σε μια κοινωνία η επιθετικότητα εκφράζεται διαφορετικά, ανάλογα με διάφορους καθοριστικούς παράγοντες (Γατσάς, 2006).

Έχει επιβεβαιωθεί ότι στα ζώα η διαφορά στο επίπεδο επιθετικότητας μεταξύ των αρσενικών και θηλυκών είναι εγγενής. Στους ανθρώπους όμως αυτή η διαφορά στην επιθετικότητα μεταξύ των φύλων, μάλλον οφείλεται σε αξίες της κοινωνίας και επίσης στην κατανομή των ευθυνών στον άνδρα και στη γυναίκα που βασίζεται στις διαφορές των σωματικών τους ικανοτήτων (Γατσάς, 2006).

Άγχος και επιθετικότητα

Η Horney εκλαμβάνει το άγχος ως προερχόμενο από εσωτερικούς κινδύνους, όπως είναι η απωθημένη έχθρα, κάθε είδους εχθρικές παρορμήσεις που ακριβώς συνιστούν την κύρια πηγή του νευρωτικού άγχους. Αναγνωρίζει ότι οι συνθήκες ζωής κατά την

παιδική ηλικία, που το άτομο ως παιδί ένοιωθε μόνο, αβοήθητο σε ένα εχθρικό κόσμο, συνιστούν ης πηγές του άγχους: έλλειψη ζεστασιάς, στοργής και ασφάλειας γεννούν αργότερα οι ην ενήλικη ζωή άγχος και εχθρική διάθεση, διότι το "βασικό άγχος" το θεωρεί συνυφασμένο με τη "βασική έχθρα". Ιδιαίτερη έμφαση αποδίδεται στις ενδοοικογενειακές διαπροσωπικές σχέσεις, ως πηγές του καθολικού άγχους. Ο δυτικός τρόπος ζωής και κυρίως οι αναθέσεις μεταξύ της καθολικής ορμής για απόκτηση δύναμης και της τάσης για εξασφάλιση στοργής και αγάπης, σε συνδυασμό με την αύξηση και την μη ικανοποίηση των συναισθηματικών αναγκών από την έλλειψη γνώσης και εμπειρίας σε καθολικό επίπεδο (Μαρκαντώνη, 1978)

Σε μια έντονα ανταγωνιστική και καταναλωτική κοινωνία, μια κοινωνία στερούμενη αξιών, το άτομο είναι γεμάτο αισθήματα μόνωσης, φόβου, ανασφάλειας, μειονεξίας, εχθρικότητας και άγχους. Κατά συνέπεια η αιτιολογία της νεύρωσης μπορεί να αναζητηθεί όχι στα ένστικτα, αλλά στις διαπροσωπικές σχέσεις και την έλλειψη γνώσης για τη δημιουργία υγιών διαπροσωπικών σχέσεων, καθώς και της πολιτιστικές ανάγκες. Στη σύγχρονη δυτική κοινωνία το άτομο αποξενώνεται από την πραγματική του ταυτότητα, προκειμένου να επιβιώσει και αναλαμβάνει μια μορφή ψυχικής δραστηριότητας, η οποία δεν ανταποκρίνεται στο βασικό πυρήνα του "εγώ", ωστόσο όμως τον προστατεύει σ' ένα βαθμό από την ψυχική του αποδιοργάνωση και την πλήρη καταστροφή (Γάτσας, 2006).

Anima-animus-"σκιά"

Με τον όρο "anima" ο Γιούνγκ εννοεί την ιδεατή συλλογική εικόνα της γυναίκας που βρίσκεται σε λανθάνουσα μορφή στο υποσυνείδητο του άντρα, εξ αιτίας της οποίας αυτός μπορεί να αντιληφθεί τη γυναίκα.. Το θηλυκό στοιχείο anima προσωποποιεί όλες τις θηλυκές ψυχολογικές τάσεις της ψυχής ίου άντρα, όπως τα αισθήματα, τις αόριστες διαθέσεις, τις προφητικές διαισθήσεις, την ευαισθησία προς την άλλη πλευρά, τη δύναμη του προσωπικού έρωτα, το αίσθημα της φύσης και τέλος τις σχέσεις με το ασυνείδητο (Μαρκαντώνης, 1978).

Στις ατομικές του εκφάνσεις, ο χαρακτήρας του anima προσδιορίζεται κατά κανόνα από την μητέρα. Αν ο άνδρας έχει το αίσθημα πως η μητέρα του είχε πάνω του αρνητική επίδραση, το θηλυκό πνεύμα του θα εκφρασθεί μέσα από την οξυθυμία, το

άγχος, την αβεβαιότητα και μέσα από ανασφάλεια και υπερευαισθησία. Στην ψυχή ενός τέτοιου άντρα, το αρνητικό πρόσωπο της μητέρας anima θα επαναλαμβάνεται επίμονα: "δεν είμαι τίποτα, τίποτα δεν έχει σημασία". Αυτές οι διαθέσεις του anima μπορούν να εκδηλωθούν μέσα από ένα δύστροπο χαρακτήρα, μέσα από την αρρωστοφοβία, την ανικανότητα, τα ατυχήματα. Φυσικά αν μπορέσει να ξεπεράσει αυτές τις αρνητικές τάσεις - στο βαθμό που θα τις ξεπεράσει - ενισχύεται ο ανδρισμός του (Γάτσας, 2006).

Μια άλλη αρνητική εκδήλωση του anima στη προσωπικότητα του αρσενικού - σημαντική την κατά το δυνατό πληρέστερη κατανόηση της ενδοοικογενειακής βίας, είναι η έφεση να κάνει παρατηρηθείς πικρές, φαρμακερές, εκθλημένες, που υποτιμούν τα πάντα. Τέτοιου είδους παρατηρήσεις βασίζονται πάντα σε μια φτηνή διαστροφή της πραγματικότητας και είναι επιδέξια δηλητηριώδεις. Αυτή η πλευρά του θηλυκού πνεύματος anima -κατά τον Γιούνγκ - είναι τόσο ψυχρή, τόσο ανελέητη όσο και ορισμένες τρομακτικές πλευρές της ίδιας της φύσης (Γάτσας, 2006).

Ανάλογα συμβαίνουν και με την γυναίκα, με τη διαφορά ότι, ενώ ο άνδρας έχει μία μόνο Anima, η γυναίκα διαθέτει περισσότερες Animus. Με τον όρο Animus ο Γιούνγκ εννοεί την ιδεατή συλλογική εικόνα του άνδρα, που βρίσκεται σε λανθάνουσα κατάσταση στο ασυνείδητο της γυναίκας και με τη βοήθεια της οποίας μπορεί να κατανοεί τον άνδρα (Μαρκαντώνης, 1978).

Η «σκιά» εκδηλώνεται συχνά και με μία παρορμητική ενέργεια που γίνεται από απροσεξία. Πριν ακόμα το σκεφτούμε, η τραυματική παρατήρηση αναπηδά, τυπικό παράδειγμα όταν μετά δαγκώνουμε τα χείλη και αναρωτιόμαστε "πως ξεστόμισα εγώ τέτοια λόγια" ή η κακή απόφαση έχει παρθεί, η κακή πράξη έχει γίνει κι ερχόμαστε αντιμέτωποι με μια κατάσταση που συνειδητά δεν τη θέλαμε. Το τελευταίο είναι εξίσου ενδιαφέρον να το συσχετίσουμε με τη συντροφική βία, σε συνδυασμό με την μεταμέλεια και τα κλάματα πολλών αντρών. Η επιδερμική ερμηνεία που έχει δοθεί από πολλούς επιστήμονες και συγγραφείς είναι ότι ο άντρας συνειδητά κακοποιεί σε μια τέτοια φάση και τα δάκρυα του είναι "κροκοδείλια" (Γάτσας, 2006).

Η ερμηνεία και εξήγηση "της σκιάς" καθώς και η εκδήλωση της ενεργητικής παρόρμησης, μπορεί ως περιεχόμενο και συνέπεια να μην αλλάζει από τη συνειδητή βία, αλλά από ψυχολογικής άποψης, οφείλουμε να το κατανοήσουμε ότι σε συνειδητό επίπεδο είναι μη επιθυμητή κατάσταση. Ο δράστης, βιώνοντας γνωστική ασυμφωνία μεταξύ θέλω και τελικής πράξης (της βίας) περιέρχεται σε σύγχυση, δεν μπορεί να κατανοήσει την ίδια τη πράξη του και αναλύεται σε κλάματα, επιδιώκοντας την κατανόηση και την συγνώμη (Γάτσας, 2006).

Σε πρακτικό επίπεδο, αν δεν αντιμετωπίσουμε αυτόν τον εσωτερικό μας εαυτό και το προσωπίο μας (σκιά), τότε προβάλλουμε την αρνητικότητα μας στους άλλους και έτσι δημιουργούμε μια εσωτερική σύγκρουση, που προδίδει τον ίδιο μας τον εαυτό. Αν μια γυναίκα κατηγορεί τους άνδρες πως την εκμεταλλεύονται, τότε προδίδει τον εαυτό της. Οι άνδρες από την άλλη, συχνά υποδύονται αυτή την εσωτερική σύγκρουση, υποβάλλοντας τη γυναίκα σε διανοητική, συναισθηματική ή σωματική βία. Αρνούνται να αποδεχθούν την ευθύνη για την καταστροφική συμπεριφορά τους (Πιερράκος, 1999).

1.6 Συνέπειες του φαινομένου

Η ενδοοικογενειακή βία είναι ένα πρόβλημα με κρίσιμες διαστάσεις. Παρόλο που στη χώρα μας δεν υπάρχουν διαθέσιμα επίσημα στατιστικά στοιχεία για την κακοποίηση των γυναικών φαίνεται, ότι το φαινόμενο αυτό αφορά μια στις πέντε γυναίκες.

Η απόκρυψη της κακοποίησης από το στενό συγγενικό ή φιλικό περιβάλλον φαίνεται, ότι είναι ιδιαίτερα συνηθισμένη και πιθανότατα σχετίζεται με το φόβο του κοινωνικού στιγματισμού. Ο φόβος της επανάληψης της βίαιης συμπεριφοράς συχνά οδηγεί σε συγκάλυψη του δράστη. Η κοινωνική απομόνωση, αλλά και η έλλειψη κατάλληλων και εξειδικευμένων φορέων και υπηρεσιών που θα μπορούσαν να προσφέρουν βοήθεια καθιστούν το πρόβλημα αυτό ακόμη πιο περίπλοκο.

Η κακοποίηση των γυναικών μέσα στην οικογένεια είναι μια από τις πιο σοβαρές μορφές καταπάτησης των ανθρώπινων δικαιωμάτων, καθώς διαπράττεται όχι από αγνώστους αλλά από ανθρώπους εμπιστοσύνης (YMCA, 2000). Έχει επιπτώσεις στη

σωματική και συναισθηματική υγεία των γυναικών, απειλεί την οικονομική τους ασφάλεια και υπονομεύει την αυτοεκτίμησή τους. Στις πιο ακραίες περιπτώσεις αποτελεί απειλή για τη ζωή, όταν γυναίκες δολοφονούνται ή αυτοκτονούν από απελπισία (Davis et al., 1994, Hoff, 1990).

Οι συνέπειες της επαναλαμβανόμενης και παρατεταμένης βίας στις γυναίκες, μπορούν να χωριστούν σε σωματικές και ψυχολογικές. Οι σωματικές συνέπειες είναι σοβαροί τραυματισμοί, μερικές φορές μόνιμοι, και πολύς πόνος. Μια πιο γενική φθορά στη σωματική υγεία είναι σχεδόν βέβαιη (Χατζηφωτίου, 2005).

Οι ψυχολογικές συνέπειες περιλαμβάνουν υψηλά επίπεδα άγχους και κατάθλιψης. Οι γυναίκες ζουν σε διαρκή φόβο. Ξέρουν ότι όταν ο σύντροφος τους γυρίσει από τη νυχτερινή του έξοδο θα τις χτυπήσει ή θα τις βιάσει ή και τα δύο. Σχεδόν όσο αρνητική είναι η βεβαιότητα της κακοποίησης, άλλο τόσο είναι και η αβεβαιότητα, το να μην ξέρουν, δηλαδή, πότε θα συμβεί το επόμενο χτύπημα ή ποιες από τις πράξεις τους θα χρησιμοποιηθούν σαν δικαιολογία γι' αυτό. Οι γυναίκες πρέπει να είναι συνέχεια σε επιφυλακή για ότι λένε ή κάνουν, γνωρίζοντας πως κάθε ενέργεια τους μπορεί να εκληφθεί λανθασμένα από τον σύντροφο τους (Χατζηφωτίου, 2005).

Το ψυχολογικό τραύμα είναι συνέπεια μιας υπέρμετρα ανεξέλεγκτης εμπειρίας που μπορεί να συμβεί στον καθένα και η οποία οδηγεί το άτομο στο να βιώσει αισθήματα ανημποριάς, ευαλωτότητας και έλλειψη ελέγχου της ζωής του. (Bergen, 1996)

Η απομόνωση, η έλλειψη προσωπικών επαφών με τους φίλους και την οικογένεια, δημιουργεί μεγαλύτερο άγχος. Πολύ συχνά η απομόνωση επιβάλλεται από τον σύντροφο, που μπορεί συχνά να κατάσχει ή να καταστρέφει ακόμη και τα ρούχα της γυναίκας. Η γυναίκα περιορίζεται με βία και απειλές, και αποκλείεται η πρόσβαση της σε βοήθεια ή ακόμη και ιατρική φροντίδα. Μερικές φορές επιβάλλει η ίδια απομόνωση στον εαυτό της, εξαιτίας της ντροπής και της απροθυμίας να αποκαλύψει αυτό που συμβαίνει (Χατζηφωτίου, 2005).

Η βία με όποια μορφή και αν εμφανίζεται, έχει σοβαρές συνέπειες, τόσο στη σωματική όσο και στην ψυχική υγεία των γυναικών. Τα αποτελέσματα του συζυγικού

βιασμού είναι σοβαρά και μπορεί να έχουν μεγάλη διάρκεια (Bowker, 1983). Συγκεκριμένα:

ο *Σωματικές Επιπτώσεις:*

Οι γυναίκες που έχουν βιαστεί από τον σύντροφό τους, πολύ συχνά παρουσιάζουν τραύματα στα γεννητικά όργανα (κόλπος, πρωκτός). Σύμφωνα με τις Okun (1986) και Peacock (1995), τα θύματα συζυγικού βιασμού έχουν περισσότερες πιθανότητες να βιώσουν ανεπιθύμητο έρωτα. Όσες γυναίκες εκτός από σεξουαλική, υφίστανται και σωματική κακοποίηση, μπορεί να παρουσιάζουν πληγές, τραύματα ακόμη και απώλεια ακοής ή όρασης (Bowker, 1983).

Η Lees (2000) υποστηρίζει ότι υπάρχει υψηλή συσχέτιση μεταξύ συζυγικού βιασμού και φόνου. Οι άνδρες που βιάζουν και χτυπούν τις γυναίκες τους είναι εξαιρετικά επικίνδυνοι και έχουν περισσότερες πιθανότητες να τις τραυματίσουν σοβαρά και να προβούν ακόμα και στο έγκλημα.

ο *Ψυχικές Επιπτώσεις:*

Οι βραχυπρόθεσμες ψυχολογικές συνέπειες της κακοποίησης, στην γυναίκα είναι άγχος, θυμός, φόβος, μετατραυματικό στρες, άρνηση του συμβάντος, κατάθλιψη και αυτοκτονικός ιδεασμός, ενοχή, αίσθημα εξευτελισμού, έλλειψη κινήτρων και αδυναμίας εύρεσης εναλλακτικών λύσεων (Bergen, 1996).

Οι μακροπρόθεσμες συνέπειες είναι συνήθως διαταραχές του ύπνου, διαταραχές της πρόσληψης τροφής, διαταραχές σχετιζόμενες με ουσίες, προβλήματα στη δημιουργία σχέσεων, αρνητική αυτοεικόνα και τραυματισμένη αίσθηση εαυτού, φόβος ότι θα επαναληφθεί και στο μέλλον, αδυναμία να εμπιστευτεί ανθρώπους και μοναξιά (Okun, 1986).

Επιπρόσθετα είναι σύννηθες φαινόμενο τα θύματα να κατηγορούν τον εαυτό τους, επειδή οι σύζυγοί τους χρησιμοποίησαν βία προκειμένου να τις εξαναγκάσουν να εμπλακούν σε σεξουαλική πράξη ή σε οποιαδήποτε ενέργεια ο θύτης επιθυμεί (Davidson & Moore, 1992).

Η βία και η διαρκής κριτική οδηγούν σε απώλεια του αυτοσεβασμού και της αυτοπεποίθησης. Αν μια γυναίκα ακούει συνέχεια ότι είναι ανάξια, μπορεί να το

πιστέψει και να αρχίσει να κατηγορεί τον εαυτό της για την κατάσταση στην οποία βρίσκεται. Μακροπρόθεσμα, αρχίζει να πιστεύει ότι είναι τελείως ανίκανη για οποιαδήποτε αντίδραση και έτσι συνηθίζει σε μια κατάσταση παθητικής αντιμετώπισης και ένα αίσθημα πλήρους αδυναμίας. Αποκτά, όπως αναφέρεται στη διεθνή βιβλιογραφία, το σύνδρομο της «μαθημένης ανικανότητας» (learned-helplessness syndrome) (Walker, 1985). Παραδόξως, η κακοποιημένη γυναίκα μπορεί να νιώθει ένοχη. Αυτό είναι μόνο μία από τις συνέπειες που έχει στη συναισθηματική υγεία και σταθερότητα της γυναίκας η άδικη ευθύνη που συχνά της αποδίδεται για έναν αποτυχημένο γάμο ή σχέση.

Αυτοκτονία ή απόπειρα αυτοκτονίας, ή τουλάχιστον σκέψεις για αυτοκτονία, αναφέρονται επίσης σε έναν αριθμό μελετών (Hoff, 1990). Η Hoff (1990), στη λεπτομερή της μελέτη εννέα κακοποιημένων γυναικών στην περιοχή του ανατολικού Λονδίνου, λέει: «Η πιο ακραία εκδήλωση της γυναικείας αυτοκατηγορίας και εσωτερικής σύγκρουσης, είναι η τάση για αυτοκαταστροφή... Και οι εννέα γυναίκες είχαν αυτοκαταστροφικές τάσεις σε ποικίλα επίπεδα επικινδυνότητας». Όταν ρωτήθηκαν τι τις απέτρεψε από το να αυτοκτονήσουν, οι τρεις από τις γυναίκες αναφέρθηκαν στα παιδιά τους. Η παρουσία των παιδιών σε μια βίαιη σχέση δημιουργεί περισσότερο άγχος στη γυναίκα, που μπορεί να φοβάται για την ασφάλεια της.

1.7 Παράγοντες κινδύνου

Κανένας παράγοντας από μόνος του δεν μπορεί να εξηγήσει για ποιο λόγο μερικοί σύντροφοι φέρονται βίαια στις γυναίκες τους ή γιατί η κακοποίηση γυναικών επικρατεί περισσότερο σε ορισμένες κοινότητες σε σχέση με άλλες. Όπως και με άλλες μορφές βίας, η κακοποίηση γυναικών γίνεται πιο κατανοητή αναλύοντας την αλληλεπίδραση διαφόρων παραγόντων σε διαφορετικά επίπεδα.

Σύμφωνα με το οικολογικό μοντέλο οι παράγοντες κινδύνου χωρίζονται σε τέσσερα επίπεδα. Στο πρώτο επίπεδο βρίσκεται το άτομο, συνδέεται με τις βιολογικές μεταβλητές της ηλικίας και του φύλου, καθώς και με τους ατομικούς παράγοντες που μπορεί να ευνοούν τη κακοποίηση. Το επίπεδο σχέσεις εξετάζει τις στενές κοινωνικές

σχέσεις ενός ατόμου, για παράδειγμα με τα οικογενειακά μέλη, τους φίλους ακόμη και τις σχέσεις στον εργασιακό χώρο, που μπορεί να επηρεάζουν την ευαλωτότητα του ατόμου στην κακοποίηση. Οι κοινωνικοί παράγοντες περιλαμβάνουν τις βασικές συνθήκες της κοινωνίας που επηρεάζουν την κακοποίηση, όπως τα κοινωνικά πρότυπα, οι οικονομικές ανισότητες και η απουσία κοινωνικής πρόνοιας και ασφάλειας. (www.ombrela.gr).

Συγκεκριμένα οι παράγοντες κινδύνου είναι οι ακόλουθοι (www.ombrela.gr):

Ατομικοί:

- Το άτομο παρουσιάζει συμπτώματα κακής ψυχικής υγείας
- Δείχνει να έχει γνωρίσματα προσωπικότητας που γίνονται αντιληπτά ως προβληματικά
- Έχει δεχθεί και στο παρελθόν κακοποίηση, έχει γίνει τρόπος ζωής.
- Δεν ηρεμεί εύκολα, ζει συνεχώς με εκνευρισμό και άγχος

Σχεσιακοί: Η σύνθεση των σχέσεων ποικίλει σύμφωνα με τις περιστάσεις και τους κανόνες της τοπικής κοινωνίας. Οι παράγοντες κινδύνου της κακοποίησης γυναικών μπορεί να σχετίζονται με την οικογένεια, τους φίλους, τους οικείους, τους συνεργάτες και μπορεί να περιλαμβάνουν:

- Την έλλειψη συναισθηματικού δεσμού των συντρόφων και την αποτυχία ανάπτυξης σχέσης δεσμού.
- Τα σωματικά, αναπτυξιακά ή προβλήματα ψυχικής υγείας ενός μέλους της οικογένειας.
- Την ρήξη του δεσμού τους με προβλήματα στις μεταξύ τους σχέσεις, γεγονός που συντελεί στην κακή ψυχική υγεία, τη δυστυχία, τη μοναξιά, την ένταση του ατόμου.
- Την βία μεταξύ του ζευγαριού.
- Την έλλειψη σεβασμού των ρόλων.
- Την απομόνωση από την κοινότητα.
- Την έλλειψη δικτύου υποστήριξης για την αντιμετώπιση του άγχους ή των δυσκολιών στη σχέση.
- Τη συμμετοχή σε βίαιες ή εγκληματικές δραστηριότητες μέσα στην κοινότητα.

Κοινοτικοί: Τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά της κοινότητας που συνδέονται με αυξημένο κίνδυνο κακοποίησης των γυναικών περιλαμβάνουν:

- Την ανοχή στη βία

- Τη φυλετική και κοινωνική ανισότητα στην κοινότητα.
- Την έλλειψη κατοικίας
- Τα υψηλά επίπεδα ανεργίας
- Τις συχνές μετακομίσεις
- Την διαθεσιμότητα αλκοόλ
- Το εμπόριο ναρκωτικών
- Τις ανεπαρκείς πολιτικές ή προγράμματα αρμόδιων φορέων

Κοινωνικοί: Παράγοντες που μπορεί να συμβάλλουν στην κακοποίηση των γυναικών περιλαμβάνουν:

- Τις κοινωνικές, οικονομικές και εκπαιδευτικές πολιτικές καθώς και πολιτικές υγείας που οδηγούν σε φτωχό βιοτικό επίπεδο ή σε κοινωνικό-οικονομική ανισότητα ή αστάθεια.
- Τους κοινωνικούς και πολιτιστικούς κανόνες που προωθούν τη βία.
- Τους κοινωνικούς και πολιτιστικούς κανόνες που μειώνουν τη θέση της γυναίκας.

Σύμφωνα με έρευνα που έγινε στην Νότια Αφρική (Jewkes, 2002) η συζυγική βία σχετίζεται σημαντικά με την εμπειρία βίας της γυναίκας κατά την παιδική ηλικία, την έλλειψη εκπαίδευσης, τις απελευθερωτικές ιδέες σχετικά με τους ρόλους της γυναίκας, την κατάχρηση αλκοόλ, την ύπαρξη άλλου συντρόφου μέσα στο χρόνο, την προτίμηση του συζύγου για παιδί γένους αρσενικού, την διαμάχη σχετικά με την κατάχρηση αλκοόλ του συζύγου, την οικονομική υποστήριξη της οικογένειας από έναν από τους δυο συντρόφους και την γενικότερη ύπαρξη συχνών διαμαχών.

Τα αποτελέσματα της συγκεκριμένης έρευνας υποστηρίζουν ότι η ενδοοικογενειακή βία συνδέεται ιδιαίτερα και πρωτίστως με την θέση της γυναίκας στην κοινωνία και την πρότυπη χρήση βίας σε συγκρουσιακές καταστάσεις ή ως μέρος της άσκησης εξουσίας (Jewkes, 2002).

Το αλκοόλ, παρά την αντίθετη άποψη πολλών επιστημόνων, αποτελεί σημαντικό παράγοντα στην εκδήλωση της βίας, επισπεύδοντας το αποτέλεσμα και μεγεθύνοντας το καταστρεπτικό αποτέλεσμα. Ακόμη "κι ένα - δύο ποτά" μπορούν να αυξήσουν τα συναισθήματα εκνευρισμού και καχυποψίας, καθώς και μια απώλεια του ελέγχου των παρορμήσεων. Η κατανάλωση αλκοόλ συμβάλλει μεταξύ των άλλων στο να

αναστέλλονται οι άμυνες, με αποτέλεσμα κάτω από συνθήκες μέθης να ευνοείται η προβλητική ζηλοτυπία. Έρευνα έδειξε ότι ένα αυξημένο ποσοστό συντροφικής βίας 58%, έλαβε χώρα νυκτερινές ώρες, που είτε το ζευγάρι είχε βγει για διασκέδαση, είτε επέστρεφε ο σύζυγος από διασκέδαση. Τα ποσοστά αυτά αυξάνουν σαββατοκύριακα και γιορτές, οπότε το οινόπνευμα φαίνεται να παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στους καβγάδες και τη βία (Γάτσας, 2006).

Παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με δημογραφικά χαρακτηριστικά:

Άντρες οι οποίοι υπήρξαν βίαιοι και πριν από το γάμο, το 51% ασκεί βία μέσα στους πρώτους 18 μήνες έγγαμου βίου. Κάποια δημογραφικά χαρακτηριστικά βρέθηκαν να σχετίζονται με την συζυγική κακοποίηση: Η βία φαίνεται να μειώνεται καθώς η ηλικία του ζευγαριού μεγαλώνει. Ακόμα άντρες με χαμηλή κοινωνικοοικονομική θέση ή άνεργοι άντρες παρουσιάζουν αυξημένες πιθανότητες να διαπράξουν συζυγική κακοποίηση (Riggs et al. 2000).

Παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με το ψυχολογικό προφίλ

Εσωτερικοί παράγοντες είναι όσοι σχετίζονται με τη δομή της προσωπικότητας του δράστη, όπως είναι, η ανασφάλεια και ιδιαίτερα γύρω από τον ανδρισμό του, η ζήλια, ο αισθητά μειωμένος δείκτης αυτοεκτίμησης, οι ανεκπλήρωτοι επαγγελματικοί και κοινωνικοί του στόχοι, ιδιαίτερα όταν συνοδεύονται από επιτυχημένη πορεία της συζύγου στον επαγγελματικό και κοινωνικό της περίγυρο, η δυσκολία να ελέγξει τις παρορμήσεις του, η συστηματική μετάθεση του θυμού σε λιγότερο επικίνδυνους για εκείνον στόχους (όπως π.χ. η σύζυγος), οι εσωτερικές άλυτες συγκρούσεις του, η χαμηλή αντοχή του σε ψυχοπιεστικά γεγονότα, κ.λπ. (Γάτσας, 2006).

Σημαντικό ρόλο επίσης παίζουν και εξωγενείς παράγοντες, όπως είναι: ψυχοπιεστικές καταστάσεις, η μοιχεία της συζύγου, αγχωτικά επεισόδια, το πάθος του τζόγου, η τοξικομανία, η ανεργία και η φτώχεια, η μόλυνση του περιβάλλοντος, ο σύγχρονος ανταγωνιστικός τρόπος ζωής, η κοινωνική ανοχή της κακοποίησης της ερωτικής συντρόφου και γενικά η διαδικασία κοινωνικοποίησης του, αποτελούν κάποιες από τις αιτίες που κάνουν τους άνδρες βίαιους και τους οδηγεί να ξεσπάνε

χειροδικώντας και εξευτελίζοντας και γενικά κακοποιώντας την σύντροφο τους (Βέρση, 2003).

Οι άντρες που κακοποιούν τις συζύγους τους έχουν την τάση να είναι πιο θυμωμένοι και εχθρικοί από τους υπόλοιπους. Η τάση τους αυτή ιδιαίτερα σε καταστάσεις συζυγικών διαφορών και ζήλιας δείχνει ότι ο φόβος εγκατάλειψης είναι μια σημαντική διάσταση της συμπεριφοράς βίαιων ανδρών. Δυστυχώς όμως αυτοί οι παράγοντες κινδύνου δεν μπορούν να είναι πολύ συγκεκριμένοι καθώς δεν μπορεί να προσδιοριστεί το επίπεδο θυμού που θεωρείται ανησυχητικό (Riggs et al. 2000).

Παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με την Ψυχοπαθολογία

Έχουν γίνει πολλές έρευνες σε μια προσπάθεια να συγκριθούν τα ψυχολογικά συμπτώματα που παρουσιάζουν οι βίαιοι και οι μη βίαιοι άντρες και ενώ έχουν βρεθεί αυξημένα σε ποικίλες κλινικές κλίμακες, όπως οριακές προσωπικότητες, διαταραχές συναισθήματος, ψυχωτική κατάθλιψη, καμία διαφορά δεν ίσχυσε όταν οι ερευνητές συμπεριέλαβαν στον στατιστικό έλεγχο την τάση των επιθετικών αντρών να υπεραναφέρουν τις αρνητικές πλευρές του χαρακτήρα τους. Τέσσερα ψυχολογικά σύνδρομα έχουν όμως αναγνωριστεί ως χαρακτηριστικά επικινδυνότητας για την διάπραξη συζυγικής κακοποίησης: η κατάθλιψη, η διαταραχή μετα-τραυματικού στρες, η διαταραχή οριακής προσωπικότητας, και η κατάχρηση ουσιών (Riggs et al. 2000).

Παράγοντες κινδύνου που σχετίζονται με την εμπειρία βίας στην οικογένεια προέλευσης

Παρόλο που πολλές έρευνες έχουν δείξει ότι όσοι έχουν κακοποιηθεί σαν παιδιά κακοποιούν τις συζύγους τους στην ενήλικη ζωή, αυτό δεν είναι απόλυτο. Υπάρχουν πολλοί άντρες που μεγάλωσαν σε βίαιες οικογένειες αλλά δεν κακοποιούν τις συζύγους τους, και αντίθετα πολλοί άντρες που κακοποιούν τις συζύγους τους χωρίς να έχουν ζήσει σε βίαιες οικογένειες. Φαίνεται να υπάρχει κάποιος παράγοντας που να ελαχιστοποιεί την επιρροή της οικογένειας προέλευσης, αλλά δεν έχει μελετηθεί περεταίρω. Και τέλος, υπάρχουν ενδείξεις ότι η επιρροή που έχει η παρουσία του παιδιού σε περιστατικά βίας μεταξύ των γονιών του ίσως είναι πιο σίγουρος ως

παράγοντας κινδύνου για μετέπειτα συζυγική κακοποίηση, από ότι η εμπειρία βίας ως παιδί από τον γονέα του (Riggs et al. 2000).

1.8 Πρόληψη και αντιμετώπιση

Η πρόληψη από επίσημους φορείς χωρίζεται σε τρία βασικά επίπεδα:

α. Πρωτογενές επίπεδο: αφορά σε οποιοδήποτε μέτρο λαμβάνεται για την προστασία κάθε ατόμου από πιθανή εμπειρία κακοποίησης (καθώς οποιοδήποτε άτομο αποτελεί δύναμη θύμα κακοποίησης), ώστε να ελαχιστοποιηθούν οι πιθανότητες βίωσης εμπειριών κακοποίησης στην ζωή του. Επίσης αφορά, σε οποιοδήποτε μέτρο λαμβάνεται και σε κοινωνικό επίπεδο, με μακροπρόθεσμο στόχο την εξάλειψη του προβλήματος της κακοποίησης στην κοινωνία μας (Χατζηφωτίου, 2005).

Στον τομέα της πρωτογενούς πρόληψης έχουν δοκιμαστεί προγράμματα με επιτυχία συγκεκριμένους βραχυπρόθεσμους αλλά και μακροπρόθεσμους στόχους. Συγκεκριμένα μέτρα που μπορούν να συμβάλουν στην πρόληψη της οικογενειακής βίας είναι τα εξής: προγράμματα που να προετοιμάζουν τους νέους για τον γονεϊκό τους ρόλο, να βοηθούν στην συνειδητοποίηση από όλους, ότι οι ανθρώπινες σχέσεις γενικότερα, αλλά και οι σχέσεις των δύο φύλων ειδικότερα, πρέπει να βασίζονται στις αρχές της ισότητας και του αλληλοσεβασμού, προγράμματα που να στοχεύουν στην καλύτερη γνώση και χρήση της νομοθεσίας που ήδη υπάρχει για την προστασία των μελών της οικογένειας, μέτρα που να ενισχύουν τη γνώση και την παραδοχή ότι η χρήση οποιασδήποτε μορφής βίας αποτελεί ανεπίτρεπτη και μη αποδεκτή συμπεριφορά και καταπάτηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, μέτρα που να συμβάλλουν στην αλλαγή νοοτροπίας και στάσης των ΜΜΕ σε ό, τι αφορά τον τρόπο που προσεγγίζουν και παρουσιάζουν τις περιπτώσεις κακοποίησης και τέλος προγράμματα πρόνοιας και παροχής για τη βελτίωση των συνθηκών κατοικίας, εκπαίδευση και ψυχαγωγίας των οικογενειών (Χατζηφωτίου, 2005).

β. Δευτερογενές επίπεδο: αφορά σε οποιοδήποτε πρόγραμμα απευθύνεται σε άτομα ή ομάδα ατόμων που προέρχονται από περιβάλλον υψηλού κινδύνου και σε κάθε μέτρο που λαμβάνεται γι' αυτά, με σκοπό να προληφθεί η κακοποίηση. Για παράδειγμα η κατηγορία των ανδρών που έχουν εκδηλώσει στο παρελθόν βίαιη συμπεριφορά κατά

των συντρόφων τους και θεωρούνται έτσι ως ομάδα υψηλού κινδύνου. Στην Ελλάδα, δεν έχουν αναπτυχθεί προγράμματα από επίσημους φορείς και δίκτυα φροντίδας για την αντιμετώπιση του πληθυσμού αυτού. Αντίθετα, σε χώρες όπως η Αμερική και η Μεγάλη Βρετανία, υπάρχει μεγάλη δραστηριοποίηση από την πολιτεία για το θέμα των βίαιων ανδρών (Χατζηφωτίου, 2005).

Η αύξηση των προγραμμάτων για βίαιους άνδρες θεωρείται σίγουρα ως μια θετική δράση από την πλευρά της πολιτείας, ωστόσο είναι πιθανό να έχει επιπτώσεις στην πολιτική και την πρακτική της κοινωνικής εργασίας. Πιο αναλυτικά, από την μια πλευρά, τέτοια προγράμματα προσφέρουν στους άνδρες την δυνατότητα να εστιάσουν στην βίαιη συμπεριφορά τους και στη διαδικασία να την αλλάξουν, ώστε οι επιλογές που κάνουν να είναι διαφορετικές από την βία, από την άλλη, όμως δημιουργούνται σοβαρά ερωτήματα και προβληματισμοί σχετικά με την χρηματοδότηση τέτοιων προγραμμάτων: εάν δηλαδή επενδύονται περισσότερα χρήματα για την δημιουργία προγραμμάτων για άντρες που είναι βίαιοι, τα χρήματα αυτά πιθανόν να αφαιρούνται από τα κονδύλια για την, έστω και περιορισμένη, υποστήριξη για γυναίκες που βιώνουν τη βία. Υπάρχουν επίσης ερωτήματα που σχετίζονται με άλλες, πιο κατάλληλες μορφές παρέμβασης στα προγράμματα για άνδρες. Οι Eisikovitz και Edelson (1989) παρουσιάζουν ένα κατάλογο εναλλακτικών λύσεων που εφαρμόζονται σήμερα, συνοδευόμενο από παράλληλη κριτική των μεθόδων που χρησιμοποιούνται. Για παράδειγμα στο σύστημα δικαιοσύνης, η πραγματοποίηση σύλληψης σε περιπτώσεις οικογενειακής βίας που αναφέρθηκαν στην αστυνομία, φαίνεται μακροπρόθεσμα να οδηγεί στη μείωση ή και την εξάλειψη της βίας (Dobash και Dobash, 1992). Κοινωνικοί επιστήμονες και επαγγελματίες όπως οι κοινωνικοί λειτουργοί που ασχολήθηκαν με βίαιους άντρες μέσω των κοινοτικών προγραμμάτων, επιβεβαιώνουν ότι οι βίαιοι άντρες έχουν πολύ λίγη κατανόηση για τους άλλους ανθρώπους, ότι χρησιμοποιούν τη βία για να εξαναγκάσουν, να ελέγξουν και να κυριαρχήσουν στις γυναίκες και στα παιδιά ότι δεν αποδέχονται την ευθύνη για τις πράξεις τους προσπαθώντας να την επιρρίψουν στους άλλους. Ακόμη, τέτοια προγράμματα προσφέρουν στους άνδρες τη δυνατότητα να βρουν πιο θετικούς τρόπους για να χειρίζονται τον θυμό τους, να αποκτούν συνείδηση των συναισθημάτων τους και κατανόηση για τους άλλους καθώς και αυτοέλεγχο (Χατζηφωτίου, 2005).

γ. Τριτογενές επίπεδο: αφορά σε οποιοδήποτε πρόγραμμα ασχολείται με τα θύματα μετά από περιστατικά κακοποίησης με σκοπό να προληφθεί η επανάληψή τους. Ιδιαίτερα στο επίπεδο αυτό, θα πρέπει τα προγράμματα που εφαρμόζονται να εστιάζουν τόσο στην ενδυνάμωση της γυναίκας που υπέστη κακοποίηση από τον βίαιο σύντροφό της, όσο στα παιδιά εάν υπάρχουν. Λαμβάνοντας υπόψη τις πολυδιάστατες συνέπειες της βίας στη γυναίκα, θα μπορούσαν να σχεδιαστούν προγράμματα προς εφαρμογή από τα επίσημα δίκτυα φροντίδας στην κοινότητα, με στόχο την επίτευξη βραχυπρόθεσμων και μακροπρόθεσμων στόχων, όπως να επανέλθουν τα θύματα σε φυσιολογική ζωή και να ανακτήσουν την προσωπικότητά τους. Έτσι έμφαση θα μπορούσε να δοθεί στην παρέμβαση των ειδικών συμβουλευτικών κέντρων και σταθμών της κοινότητας που μπορούν να βοηθήσουν στην αντιμετώπιση των ψυχολογικών, σωματικών και άλλων συνεπειών της βίας, υψηλά επίπεδα άγχους και κατάθλιψης, απομόνωση και έλλειψη προσωπικών επαφών με τους φίλους και την ευρύτερη οικογένεια, απώλεια αυτοσεβασμού και αυτοπεποίθησης, εμμονή σε σκέψεις για αυτοκτονία ή αυτοκαταστροφή, συναισθήματα θυμού, φόβου για επανάληψη ή επιστροφή στη βία, αποδοχή της κακοποίησης ως φυσική ενοχή κ.α. (Χατζηφωτίου, 2005).

1.8.1 Δομές υποστήριξης

Στην Ελλάδα οι επίσημοι φορείς που ασχολούνται εξειδικευμένα με το πρόβλημα της βίας κατά των γυναικών στην οικογένεια είναι ακόμη περιορισμένοι (Χατζηφωτίου, 2005). Ωστόσο, πρέπει να αναγνωριστεί ότι έχουν γίνει σημαντικά βήματα ιδιαίτερα την τελευταία πενταετία, καθώς έχουν πραγματοποιηθεί μια σειρά από εκστρατείες ευαισθητοποίησης του κοινού, έχουν δοθεί χρηματοδοτήσεις για τηλεφωνικές γραμμές SOS, έχει ξεκινήσει η λειτουργία τριών νέων ξενώνων, έχουν διεξαχθεί επιστημονικά συνέδρια και ημερίδες με θέμα την ενδοοικογενειακή βία, έχουν δημοσιευτεί τα πρώτα εθνικά στατιστικά στοιχεία για την βία κατά των γυναικών, και έχουν λάβει έγκριση χρηματοδότησης και συνεπώς και διεξαγωγής σημαντικά ερευνητικά προγράμματα για την βία (Χατζηφωτίου, 2005).

Οι επίσημοι φορείς που ασχολούνται στην Ελλάδα με το πρόβλημα της ενδοοικογενειακής βίας είναι οι παρακάτω:

Η Γενική Γραμματεία Ισότητας του Υπουργείου Εσωτερικών, Δημόσιας Διοίκησης και Αποκέντρωσης είναι αρμόδια για την προώθηση και την πραγματοποίηση της νομικής και ουσιαστικής ισότητας των δύο φύλων σε όλους τους τομείς, πολιτικό, οικονομικό, κοινωνικό και πολιτιστικό. Η Γενική Γραμματεία Ισότητας, για την πληρέστερη ενημέρωση του κοινού, θεωρεί αναγκαίο τον καταμερισμό των υπηρεσιών που παρέχουν τα τμήματα και οι μονάδες της, όπου μπορούν να απευθύνονται οι πολίτες. Έτσι, λειτουργούν τα τμήματα του γραφείου πληροφόρησης του κοινού, νομικό τμήμα, το τμήμα εκδόσεων και εκδηλώσεων και το τμήμα διεθνών σχέσεων (Χατζηφωτίου, 2005).

Το κέντρο υποδοχής κακοποιημένων γυναικών στην Αθήνα, είναι άλλος ένας εξειδικευμένος φορέας, στον οποίο συνήθως οι γυναίκες απευθύνονται μετά από χρόνια κακοποίηση, αφενός επειδή δύσκολα βρίσκουν το θάρρος να αντιμετωπίσουν το κοινωνικό κατεστημένο που συχνά αδιαφορεί αλλά και περιφρονεί τα θύματα τέτοιων μορφών βίας, αλλά και επειδή αισθάνονται ότι οι κοινωνικές υπηρεσίες δεν τους συμπαραστέκονται όπως θα ήθελαν (Χατζηφωτίου, 2005).

Επίσης το Κέντρο Ερευνών για Θέματα Ισότητας, που λειτουργεί από το 1994, έχει πέντε παραρτήματα σε όλη τη χώρα και στους βασικούς άξονες δραστηριοτήτων του περιλαμβάνει και την υποστήριξη των γυναικών που υφίστανται κακοποίηση, περιθωριοποίηση και κοινωνικό αποκλεισμό. Το 2000 οργάνωσε την εκστρατεία ευαισθητοποίησης της κοινής γνώμης και των αρμόδιων φορέων για τη βία κατά των γυναικών στην οικογένεια και το 2002 εξέδωσε το «εγχειρίδιο αυτοβοήθειας για τις κακοποιημένες γυναίκες», προκειμένου να βοηθήσει με πρακτικές συμβουλές τις γυναίκες που υφίστανται βία, τόσο κατά την ώρα της κρίσης, όσο και προληπτικά, αλλά και την οργάνωση και ενίσχυση της ζωής τους μετά από τέτοια περιστατικά (Χατζηφωτίου, 2005).

Τέλος, ο τομέας της περιφερειακής οργάνωσης αποτελεί ένα χώρο με πολλές δυνατότητες ανάπτυξης προγραμμάτων και δράσεων για την ισότητα και την κατάργηση των διακρίσεων, καθώς από το 1983 λειτουργούν νομαρχιακές επιτροπές ισότητας στις κατά τόπους νομαρχίες. Πιο συγκεκριμένα με το προεδρικό διάταγμα 370/1989, θεσμοθετήθηκαν τόσο τα νομαρχιακά γραφεία ισότητας σε κάθε νομαρχία όσο και οι νομαρχιακές επιτροπές ισότητας. Επίσης, κάθε νομάρχης είναι αρμόδιος

για τη συγκρότηση των επιτροπών με εκπροσώπους κρατικών, τοπικών, μαζικών φορέων και γυναικείων οργανώσεων. Το 1998, ξεκίνησε η λειτουργία περιφερειακών κέντρων ισότητας σε κάθε περιφέρεια της χώρας με σκοπό την προώθηση και υλοποίηση της ισότητας των φύλων σε τοπικό επίπεδο (Χατζηφωτίου, 2005).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2^ο

Κοινωνική Εργασία & συζυγική κακοποίηση

Τα περιστατικά οικογενειακής βίας πολύ συχνά επικρατούν στο καθημερινό πρόγραμμα δουλειάς των κοινωνικών λειτουργών και στην Ελλάδα, οι οποίοι προβληματίζονται γύρω από θέματα αναγνώρισης, κατανόησης, καταγραφής και αντιμετώπισης του προβλήματος (Χατζηφωτίου και συν., 2003). Γενικότερα στην Ελλάδα, δεν υπάρχουν συγκεντρωτικά στατιστικά στοιχεία από κοινωνικές υπηρεσίες, αλλά οι επαγγελματίες εκτιμούν ότι τα νούμερα είναι αρκετά υψηλά (Χατζηφωτίου, 2003a). Ωστόσο στο εξωτερικό, μια μελέτη των αρχείων των περιπτώσεων της νοσοκομειακής κοινωνικής υπηρεσίας στη Βοστώνη στις αρχές του 20ού αι. κατέγραψε ότι το 34% των περιπτώσεων αφορούσαν τη συζυγική βία. Μια άλλη έρευνα εκτίμησε ότι η οικογενειακή βία αναφέρθηκε στο 1/3 από τις 103 περιπτώσεις που αναλύθηκαν στα αρχεία των κοινωνικών υπηρεσιών του νότιου Λονδίνου (Gordon, 1989). Έρευνα στην Μεγάλη Βρετανία επίσης κατέληξε στο ότι παρά το υψηλό επίπεδο βίας κατά των γυναικών, οι κοινωνικοί λειτουργοί, καταγράφοντας το κοινωνικό ιστορικό κάθε περίπτωσης, αναγνώριζαν άλλους παράγοντες ως πηγή του προβλήματος. Η βία αγνοούνταν συστηματικά ως αιτιολογικός παράγοντας για τα οικογενειακά προβλήματα και ως αρχική αιτία της αγωνίας (Χατζηφωτίου, 2005).

Παρά την πρακτική της ισότιμης αντιμετώπισης τού ατόμου και την εφαρμογή της φεμινιστικής πρακτικής, ο θεωρητικός προσανατολισμός της Κοινωνικής Εργασίας για τα αίτια της ενδοοικογενειακής βίας παραμένει ακόμα στην ατομική παθολογία ή στα μοντέλα των οικογενειακών συστημάτων. Ο κύριος λόγος για αυτό είναι ότι οι γυναίκες που ζουν σε μια βίαιη σχέση αντιμετωπίζονται ακόμα από τους κοινωνικούς λειτουργούς σαν «πελάτες που χρειάζονται θεραπεία, και όχι σαν άνθρωποι που χρειάζονται εναλλακτικές λύσεις και επιλογές» (Dobash and Dobash, 1992). Επίσης, η Jones (1989) σε μια εξέταση της βιβλιογραφίας υποστηρίζει ότι: «οι υπηρεσίες που περιλαμβάνουν τμήματα κοινωνικών υπηρεσιών [...] συγκεντρώνουν στοιχεία που οδηγούν προς την ίδια κατεύθυνση: η ενδοοικογενειακή βία δημοσιοποιείται και αποδοκιμάζεται μόνο όταν η βία ξεπερνά τα όρια».

Η Gordon (1989) παρέχει μια χρήσιμη ιστορική προοπτική του θέματος. Εντοπίζει ότι από τις αρχές του 20ού αιώνα η Κοινωνική Εργασία φαίνεται να αντιμετωπίζει την οικογενειακή βία ως αμελητέα ή, ακόμα καλύτερα, να την πλαισιώνει με όρους που αφορούν κυρίως την προστασία του παιδιού και όχι της γυναίκας. Υπήρχε και μια ιδιαίτερη απροθυμία προς τις γυναίκες όταν ήθελαν να μιλήσουν σχετικά με τους βίαιους συντρόφους τους, και έτσι αυτές, λόγω της ανεπάρκειας της αστυνομικής προστασίας για τις ίδιες, στρέφονταν προς τις υπηρεσίες παιδικής προστασίας. Τα αρχεία δείχνουν ότι οι γυναίκες ήθελαν διαζύγιο και διατροφή, συμφωνίες τις οποίες η αστυνομία δεν μπορούσε διασφαλίσει. Οι κοινωνικοί λειτουργοί στους οποίους παραπέμπονταν οι γυναίκες, προσπαθούσαν κυρίως να στηρίξουν τη διατήρηση της οικογένειας, καθώς δεν ήταν έτοιμοι να προσφέρουν εναλλακτικές λύσεις. Για παράδειγμα, δεν ήξεραν τι μπορούσαν να προσφέρουν στην ίδια την κακοποιημένη γυναίκα, ούτε υπήρχαν προγράμματα βοήθειας για βίαιους άντρες. Σαν συνέπεια αυτής της αδυναμίας τους να ανταποκριθούν με θετικό τρόπο, αρκετοί κοινωνικοί λειτουργοί κατέληξαν στο συμπέρασμα ότι θα ήταν πιο εύκολο εάν αγνοούσαν τη συζυγική κακοποίηση. Τότε λοιπόν αναπόφευκτα αναγκάστηκαν να επανακαθορίσουν το πρόβλημα με το οποίο ήρθαν αντιμέτωποι: «Όταν δεν μπορούσε πια να αγνοείται το πρόβλημα, οι κλινικοί κοινωνικοί λειτουργοί, κυρίως αυτοί που έδιναν έμφαση στη θεραπευτική μέθοδο, άρχισαν να το προσδιορίζουν σαν πρόβλημα για τη γυναίκα και να δουλεύουν πάνω σε αυτό» (Gordon, 1989).

2.1 Στάσεις και πεποιθήσεις των κοινωνικών λειτουργών ως προς το φαινόμενο

Τα τελευταία χρόνια υπάρχει ένα αυξανόμενο ερευνητικό ενδιαφέρον για τις γνώσεις, τις στάσεις, τις δεξιότητες και τις συμπεριφορές των επαγγελματιών που εργάζονται με τις κακοποιημένες γυναίκες (Haj-Yahia & Schiff, 2007). Μεγάλο μέρος της σχετικής βιβλιογραφίας καταδεικνύει ότι η διαχείριση και αντιμετώπιση των θυμάτων συντροφικής βίας από τους επαγγελματίες υγείας και ψυχικής υγείας επηρεάζεται σε μεγάλο βαθμό από τις στάσεις και τις πεποιθήσεις τους (Chamberlain & Perham-Hester, 2000; Garimella et al., 2000).

Παρόλο που οι κοινωνικοί λειτουργοί θεωρούνται οι βασικοί στην παροχή υπηρεσιών για κακοποιημένες γυναίκες, οι απόψεις και οι ορισμοί που οι ίδιοι θέτουν σχετικά με

την συζυγική κακοποίηση δεν έχουν επαρκώς διερευνηθεί (Eisikovits et al., 2000. Σε μελέτη των Eisikovits et al. (2000) διαπιστώθηκαν αρκετά προβλήματα στις σχέσεις των κοινωνικών λειτουργών με εξυπηρετούμενες που είχαν θυματοποιηθεί, γεγονός που είχε τις ρίζες του σε αρνητικές στάσεις και αντιλήψεις των κοινωνικών λειτουργών. Σε μία αντίστοιχη μελέτη που διερευνούσε τις σχέσεις μεταξύ κακοποιημένων γυναικών και κοινωνικών λειτουργών, οι γυναίκες εξέφρασαν απογοήτευση για λόγους που συμπεριελάμβαναν: α) την τάση των κοινωνικών λειτουργών να αποφεύγουν να αναγνωρίσουν ότι η συζυγική κακοποίηση αποτελεί πρόβλημα ή να ελαχιστοποιούν την ανάγκη για καθοδήγηση και συμβουλευτική για την αντιμετώπιση του προβλήματος β) την από πλευρά των κοινωνικών λειτουργών έλλειψη δέσμευσης σε μια θεραπευτική σχέση με την κακοποιημένη γυναίκα, θεωρώντας την αντίληψη των γυναικών ως αναξιόπιστη, και επιμένοντας να συμπεριλάβουν τον βίαιο σύζυγο στην παρέμβαση (Eisikovits et al., 2000).

Οι κοινωνικοί λειτουργοί συνήθως ασκούν την κατά περίπτωση εργασία με την κακοποιημένη γυναίκα και το παιδί της, κάτι που μερικές φορές κάνει τις γυναίκες πιο παθητικές, αντί να εντοπίσουν την ευθύνη στους βίαιους άντρες και να εργαστούν και με αυτούς. Είναι χαρακτηριστικό ότι μέχρι και σήμερα πολλοί επαγγελματίες αναφέρονται σε «λάθη» των γυναικών που προκάλεσαν την βία των συντρόφων τους, επιρρίπτοντας έτσι τις ευθύνες σε εκείνες και απενοχοποιώντας απόλυτα τον σύντροφο-θύτη (Χατζηφωτίου, 2005).

Οι κοινωνικοί λειτουργοί αντιδρούν με διάφορους τρόπους στην αποκάλυψη της οικογενειακής βίας, αλλά ακόμα εμφανίζονται να μην έχουν ξεκάθαρη ιδέα σχετικά με το είδος της βοήθειας που δίνουν. Μια κοινή απάντηση είναι «να συζητήσουμε σχετικά με το πρόβλημα» αντί να δώσουμε πρακτική βοήθεια, και να σκιαγραφήσουμε τις διαθέσιμες επιλογές για μια γυναίκα και τα παιδιά της, άσχετα με το αν επέλεξε να φύγει ή να παραμείνει στη σχέση (Walter, 1988). Από μια άλλη έρευνα σε αρχεία κοινωνικών υπηρεσιών του Λονδίνου, γίνεται φανερό ότι οι χειρισμοί των κοινωνικών λειτουργών για την ενδοοικογενειακή βία φαίνεται να καθορίζονται από τους ίδιους σύμφωνα με τα δικά τους συστήματα αξιών και τον τρόπο με τον οποίο αντιλαμβάνονται το ρόλο των γυναικών μέσα στην οικογένεια, και ότι δεν αναγνωρίζουν τις γυναίκες σαν άτομα με δικά τους δικαιώματα. Οι αντιδράσεις τους επίσης είναι το αποτέλεσμα της προσκόλλησης τους στις

στερεότυπες εικόνες των γυναικών που έχουν βιώσει την οικογενειακή βία, και στις προσωπικές τους πεποιθήσεις σχετικά με το τι συμβαίνει. Συνεντεύξεις με τις γυναίκες που ζουν μέσα σε βίαιες σχέσεις αποκαλύπτουν ότι μάλλον υπάρχει μια μεγαλύτερη προθυμία από τους κοινωνικούς λειτουργούς να δώσουν πρακτική βοήθεια και στήριξη μόνο τη στιγμή που μια γυναίκα είναι έτοιμη να αφήσει το σπίτι της, ή όταν αντιληφθούν ότι τα παιδιά διατρέχουν σωματικό κίνδυνο. Μόνο τότε εμφανίζεται μια μεγαλύτερη προθυμία να οριστούν οι ανάγκες της γυναίκας σύμφωνα με τα δικαιώματά της, και να κριθεί ότι χρειάζεται βοήθεια (Dobash & Dobash, 1998).

Δεδομένου ότι η επαγγελματική στάση απέναντι σε κοινωνικά ζητήματα διαμορφώνεται κατά τη διάρκεια της εκπαίδευσης, πολλές έρευνες έχουν διεξαχθεί σε φοιτητές κοινωνικών και άλλων επιστημών ως προς τις στάσεις απέναντι σε κακοποιημένες γυναίκες και έχουν αποκαλύψει αρνητικές στάσεις και στερεότυπα (Cook & Harris, 1995; Sakalli, 2001). Σύμφωνα με την έρευνα των Haj-Yahia and Schiff (2007) η πλειοψηφία των φοιτητών Κοινωνικής Εργασίας έτειναν να αναγνωρίζουν περισσότερο τη σοβαρή σωματική βία και λιγότερο τη μέτρια ή και μικρότερου μεγέθους βία. Επιπλέον, παρουσιάστηκε έντονη η τάση αιτιολόγησης της βίας από τους πρωτοετείς φοιτητές σε σχέση με τους φοιτητές δεύτερου και τρίτου έτους.

Παρόλα αυτά, οι περισσότερες μελέτες σχετικά με τις απόψεις φοιτητών ως προς την συζυγική κακοποίηση έχουν γίνει στον κλάδο της Ψυχολογίας και τα αποτελέσματα δεν μπορούν να γενικευτούν σε άλλους κλάδους, όπως αυτόν της Κοινωνικής Εργασίας. Επιπλέον, η πλειοψηφία των ερευνών αυτών περιορίζεται στους σπουδαστές του πρώτου έτους σπουδών και συνεπώς δεν υπάρχουν συγκριτικά δεδομένα μεταξύ των πρωτοετών και των τελειόφοιτων σπουδαστών (Haj-Yahia and Schiff, 2007).

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

1. Σκοπός της μελέτης

Σκοπός της παρούσας μελέτης είναι η διερεύνηση των στάσεων και πεποιθήσεων των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης ως προς την κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις.

Πιο συγκεκριμένα οι επιμέρους στόχοι της μελέτης περιλαμβάνουν:

- Τη διερεύνηση των στάσεων και πεποιθήσεων των σπουδαστών Α' εξαμήνου Κοινωνικής Εργασίας ως προς την κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις.
- Τη διερεύνηση των στάσεων και πεποιθήσεων των σπουδαστών Ζ' εξαμήνου Κοινωνικής Εργασίας ως προς την κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις.
- Τη σύγκριση των σπουδαστών Ζ' και Α' εξαμήνων Κοινωνικής Εργασίας ως προς τις στάσεις και πεποιθήσεις γύρω από την κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις.
- Την αναζήτηση παραγόντων που συμβάλουν στην ενισχυτική ή απορριπτική στάση και πεποιθήσεις των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας ως προς την κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις

2. Ερευνητικά ερωτήματα

- Ποιες οι στάσεις και πεποιθήσεις των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας Α' εξαμήνου ως προς την κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις;
- Ποιες οι στάσεις και πεποιθήσεις των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας Ζ' εξαμήνου ως προς την κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις;
- Διαφέρουν οι στάσεις και οι πεποιθήσεις των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας Α' και Ζ' εξαμήνου ως προς την κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις;
- Σχετίζονται δημογραφικά χαρακτηριστικά των σπουδαστών όπως η ηλικία, το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, ο τόπος καταγωγής, με ενισχυτική ή απορριπτική στάση και πεποιθήσεις απέναντι στην κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις;

3. Μεθοδολογία έρευνας

3.1 Ερευνητική στρατηγική

Πραγματοποιήθηκε συγκριτική μελέτη (comparative study) ανάμεσα σε δείγμα σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας Ζ' εξαμήνου και σε δείγμα σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας Α' εξαμήνου (ομάδα ελέγχου). Η μελέτη πραγματοποιήθηκε στο Τμήμα Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης, ένα από τα τρία Τμήματα Κοινωνικής Εργασίας της χώρας (ΤΕΙ Κρήτης, ΤΕΙ Πάτρας, ΤΕΙ Αθήνας). Η επιλογή των ομάδων σύγκρισης έγινε με βάση την παρουσία ή απουσία ενός χαρακτηριστικού, η επίδραση του οποίου διερευνάται στην παρούσα εργασία. Στην προκειμένη περίπτωση το χαρακτηριστικό που διαφοροποιείται στις δύο ομάδες είναι η ολοκλήρωση ή μη του προγράμματος σπουδών. Η επιλογή των σπουδαστών Α' εξαμήνου ως ομάδα ελέγχου προέκυψε ως αποτέλεσμα της μη έκθεσής του στο πρόγραμμα σπουδών σε αντίθεση με τους σπουδαστές Ζ' εξαμήνου, οι οποίοι έχουν ολοκληρώσει ή σχεδόν ολοκληρώσει το πρόγραμμα σπουδών. Η επιλογή του Ιδρύματος (ΤΕΙ Κρήτης) προέκυψε αφενός ως αποτέλεσμα της εγγύτητας και προσβασιμότητας του στους συγγραφείς του παρόντος πρωτοκόλλου και αφετέρου λόγω της φοίτησης σε αυτό σημαντικού αριθμού σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας σε σχέση με το συνολικό αριθμό των φοιτούντων σε όλη τη χώρα (39% του συνόλου των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας).

3.2 Επιλογή δείγματος

Το δείγμα στην παρούσα μελέτη αποτέλεσαν όλοι οι σπουδαστές Κοινωνικής Εργασίας που είναι εγγεγραμμένοι στο Α' και Ζ' εξάμηνο κατά το ακαδημαϊκό έτος 2007-2008. Σύμφωνα με στοιχεία που αφορούν στο εαρινό εξάμηνο του ακαδημαϊκού έτους 2007-2008, οι σπουδαστές Ζ' εξαμήνου ανέρχονται στους 53 και οι σπουδαστές Α' εξαμήνου ανέρχονται στους 90, σύμφωνα με αρχεία της γραμματείας του τμήματος. Η προσέγγισή του δείγματος πραγματοποιήθηκε στα πλαίσια της εξεταστικής περιόδου, κατά την έξοδο των σπουδαστών από τους χώρους εξέτασης. Επιλέχθηκαν τα μαθήματα Θεωρητικές Προσεγγίσεις Ζ' Εξαμήνου και Κοινωνιολογία Α' Εξαμήνου, λόγω αυξημένης προσέλευσης σπουδαστών σε αυτά.

3.3 Ερευνητικό εργαλείο

Για τη συλλογή των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε ερωτηματολόγιο που περιλάμβανε τα ακόλουθα μέρη:

A. Το κοινωνιολογικό προφίλ

Το πρώτο μέρος του ερωτηματολογίου αντλούσε πληροφορίες για τα δημογραφικά και τα κοινωνικοοικονομικά χαρακτηριστικά των συμμετεχόντων όπως η ηλικία, το φύλο, η οικογενειακή κατάσταση, κ.α.

B. Εκπαίδευση & επιμόρφωση

Το δεύτερο μέρος συγκέντρωνε πληροφορίες σχετικά με την εκπαίδευση και την επιμόρφωση των συμμετεχόντων και περιελάμβανε ερωτήσεις σχετικά με τους λόγους επιλογής των σπουδών, την κατοχή άλλου πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης και την επιμόρφωσή τους σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας και συζυγικής κακοποίησης, μέσα από κάποιο σεμινάριο/ημερίδα ή οποιαδήποτε μορφής ειδική εκπαίδευση κατά τις τρέχουσες σπουδές στην Κοινωνική Εργασία.

Γ. Ετοιμότητα αντιμετώπισης περιπτώσεων κακοποίησης

Η ετοιμότητα των συμμετεχόντων να αντιμετωπίσουν ένα περιστατικό συζυγικής κακοποίησης, διερευνήθηκε μέσα από μια ερώτηση της οποίας η απάντηση δινόταν σε κλίμακα επτά σημείων : 1. Απόλυτα, 2. Πολύ, 3. Αρκετά, 4. Μέτρια, 5. Σχετικά, 6. Λίγο, 7. Καθόλου

Δ. Ιστορικό κακοποίησης

Το ιστορικό κακοποίησης διερευνήθηκε με μια ερώτηση που εξέταζε τη θυματοποίηση των συμμετεχόντων ή τη μαρτυρία κακοποίησης άλλου μέλους της οικογένειας κατά την παιδική ηλικία.. Οι απαντήσεις στην ερώτηση αυτή ήταν: 1. Ναι, 2. Όχι, 3. Δεν απαντώ

Ε. Στάσεις και πεποιθήσεις για την σωματική κακοποίηση των γυναικών από τους συζύγους τους

Για την διερεύνηση των στάσεων και πεποιθήσεων των σπουδαστών σχετικά με την σωματική κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις χρησιμοποιήθηκε η

κλίμακα *“Inventory of Beliefs About Wife Beating”* των Saunders, Lynch, Grayson and Linz (1987) έπειτα από εξασφάλιση άδειας χρήσης από τους συγγραφείς και έπειτα από τη μετάφρασή της στην ελληνική γλώσσα.

Για τη διγλωσσική μετάφραση του εργαλείου ακολουθήθηκαν διεθνή πρότυπα και οδηγίες (MAPI) και περιλάμβανε: μετάφραση του αγγλικού ερωτηματολογίου στα ελληνικά από δυο διαφορετικούς μεταφραστές και κατασκευή του τελικού ερωτηματολογίου βασισμένο πάνω στις δυο μεταφράσεις επιλέγοντας τις καταλληλότερες εκφράσεις ώστε να αποδίδεται το σωστό νόημα για την ελληνική γλώσσα. Τέλος δόθηκε για backward translation σε γνώστη της ελληνικής γλώσσας με μητρική γλώσσα την αγγλική, με στόχο να διαπιστωθεί ότι έχει γίνει πιστή μετάφραση του προτύπου. Η κλίμακα αποτελείται από 31 συνολικά ερωτήσεις-δηλώσεις, οι οποίες μετρούν την αποδοχή της βίαιης συμπεριφοράς από τον άνδρα προς τη σύζυγό του. Η κλίμακα αποτελείται από πέντε επιμέρους κλίμακες με τους εξής τίτλους: 1) *Ο ξυλοδαρμός της γυναίκας είναι δικαιολογημένος* (12 ερωτήσεις), 2) *Οι γυναίκες ωφελούνται από τον ξυλοδαρμό* (7 ερωτήσεις), 3) *Θα έπρεπε να δοθεί βοήθεια* (5 ερωτήσεις), 4) *Ο δράστης είναι υπεύθυνος* (3 ερωτήσεις), 5) *Να ληφθούν άμεσα μέτρα* (4 ερωτήσεις). Στις 30 από τις 31 ερωτήσεις οι συμμετέχοντες καλούνται να υποδείξουν το βαθμό συμφωνίας ή διαφωνίας τους με καθεμία από τις δηλώσεις, σε μία κλίμακα τύπου Likert επτά (7) σημείων: 1. Συμφωνώ σθεναρά, 2. Συμφωνώ, 3. Συμφωνώ μερικώς, 4. Ούτε συμφωνώ, ούτε διαφωνώ, 5. Διαφωνώ μερικώς, 6. Διαφωνώ, 7. Διαφωνώ σθεναρά. Μια ερώτηση καλεί τους συμμετέχοντες να επιλέξουν ανάμεσα σε 8 ποινές για το δράστη της συζυγικής κακοποίησης, με τις επιλογές να κυμαίνονται μεταξύ του «0» και των «10 ετών», συμπεριλαμβανομένου και του «Δε γνωρίζω». Η αξιολόγηση της κλίμακας πραγματοποιείται μέσω της άθροισης του σκορ στις επιμέρους κλίμακες. Οι Saunders et al., (1987) πραγματοποίησαν τρεις μελέτες για να κατασκευάσουν την κλίμακα. Η κλίμακα εμφανίζει καλή εσωτερική συνάφεια (cronbach α = από 0.61 έως 0.86) και εγκυρότητα κριτηρίου έπειτα από σύγκριση με τις κλίμακες Sex-Role Stereotyping Scale (Burt, 1980), Attitudes Toward Women Scale (Spence, Helmreich, & Stapp, 1973) και Hostility Toward Women (Check & Malamuth, 1983).

3.4 Μεθοδολογία ανάλυσης δεδομένων

Για την επεξεργασία των δεδομένων της έρευνας χρησιμοποιήθηκε το στατιστικό πακέτο SPSS 13.0. Υπολογίστηκε η συχνότητα και σχετική συχνότητα εμφάνισης των μεταβλητών του ερωτηματολογίου και δόθηκαν περιγραφικά στατιστικά στοιχεία. Για την αναγνώριση των παραγόντων που επηρεάζουν τις στάσεις και τις πεποιθήσεις των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας πραγματοποιήθηκαν πολυπαραγοντικές αναλύσεις με εξαρτημένες μεταβλητές τις διαφορετικές στάσεις και πεποιθήσεις ως προς το φαινόμενο της κακοποίησης και ανεξάρτητες μεταβλητές τα κοινωνικο-δημογραφικά και λοιπά χαρακτηριστικά των σπουδαστών. Για την ανάλυση των πεποιθήσεων ως προς τη συζυγική κακοποίηση δημιουργήθηκαν 5 συνθετικές μεταβλητές ως εξής: α) «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος», η οποία διαμορφώθηκε από το άθροισμα 12 επιμέρους μεταβλητών (π.χ. Οι γυναίκες θα μπορούσαν να αποφύγουν να ξυλοκοπηθούν από τους συζύγους τους αν ήξεραν πότε να σταματήσουν να μιλούν), β) «Οι γυναίκες ωφελούνται από τον ξυλοδαρμό», η οποία διαμορφώθηκε από το άθροισμα 7 επιμέρους μεταβλητών (π.χ. Οι γυναίκες προσπαθούν να ξυλοκοπηθούν από τους συζύγους τους προκειμένου να εισπράξουν συμπάθεια από άλλους), γ) «Θα πρέπει να δοθεί βοήθεια», η οποία διαμορφώθηκε από το άθροισμα 5 επιμέρους μεταβλητών (π.χ. Οι γυναίκες θα πρέπει να προστατεύονται από τον νόμο αν οι σύζυγοί τους τις ξυλοκοπούν), δ) «Να ληφθούν άμεσα μέτρα», η οποία διαμορφώθηκε από το άθροισμα 5 επιμέρους μεταβλητών (π.χ. Μία γυναίκα θα πρέπει να φύγει από το σπίτι αν ο σύζυγός της την ξυλοκοπά), ε) «Ο δράστης είναι υπεύθυνος», η οποία διαμορφώθηκε από το άθροισμα 4 επιμέρους μεταβλητών (π.χ. Ο καλύτερος τρόπος να αντιμετωπίσεις το συζυγικό ξυλοδαρμό είναι να συλλάβεις το σύζυγο). Για τη διαμόρφωση των συνθετικών μεταβλητών προστέθηκαν οι παραπάνω ομάδες μεταβλητών, αφού αντιστράφηκαν συγκεκριμένες μεταβλητές.

Κάθε κατηγορία αποτελεί ένα αθροιστικό σκορ των επιμέρους μεταβλητών γεγονός που σημαίνει ότι όσο μεγαλύτερο είναι αυτό το σκορ τόσο περισσότερο υπάρχει αυτή η συγκεκριμένη αντίληψη και όσο μικρότερο το σκορ τόσο λιγότερο υποστηρίζεται αυτή η αντίληψη.

Για τη σύγκριση των σπουδαστών Α' και Ζ' εξαμήνου ως προς τις στάσεις και τις πεποιθήσεις τους και την εξέταση των μεταξύ τους διαφορών, πραγματοποιήθηκε έλεγχος T-test με ανεξάρτητα δείγματα και χρήση της υπόθεσης των ίσων διακυμάνσεων και του ελέγχου LEVENE με αποδοχή του επιπέδου σημαντικότητας $p < 0.05$.

4. ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

4.1 Περιγραφικά στατιστικά στοιχεία

4.1.1 Κοινωνιολογικό προφίλ

Το κοινωνιολογικό προφίλ των συμμετεχόντων παρουσιάζεται αναλυτικά στον Πίνακα 1. Από το σύνολο των 101 ερωτηθέντων, 50 (49,5%) φοιτούσαν στο Α' εξάμηνο Κοινωνικής Εργασίας και 51 (50,5%) στο Ζ' εξάμηνο. Οι 4 (4%) ήταν άντρες και οι 97 (96%) γυναίκες. Η ηλικία των συμμετεχόντων κυμαινόταν μεταξύ 18 και 27 ετών με μέσο όρο τα 20,9 έτη. Συνολικά 61 (60,4%) συμμετέχοντες ανέφεραν ότι μένουν σε πόλη, 13 (12,9%) σε κωμόπολη και 26 (25,7%) σε χωριό. Από το σύνολο των συμμετεχόντων, οι 10 (9,9%) ήταν μοναχοπαίδια, οι 52 (51,5%) είχαν ένα αδερφό/ή και οι 30 (29,7%) 2 αδέρφια. Οι 99 (98%) συμμετέχοντες ήταν άγαμοι και 67 (66,3%) ανέφεραν ότι διατηρούν ερωτική σχέση την τρέχουσα περίοδο.

Από το σύνολο των ερωτηθέντων οι 86 (85,1%) ανέφεραν ότι οι γονείς τους είναι έγγαμοι και 10 (9,9%) διαζευγμένοι. Όσον αφορά στο μορφωτικό επίπεδο των γονέων των συμμετεχόντων, 18 (17,8%) των μητέρων είχαν ολοκληρώσει φοίτηση στο δημοτικό σχολείο και 16 (15,8%) των πατέρων.

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, 43 (42,6%) χαρακτήρισαν την οικονομική τους κατάσταση μέτρια, 37 (36,6%) καλή και 16 (15,8%) πολύ καλή.

Πίνακας 1. Κοινωνιολογικό προφίλ συμμετεχόντων

	<i>n</i>	%
Φύλο		
<i>Ανδρας</i>	4	4
<i>Γυναίκα</i>	97	96
Ηλικία	20,1	9
Τόπος κατοικίας		
<i>Πόλη</i>	61	60,4
<i>Κωμόπολη</i>	13	12,9
<i>Χωριό</i>	26	25,7
Οικογενειακή κατάσταση συμμετέχοντος		
<i>Άγαμος</i>	99	98
<i>Έγγαμος</i>	2	2
Αριθμός αδερφών		
0	10	9,9

	<i>n</i>	%
1	52	51,5
2	30	29,7
3	6	5,9
4	3	3
Συντροφική σχέση	67	66,3
Μορφωτικό επίπεδο μητέρας		
<i>Καθόλου</i>	1	1
<i>Α'βάθμια</i>	18	17,8
<i>Β'βάθμια</i>	60	59,4
<i>Γ'βάθμια</i>	3	3
Μορφωτικό επίπεδο πατέρα		
<i>Α'βάθμια</i>	16	15,8
<i>Β'βάθμια</i>	56	55,4
<i>Γ'βάθμια</i>	4	4%
Οικογενειακή κατάσταση γονέων		
<i>Έγγαμοι</i>	86	85,1
<i>Άγαμοι</i>	2	2
<i>Διαζευγμένοι</i>	10	9,9
<i>Χήροι</i>	3	3
Οικονομική κατάσταση		
<i>Πολύ καλή</i>	16	15,8
<i>Καλή</i>	37	36,6
<i>Μέτρια</i>	43	42,6
<i>Σχετικά κακή</i>	4	4
<i>Κακή</i>	1	1

4.1.2 Εκπαίδευση & επιμόρφωση

Τα χαρακτηριστικά της εκπαίδευσης και επιμόρφωσης των συμμετεχόντων παρουσιάζονται αναλυτικά στον Πίνακα 2. Όσον αφορά στους λόγους επιλογής των σπουδών, οι 64 (63,4%) συμμετέχοντες δήλωσαν ότι ανταποκρίνεται στα πνευματικά τους ενδιαφέροντα, οι 13 (12,9%) ότι οδηγεί σε μια άμεση επαγγελματική αποκατάσταση και οι 13 (12,9%) λόγω της θεωρητικής κατεύθυνσης που ακολούθησαν. Οι 2 (2%) από τους συμμετέχοντες ήταν κάτοχοι άλλου πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, εκ των οποίων ο ένας δήλωσε πτυχίο βιολογικής καλλιέργειας, ενώ ο δεύτερος δεν διευκρίνισε.

Από το σύνολο των συμμετεχόντων, οι 40 (39,6%) είχαν παρακολουθήσει κάποιο σεμινάριο/ημερίδα/διάλεξη σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία, και 16 (15,8%)

δήλωσαν ότι έχουν λάβει ειδική εκπαίδευση στο πλαίσιο των σπουδών τους,. Από αυτούς μόνο 2 (2%) υπέδειξαν το μάθημα (α. Μάθημα επιλογής του παλιού προγράμματος σπουδών και β. Εποπτεία.)

Πίνακας 2. Κατανομή συμμετεχόντων με βάση την εκπαίδευση & επιμόρφωση

	<i>n</i>	%
Λόγοι επιλογής σπουδών		
<i>Επαγγελματική αποκατάσταση</i>	13	12,9
<i>Πνευματικά ενδιαφέροντα</i>	64	63,4
<i>Θεωρητική κατεύθυνση</i>	13	12,9
<i>Τυχαία επιτυχία</i>	10	9,9
<i>Άλλο</i>	1	1
Άλλο πτυχίο	2	2
Σεμινάρια σε ζητήματα ενδοοικογενειακής βίας	40	39,6
Εκπαίδευση σε ζητήματα ενδοοικογενειακής βίας στο πλαίσιο των σπουδών	16	15,8

4.1.3 Ετοιμότητα στην αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης

Από το σύνολο των ερωτηθέντων οι 10 (9,9%) δήλωσαν ότι δεν αισθάνονται καθόλου έτοιμοι να αντιμετωπίσουν ένα περιστατικό συζυγικής βίας, οι 8 (7,9%) πολύ ενώ μόνο 2 (2%) δήλωσαν απόλυτα έτοιμοι. (Πίνακας 3)

Πίνακας 3. Ετοιμότητα στην αντιμετώπιση περιστατικών κακοποίησης

<i>Ετοιμότητα αντιμετώπισης περιστατικού συζυγικής βίας</i>	<i>n</i>	%
<i>Απόλυτα</i>	2	2
<i>Πολύ</i>	8	7,9
<i>Αρκετά</i>	15	14,9
<i>Μέτρια</i>	26	25,7
<i>Λίγο</i>	21	20,8
<i>Πολύ Λίγο</i>	19	18,8
<i>Καθόλου</i>	10	9,9

4.1.4 Ιστορικό κακοποίησης

Από το σύνολο των ερωτηθέντων, οι 73 (72,3%) δήλωσαν ότι δεν έχουν βιώσει κάποια μορφή ενδοοικογενειακής βίας στο παρελθόν, ούτε έχουν γίνει μάρτυρες περιστατικών βίας μεταξύ άλλων μελών της οικογένειάς τους, οι 24 (23,8%) απάντησαν θετικά, και 4 (4%) δήλωσαν ότι δεν απαντούν (Πίνακας 4).

Πίνακας 4. Κατανομή συμμετεχόντων με βάση το ιστορικό κακοποίησης

<i>Ιστορικό κακοποίησης</i>	<i>n</i>	<i>%</i>
<i>Ναι</i>	<i>24</i>	<i>23,8</i>
<i>Όχι</i>	<i>73</i>	<i>72,3</i>
<i>Δεν απαντώ</i>	<i>4</i>	<i>4</i>

4.1.5 Στάσεις και πεποιθήσεις για την σωματική κακοποίηση των γυναικών από τους συζύγους τους

Η αθροιστική βαθμολογία για τις 5 συνθετικές μεταβλητές που αντιστοιχούν σε 5 διαφορετικές πεποιθήσεις παρουσιάζεται αναλυτικά στον πίνακα 5. Για την πεποίθηση με τον τίτλο «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» η αθροιστική βαθμολογία κυμάνθηκε μεταξύ 12-49 με μέση τιμή το 20.2 (T.A 37). Για την πεποίθηση «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» η βαθμολογία κυμάνθηκε μεταξύ 7-30 με μέση τιμή τα 14.2 (T.A 23). Για την πεποίθηση «Να δοθεί βοήθεια» η βαθμολογία κυμάνθηκε μεταξύ 18-35 με μέση τιμή το 31.5 (T.A 17). Για την πεποίθηση «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» η βαθμολογία κυμάνθηκε μεταξύ 4-28 με μέση τιμή το 17.5 (T.A 24) και για την πεποίθηση «Να ληφθούν μέτρα» η βαθμολογία κυμάνθηκε μεταξύ 8-36 με μέση τιμή το 26.2 (T.A 28).

Πίνακας 5. Μέση συμμετοχή των ερωτώμενων στις πεποιθήσεις για την συζυγική κακοποίηση

	<i>M.T. (T.A.)</i>	<i>Μεγιστο – Ελάχιστο</i>
<i>1. Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος</i>	<i>20,2 (37)</i>	<i>149-12</i>
<i>2. Όφελος από τον ξυλοδαρμό</i>	<i>14,2 (23)</i>	<i>30-7</i>
<i>3. Να δοθεί βοήθεια</i>	<i>31,5(17)</i>	<i>35-18</i>
<i>4. Ο δράστης είναι υπεύθυνος</i>	<i>17,5 (24)</i>	<i>28-4</i>
<i>5. Να ληφθούν άμεσα μέτρα</i>	<i>26,2 (28)</i>	<i>36-8</i>

4.2 Αποτελέσματα σύνθετων αναλύσεων

4.2.1 Διαφορές στις πεποιθήσεις για τη συζυγική κακοποίηση με βάση το εξάμηνο φοίτησης

Για την συνθετική μεταβλητή «ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών Α' εξαμήνου (N=47) ήταν 22,7 (T.A. 9,8) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών Z' εξαμήνου (N=50) ήταν 17,8 (T.A. 5,9). Βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές Α και Z εξαμήνου ως προς την πεποίθηση ότι «ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» ($t=2.963$, $p= 0.04$, $CI=1.67$, 8.17).

Για την συνθετική μεταβλητή «όφελος από τον ξυλοδαρμό» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών Α' εξαμήνου (N=47) ήταν 15,5 (T.A. 6,3) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών του Z' εξαμήνου (N=49) ήταν 12,9 (T.A. 5,6).

Βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές Α και Z εξαμήνου ως προς την συνθετική μεταβλητή «όφελος από τον ξυλοδαρμό » ($t=2.069$, $p= 0,04$, $CI=0.1$, 4.5).

Για την συνθετική μεταβλητή «να δοθεί βοήθεια» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών του Α' εξαμήνου (N=50) ήταν 30,8 (T.A. 4,2) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών του Z' εξαμήνου (N=51) ήταν 32,1 (T.A. 2,8).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές Α και Z εξαμήνου ως προς την πεποίθηση «να δοθεί βοήθεια» ($t=-1,8$, $p= 0,06$, $CI=-2.7$, 0.1).

Για την συνθετική μεταβλητή «ο δράστης είναι υπεύθυνος» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών του Α' εξαμήνου (N=50) είναι 18,5 (T.A. 4,5) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών του Ζ' εξαμήνου (N=51) ήταν 16,6 (T.A. 5,9).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές Α και Ζ εξαμήνου ως προς την πεποίθηση ότι «ο δράστης είναι υπεύθυνος» ($t=1.8$, $p=0.07$, $CI=-0.2, 3.9$).

Για την συνθετική μεταβλητή «να ληφθούν άμεσα μέτρα» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών του Α' εξαμήνου (N=47) ήταν 26,3 (T.A. 5,8) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών του Ζ' εξαμήνου (N=51) ήταν 26 (T.A. 6,8).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές Α και Ζ εξαμήνου ως προς την πεποίθηση «να ληφθούν άμεσα μέτρα» ($t=0.2$, $p=0.8$, $CI=-2.3, 2.8$).

4.2.2 Διαφορές στις πεποιθήσεις για τη συζυγική κακοποίηση με βάση τα κοινωνικο-δημογραφικά χαρακτηριστικά

Το φύλο

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» η μέση βαθμολογία των αντρών (N=4) ήταν 22 (T.A. 8,8) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των γυναικών (N=93) ήταν 20,1 (T.A. 8,4).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες ως προς την πεποίθηση ότι «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» ($t=0.435$, $p=0.665$, $CI=-6.7, 10.4$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» η μέση βαθμολογία των αντρών (N=4) ήταν 15,5 (T.A. 2,6) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των γυναικών (N=92) ήταν 14,1 (T.A. 6,2).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες ως προς την πεποίθηση «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» ($t=0.442$, $p=0.660$, $CI=-4.8, 7.9$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να δοθεί βοήθεια» η μέση βαθμολογία των αντρών (N=4) ήταν 31,8 (Τ.Α. 2,8) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των γυναικών (N=97) ήταν 31,4 (Τ.Α. 3,6).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες ως προς την πεποίθηση «Να δοθεί βοήθεια» ($t=0.167$, $p= 0,868$, $CI=-3.3, 3.9$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» η μέση βαθμολογία των αντρών (N=4) ήταν 22 (Τ.Α. 4,7) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των γυναικών (N=97) ήταν 17,4 (Τ.Α. 5,2).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες ως προς την πεποίθηση ότι «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» ($t=1,747$, $p= 0,084$, $CI=-0.6, 9.9$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» η μέση βαθμολογία των αντρών (N=4) ήταν 28 (Τ.Α. 5,5) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των γυναικών (N=94) ήταν 26,1 (Τ.Α. 6,3).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους άνδρες και τις γυναίκες ως προς την πεποίθηση «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» ($t=0.594$, $p= 0.554$, $CI=-4.5, 8.3$).

Η διατήρηση ερωτικής σχέσης

Για την συνθετική μεταβλητή «ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που είχαν ερωτική σχέση (N=65) ήταν 19,4 (Τ.Α. 7,2) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν είχαν (N=31) ήταν 21,8 (Τ.Α. 10,5).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτούς που διατηρούσαν ερωτική σχέση και σε αυτούς που δε διατηρούσαν ως προς την πεποίθηση ότι «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» ($t=-1.3$, $p= 0,195$, $CI=-6, 1.2$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που είχαν ερωτική σχέση (N=63) ήταν 13,5 (Τ.Α. 6,1) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν είχαν (N=32) ήταν 15,6 (Τ.Α. 6,1).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτούς που διατηρούσαν ερωτική σχέση και σε αυτούς που δε διατηρούσαν ως προς την πεποίθηση «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» ($t=-1,583$, $p= 0,117$, $CI=-4.7, 0.5$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να δοθεί βοήθεια» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που είχαν ερωτική σχέση (N=67) ήταν 31,7 (T.A. 3,4) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν είχαν (N=33) ήταν 30,9 (T.A. 4).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτούς που διατηρούσαν ερωτική σχέση και σε αυτούς που δε διατηρούσαν ως προς την πεποίθηση «Να δοθεί βοήθεια» ($t=0.943$, $p=0,348$, $CI=-0.9, 2.2$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που είχαν ερωτική σχέση (N=67) ήταν 17,1 (T.A. 5,4) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν είχαν (N=33) ήταν 18,2 (T.A. 5).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτούς που διατηρούσαν ερωτική σχέση και σε αυτούς που δε διατηρούσαν ως προς την πεποίθηση ότι «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» ($t=-1.001$, $p=0,319$, $CI=-3.4, 1.1$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που είχαν ερωτική σχέση (N=65) ήταν 26 (T.A. 7) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν είχαν (N=32) ήταν 26,6 (T.A. 5).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα σε αυτούς που διατηρούσαν ερωτική σχέση και σε αυτούς που δε διατηρούσαν ως προς την πεποίθηση «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» ($t=-0.455$, $p=0,650$, $CI=3.3, 2.1$).

Το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» η βαθμολογία των σπουδαστών που η μητέρα τους είναι απόφοιτη λυκείου ή μικρότερης εκπαιδευτικής κλίμακας (N=76) ήταν 20,3 (T.A. 8,8) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που η μητέρα τους ήταν απόφοιτη ανώτατης ή μεταπτυχιακής εκπαίδευσης (N=20) ήταν 19,9 (T.A. 7,3).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ως προς το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας των σπουδαστών στην πεποίθηση ότι «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» ($t=0.206$, $p=0,837$, $CI=-3.8, 4.7$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» η βαθμολογία των σπουδαστών που η μητέρα τους ήταν απόφοιτη λυκείου ή μικρότερης εκπαιδευτικής κλίμακας (N=75) ήταν 14,2 (T.A. 6,2) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών

που η μητέρα τους ήταν απόφοιτη ανώτατης ή μεταπτυχιακής εκπαίδευσης (N=20) ήταν 14,2 (T.A. 5,8).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ως προς το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας των σπουδαστών στην πεποίθηση «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» ($t=0.041$, $p=0,967$, $CI=-3, 3.1$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να δοθεί βοήθεια» η βαθμολογία των σπουδαστών που η μητέρα τους ήταν απόφοιτη λυκείου ή μικρότερης εκπαιδευτικής κλίμακας (N=79) ήταν 31,5 (T.A. 3,6) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που η μητέρα τους ήταν απόφοιτη ανώτατης ή μεταπτυχιακής εκπαίδευσης (N=21) ήταν 31,2(T.A. 3,7).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ως προς το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας των σπουδαστών στην πεποίθηση «Να δοθεί βοήθεια» ($t=0.371$, $p=0,712$, $CI=-1.4, 2.1$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» η βαθμολογία των σπουδαστών που η μητέρα τους ήταν απόφοιτη λυκείου ή μικρότερης εκπαιδευτικής κλίμακας (N=79) ήταν 17,5 (T.A. 5,6) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που η μητέρα τους ήταν απόφοιτη ανώτατης ή μεταπτυχιακής εκπαίδευσης (N=21) ήταν 17,4 (T.A. 3,8).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ως προς το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας των σπουδαστών στην πεποίθηση «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» ($t=0.040$, $p=0,968$, $CI=-2.5, 2.6$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» η βαθμολογία των σπουδαστών που η μητέρα τους ήταν απόφοιτη λυκείου ή μικρότερης εκπαιδευτικής κλίμακας (N=78) ήταν 26 (T.A. 6,6) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που η μητέρα τους ήταν απόφοιτη ανώτατης ή μεταπτυχιακής εκπαίδευσης (N=19) ήταν 26,7 (T.A. 5).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ως προς το μορφωτικό επίπεδο της μητέρας των σπουδαστών στην πεποίθηση «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» ($t=-0.478$, $p=0,633$, $CI=-4, 2.4$).

Το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» η βαθμολογία των σπουδαστών που ο πατέρας τους ήταν απόφοιτος λυκείου ή μικρότερης

εκπαιδευτικής κλίμακας (N=70) ήταν 20,4 (Τ.Α. 8,8) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που ο πατέρας τους ήταν απόφοιτος ανώτατης ή μεταπτυχιακής εκπαίδευσης (N=27) ήταν 19,7 (Τ.Α. 7,3).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ως προς το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα των σπουδαστών στην πεποίθηση «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» ($t=0.365$, $p=0,716$, $CI=-3.1, 4.5$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» η βαθμολογία των σπουδαστών που ο πατέρας τους ήταν απόφοιτος λυκείου ή μικρότερης εκπαιδευτικής κλίμακας (N=69) ήταν 13,8 (Τ.Α. 5,6) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που ο πατέρας τους ήταν απόφοιτος ανώτατης ή μεταπτυχιακής εκπαίδευσης (N=27) ήταν 15 (Τ.Α. 7,3).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ως προς το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα των σπουδαστών στην πεποίθηση «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» ($t=-0.902$, $p=0,369$, $CI=-4, 1.5$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να δοθεί βοήθεια» η βαθμολογία των σπουδαστών που ο πατέρας τους ήταν απόφοιτος λυκείου ή μικρότερης εκπαιδευτικής κλίμακας (N=72) ήταν 31,5 (Τ.Α. 3,6) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που ο πατέρας τους ήταν απόφοιτος ανώτατης ή μεταπτυχιακής εκπαίδευσης (N=29) ήταν 31,4 (Τ.Α. 3,6).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ως προς το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα των σπουδαστών στην πεποίθηση «Να δοθεί βοήθεια» ($t=0.135$, $p=0,893$, $CI=-1.5, 1.7$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» η βαθμολογία των σπουδαστών που ο πατέρας τους ήταν απόφοιτος λυκείου ή μικρότερης εκπαιδευτικής κλίμακας (N=72) ήταν 17,8 (Τ.Α. 5,1) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που ο πατέρας τους ήταν απόφοιτος ανώτατης ή μεταπτυχιακής εκπαίδευσης (N=29) ήταν 16,9 (Τ.Α. 5,8).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ως προς το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα των σπουδαστών στην πεποίθηση «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» ($t=0.729$, $p=0,468$, $CI=-1.5, 3.2$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» η βαθμολογία των σπουδαστών που ο πατέρας τους ήταν απόφοιτος λυκείου ή μικρότερης εκπαιδευτικής κλίμακας (N=71) ήταν 26,6 (Τ.Α. 6) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των

σπουδαστών που ο πατέρας τους ήταν απόφοιτος ανώτατης ή μεταπτυχιακής εκπαίδευσης (N=27) ήταν 25,1 (Τ.Α. 6,9).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ως προς το μορφωτικό επίπεδο του πατέρα των σπουδαστών στην πεποίθηση «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» ($t=1.057$, $p=0,293$, $CI=-1.3, 4.3$).

4.2.3 Διαφορές στις πεποιθήσεις για τη συζυγική κακοποίηση με βάση την εκπαίδευση και επιμόρφωση

Η επιλογή των σπουδών

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που επέλεξαν τη Κοινωνική Εργασία λόγω πνευματικών ενδιαφερόντων (N=61) ήταν 19,2 (Τ.Α. 7,6) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που επέλεξαν την Κοινωνική Εργασία για άλλους λόγους (N=36) ήταν 21,8 (Τ.Α. 9,5).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που επέλεξαν τη Κοινωνική Εργασία λόγω πνευματικών ενδιαφερόντων και σε αυτούς που την επέλεξαν για άλλους λόγους ως προς την πεποίθηση «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» ($t=-1,476$, $p=0,143$, $CI=-6.1, 0.9$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» η βαθμολογία των σπουδαστών που επέλεξαν την Κοινωνική Εργασία λόγω πνευματικών ενδιαφερόντων έχουν (N=61) είναι 14 (Τ.Α. 6,1) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που επέλεξαν τη κοινωνική εργασία για άλλους λόγους έχουν (N=35) είναι 14,5 (Τ.Α. 6,2).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που επέλεξαν τη Κοινωνική Εργασία λόγω πνευματικών ενδιαφερόντων και σε αυτούς που την επέλεξαν για άλλους λόγους ως προς την πεποίθηση «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» ($t=-0.340$, $p=0,735$, $CI=-3, 2.1$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να δοθεί βοήθεια» η βαθμολογία των σπουδαστών που επέλεξαν τη κοινωνική εργασία λόγω πνευματικών ενδιαφερόντων (N=64) είναι

31,9 (Τ.Α. 3,1) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που επέλεξαν τη κοινωνική εργασία για άλλους λόγους (N=37) είναι 30,6 (Τ.Α. 4,2).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που επέλεξαν τη Κοινωνική Εργασία λόγω πνευματικών ενδιαφερόντων και σε αυτούς που την επέλεξαν για άλλους λόγους ως προς την πεποίθηση «Να δοθεί βοήθεια» ($t=1.801$, $p= 0,075$, $CI=-0.1, 2.8$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» η βαθμολογία των σπουδαστών που επέλεξαν τη κοινωνική εργασία λόγω πνευματικών ενδιαφερόντων (N=64) είναι 17,6 (Τ.Α. 5,1) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που επέλεξαν τη κοινωνική εργασία για άλλους λόγους (N=37) είναι 17,5 (Τ.Α. 5,6).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που επέλεξαν τη Κοινωνική Εργασία λόγω πνευματικών ενδιαφερόντων και σε αυτούς που την επέλεξαν για άλλους λόγους ως προς την πεποίθηση «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» ($t=0.108$, $p= 0,914$, $CI=-2.1, 2.3$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» η βαθμολογία των σπουδαστών που επέλεξαν τη κοινωνική εργασία λόγω πνευματικών ενδιαφερόντων έχουν (N=63) είναι 26,7 (Τ.Α. 5,9) ενώ των σπουδαστών που επέλεξαν τη κοινωνική εργασία για άλλους λόγους έχουν (N=35) είναι 25,3 (Τ.Α. 6,9).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που επέλεξαν τη Κοινωνική Εργασία λόγω πνευματικών ενδιαφερόντων και σε αυτούς που την επέλεξαν για άλλους λόγους ως προς την πεποίθηση «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» ($t=1.029$, $p= 0,306$, $CI=-1.3, 4$).

Επιμόρφωση - παρακολούθηση σεμιναρίων

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που έχουν παρακολουθήσει σεμινάριο (N=39) ήταν 19,9 (Τ.Α. 8,1) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν έχουν παρακολουθήσει σεμινάριο (N=58) ήταν 20,4 (Τ.Α. 8,7).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που είχαν παρακολουθήσει σεμινάριο και σε αυτούς που δεν είχαν παρακολουθήσει ως προς την πεποίθηση «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» ($t=-0.247$, $p=0.806$, $CI=-3.9, 3$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που έχουν παρακολουθήσει σεμινάριο (N=38) ήταν 13,9 (Τ.Α. 5,9) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν έχουν παρακολουθήσει σεμινάριο (N=58) ήταν 14,3 (Τ.Α. 6,3).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που είχαν παρακολουθήσει σεμινάριο και σε αυτούς που δεν είχαν παρακολουθήσει ως προς την πεποίθηση «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» ($t=-0.298$, $p=0.767$, $CI=-2.9$, 2.2).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να δοθεί βοήθεια» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που έχουν παρακολουθήσει σεμινάριο (N=40) ήταν 31,5 (Τ.Α. 3,4) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν έχουν παρακολουθήσει σεμινάριο (N=61) ήταν 31,4 (Τ.Α. 3,7).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που είχαν παρακολουθήσει σεμινάριο και σε αυτούς που δεν είχαν παρακολουθήσει ως προς την πεποίθηση «Να δοθεί βοήθεια» ($t=0.044$, $p=0.965$, $CI=-1.4$, 1.5).

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που έχουν παρακολουθήσει σεμινάριο (N=40) ήταν 16,3 (Τ.Α. 5,1) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν έχουν παρακολουθήσει σεμινάριο (N=61) ήταν 18,4 (Τ.Α. 5,3).

Βρέθηκε να υπάρχει οριακή διαφορά σε στατιστικώς σημαντικό επίπεδο ανάμεσα στους σπουδαστές που είχαν παρακολουθήσει κάποιο σεμινάριο και σε αυτούς που δεν είχαν παρακολουθήσει ως προς την πεποίθηση «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» ($t=-1.973$, $p=0,051$, $CI=-4.2$, 0.01).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που έχουν παρακολουθήσει σεμινάριο (N=40) ήταν 25,6 (Τ.Α. 6,9) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν έχουν παρακολουθήσει σεμινάριο (N=58) ήταν 26,6 (Τ.Α. 5,9).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που είχαν παρακολουθήσει σεμινάριο και σε αυτούς που δεν είχαν παρακολουθήσει ως προς την πεποίθηση «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» ($t=-0.766$, $p=0,445$, $CI=-3.6$, 1.6).

4.2.4 Διαφορές στις πεποιθήσεις για τη συζυγική κακοποίηση με βάση την ετοιμότητα αντιμετώπισης περιστατικού κακοποίησης

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» η βαθμολογία των σπουδαστών που ένιωθαν μέτρια έως και απόλυτα έτοιμοι για την αντιμετώπιση περιστατικού συζυγικής κακοποίησης (N=48) ήταν 19,4 (T.A. 7,7) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που ένιωθαν λίγο έως καθόλου έτοιμοι για την αντιμετώπιση τέτοιου είδους περιστατικού (N=49) ήταν 21 (T.A. 9,1).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που ένιωθαν μέτρια έως και απόλυτα έτοιμοι και σε αυτούς που ένιωθαν λίγο έως καθόλου ως προς την πεποίθηση «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» ($t=-0.892$, $p=0,375$, $CI=-5, 1.9$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» η βαθμολογία των σπουδαστών που ένιωθαν μέτρια έως και απόλυτα έτοιμοι για την αντιμετώπιση περιστατικού συζυγικής κακοποίησης (N=49) ήταν 14,3 (T.A. 6) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που ένιωθαν λίγο έως καθόλου έτοιμοι για την αντιμετώπιση τέτοιου είδους περιστατικού (N=47) ήταν 14 (T.A. 6,3).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που ένιωθαν μέτρια έως και απόλυτα έτοιμοι και σε αυτούς που ένιωθαν λίγο έως καθόλου ως προς την πεποίθηση «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» ($t=0.278$, $p=0,782$, $CI=-2.1, 2.8$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να δοθεί βοήθεια» η βαθμολογία των σπουδαστών που ένιωθαν μέτρια έως και απόλυτα έτοιμοι για την αντιμετώπιση περιστατικού συζυγικής κακοποίησης (N=51) ήταν 31,6 (T.A. 3,5) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που ένιωθαν λίγο έως καθόλου έτοιμοι για την αντιμετώπιση τέτοιου είδους περιστατικού (N=50) ήταν 31,3 (T.A. 3,7).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που ένιωθαν μέτρια έως και απόλυτα έτοιμοι και σε αυτούς που ένιωθαν λίγο έως καθόλου ως προς την πεποίθηση «Να δοθεί βοήθεια» ($t=0.320$, $p=0,750$, $CI=-1.2, 1.6$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» η βαθμολογία των σπουδαστών που ένιωθαν μέτρια έως και απόλυτα έτοιμοι για την αντιμετώπιση περιστατικού συζυγικής κακοποίησης (N=51) ήταν 17,7 (T.A. 5,5) ενώ η αντίστοιχη

βαθμολογία των σπουδαστών που ένιωθαν λίγο έως καθόλου έτοιμοι για την αντιμετώπιση τέτοιου είδους περιστατικού (N=50) ήταν 17,3 (T.A. 5,1).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που ένιωθαν μέτρια έως και απόλυτα έτοιμοι και σε αυτούς που ένιωθαν λίγο έως καθόλου ως προς την πεποίθηση «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» ($t=0.404$, $p= 0,687$, $CI=-1.7, 2.5$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» η βαθμολογία των σπουδαστών που ένιωθαν μέτρια έως και απόλυτα έτοιμοι για την αντιμετώπιση περιστατικού συζυγικής κακοποίησης (N=49) ήταν 25,7 (T.A. 6,6) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που ένιωθαν λίγο έως καθόλου έτοιμοι για την αντιμετώπιση τέτοιου είδους περιστατικού (N=49) ήταν 26,6 (T.A. 6).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που ένιωθαν μέτρια έως και απόλυτα έτοιμοι και σε αυτούς που ένιωθαν λίγο έως καθόλου ως προς την πεποίθηση «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» ($t=-0.736$, $p= 0,463$, $CI=-3.5, 1.6$).

4.1.5 Διαφορές στις πεποιθήσεις για τη συζυγική κακοποίηση με βάση το ιστορικό κακοποίησης

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που είχαν προσωπική εμπειρία ενδοοικογενειακής βίας ή έχουν γίνει μάρτυρες της κακοποίησης άλλων μελών της οικογενείας (N=24) ήταν 18,7 (T.A. 6,8) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν είχαν αντίστοιχο ιστορικό (N=73) ήταν 20,7 (T.A. 8,8).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που είχαν ιστορικό ενδοοικογενειακής βίας και σε αυτούς που δεν είχαν ως προς την πεποίθηση «Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος» ($t=1.036$, $p= 0,303$, $CI=-6, 1.9$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που είχαν ιστορικό κακοποίησης (N=22) ήταν 13,3 (T.A. 5,9) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν είχαν αντίστοιχο ιστορικό (N=74) ήταν 14,4 (T.A. 6,1).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που είχαν ιστορικό ενδοοικογενειακής βίας και σε αυτούς που δεν είχαν ως προς την πεποίθηση «Όφελος από τον ξυλοδαρμό» ($t=-0.752$, $p= 0,454$, $CI=-4.1, 1.8$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να δοθεί βοήθεια» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που είχαν ιστορικό κακοποίησης (N=24) ήταν 31,9(Τ.Α. 3) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν είχαν αντίστοιχο ιστορικό (N=77) ήταν 31,3 (Τ.Α. 3,8).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που είχαν ιστορικό ενδοοικογενειακής βίας και σε αυτούς που δεν είχαν ως προς την πεποίθηση «Να δοθεί βοήθεια» ($t=0.722$, $p= 0,472$, $CI=-1.1, 2.3$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που είχαν ιστορικό κακοποίησης (N=24) ήταν 17,8 (Τ.Α. 6) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν είχαν αντίστοιχο ιστορικό (N=77) ήταν 17,4 (Τ.Α. 5).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που είχαν ιστορικό ενδοοικογενειακής βίας και σε αυτούς που δεν είχαν ως προς την πεποίθηση «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» ($t=0.317$, $p= 0,752$, $CI=-2.7, 2.8$).

Για την συνθετική μεταβλητή «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» η μέση βαθμολογία των σπουδαστών που είχαν ιστορικό κακοποίησης (N=24) ήταν 27 (Τ.Α. 7,3) ενώ η αντίστοιχη βαθμολογία των σπουδαστών που δεν είχαν αντίστοιχο ιστορικό (N=74) ήταν 25,9 (Τ.Α. 6).

Δε βρέθηκε να υπάρχει στατιστικώς σημαντική διαφορά ανάμεσα στους σπουδαστές που είχαν ιστορικό ενδοοικογενειακής βίας και σε αυτούς που δεν είχαν ως προς την πεποίθηση «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» ($t=0.785$, $p= 0,434$, $CI=-1.8, 4.1$).

Πίνακας 6. Συσχέτιση πεποιθήσεων για τη συζυγική κακοποίηση με κοινωνικοδημογραφικούς και άλλους παράγοντες

	Πεποίθηση 1		Πεποίθηση 2		Πεποίθηση 3		Πεποίθηση 4		Πεποίθηση 5	
	<i>t</i>	<i>Δ.Ε.</i>	<i>t</i>	<i>Δ.Ε.</i>	<i>t</i>	<i>Δ.Ε.</i>	<i>t</i>	<i>Δ.Ε.</i>	<i>t</i>	<i>Δ.Ε.</i>
Εξάμηνο σπουδών	2.963*	1.67, 8.17	2.069*	0.10, 4.5	-1.8	-2.7, 0.1	1.8	-0.2, 3.9	0,2	-2.3, 2.8
Κοινωνιολογικό προφίλ										
Φύλο	0.435	6.7, 10.4	0.442	4.8, 7.9	0.167	3.3, 3.9	1.747	0.6, 9.9	0.594	4.5, 8.3
Μορφωτικό επίπεδο μητέρας	0.206	-3.8, 4.7	0.041	-3, 3.1	0.371	-1.4, 2.1	0.040	-2.5, 2.6	-0,478	-4, 2.4
Μορφωτικό επίπεδο πατέρα	0.365	-3.1, 4.5	0.902	-4, 1.5	0.135	-1.5, 1.7	0.729	-1.5, 3.2	1.057	-1.3, 4.3
Διατήρηση ερωτικής σχέσης	-1.3	-6, 1.2	-1.583	-4.7, 0.5	0.943	-0.9, 2.2	-1.001	-3.4, 1.1	-0.455	3.3, 2.1
Εκπαίδευση & Επιμόρφωση										
Επιλογή σπουδών	-1.476	-6.1, 0.9	-0.340	-3, 2.1	1.801	-0.1, 2.8	0.108	-2.1, 2.3	1.029	-1.3, 4
Παρακολούθηση σεμιναρίων	-0.247	-3.9, 3	0.298	-2.9, 2.2	0.044	-1.4, 1.5	-1.973*	-4.2, 0.01	-0.766	-3.6, 1.6
Ετοιμότητα αντιμετώπισης περιστατικού	-0.892	-5, 1.9	0.278	-2.1, 2.8	0.320	-1.2, 1.6	0.404	-1.7, 2.5	-0.36	-3.5, 1.6
Ιστορικό κακοποίησης	1.036	-6, 1.9	-0.752	-4.1, 1.8	0.722	-1.1, 2.3	0.317	-2.7, 2.8	0.785	-1.8, 4.1

*Επίπεδο σημαντικότητας <0.05

**Επίπεδο σημαντικότητας <0.01

***Επίπεδο σημαντικότητας <0.001

Πεποίθηση 1= «Ο ζυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος», Πεποίθηση 2= «Όφελος από τον ζυλοδαρμό», Πεποίθηση 3= «Να δοθεί βοήθεια», Πεποίθηση 4= «Ο δράστης είναι υπεύθυνος», Πεποίθηση 5= «Να ληφθούν άμεσα μέτρα»

5. ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Από τα αποτελέσματα παρατηρούμε χαμηλή συμμετοχή στις πεποιθήσεις «**Ο ξυλοδαρμός είναι δικαιολογημένος**» και «**Όφελος από τον ξυλοδαρμό**». Αντίθετα αποτελέσματα βρέθηκαν σε έρευνα που έγινε σε φοιτητές Ιατρικής στη Σρι Λάνκα (Haj-Yahia, & Zoysa, 2007), ένα σημαντικό ποσοστό δικαιολογεί την συζυγική κακοποίηση και πιστεύει ότι οι γυναίκες ωφελούνται από την βία.

Υψηλή συμμετοχή παρατηρήθηκε στην πεποίθηση «**Ο δράστης είναι υπεύθυνος**». Σε αντίστοιχη έρευνα πολλοί φοιτητές είχαν την τάση να θεωρούν πως η μεγαλύτερη ευθύνη για τη κακοποίηση ανήκει στην γυναίκα και όχι τόσο στον άντρα, και μόνο μερικοί φοιτητές πίστευαν πως και οι δυο σύντροφοι ευθύνονται εξίσου για την κακοποίηση της γυναίκας. Αυτές οι πεποιθήσεις είναι σύμφωνες με την πατριαρχική προσέγγιση, που θεωρεί τη σύζυγο πηγή κακού, αναρχίας και εξαπάτησης (Moghadam, 1992). Αυτή η προσέγγιση επίσης θεωρεί τη σύζυγο κατώτερη των πατριαρχών σε προσωπική και σε δημόσια σφαίρα και αναμένεται υποταγή σε αυτούς (Jasinski, 2001).

Υψηλή συμμετοχή παρατηρήθηκε επίσης στις πεποιθήσεις «**Να δοθεί βοήθεια**» και «**Να ληφθούν άμεσα μέτρα**». Αντίστοιχο εύρημα προέκυψε σε έρευνα στη Σρι Λάνκα γεγονός που πιθανόν να αποτελεί την τάση των συμμετεχόντων να βοηθήσουν τις κακοποιημένες γυναίκες και εκφράζει θεμελιώδης αρχές όπως κοινωνική αλληλεγγύη, αλληλεξάρτηση, και αμοιβαία υποστήριξη που επικρατούν σε παραδοσιακές κοινότητες όπως της Σρι Λάνκα. Επίσης ένα υψηλό ποσοστό των συμμετεχόντων υποστήριζαν την ανάμιξη των κοινωνικών υπηρεσιών και ήταν υπέρ των νομικών μέτρων για την υποστήριξη των κακοποιημένων γυναικών. Ένα χαμηλό ποσοστό όμως, δήλωσαν ότι θα ήταν πραγματικά διαθέσιμοι να καλέσουν την αστυνομία για να βοηθήσουν κακοποιημένες γυναίκες, και ακόμα λιγότεροι ενέκριναν το διαζύγιο ως λύση για την συζυγική κακοποίηση (Haj-Yahia, MM. & Zoysa, P., 2007).

Από τα ευρήματα της παρούσας μελέτης επίσης προκύπτει ότι οι πεποιθήσεις που επηρεάζονται από το εξάμηνο φοίτησης, είναι ότι ο ξυλοδαρμός της γυναίκας είναι δικαιολογημένος και ότι οι γυναίκες ωφελούνται από τον ξυλοδαρμό (και στις δυο απόψεις μέσος όρος A εξαμήνου > Z εξαμήνου, άρα το Z αποδοκιμάζει περισσότερο την άποψη).

Αντίστοιχα αποτελέσματα παρουσιάζει και η έρευνα των Haj-Yahia and Schiff (2007), σύμφωνα με την οποία οι τελειόφοιτοι σπουδαστές Κοινωνικής Εργασίας επιδεικνύουν μικρότερη τάση να δικαιολογούν την συζυγική κακοποίηση σε σχέση με τους πρωτοετείς.

Το εύρημα αυτό θα μπορούσε να μας οδηγήσει στο συμπέρασμα ότι οι σπουδαστές που φοιτούν σε μεγαλύτερο εξάμηνο εκτίθενται σε ένα ευρύ φάσμα εκπαιδευτικών ερεθισμάτων που τους καθιστούν περισσότερο ευαίσθητοποιημένους σε ζητήματα ενδοοικογενειακής βίας.

Στις υπόλοιπες πεποιθήσεις «Να δοθεί βοήθεια», «Ο δράστης είναι υπεύθυνος», «Να ληφθούν άμεσα μέτρα» δε βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά. Παρομοίως στην έρευνα των Haj-Yahia and Schiff (2007) δεν βρέθηκαν σημαντικές διαφορές μεταξύ των φοιτητών διαφορετικών εξαμήνων στις πεποιθήσεις: «Η κακοποίησης της γυναίκας είναι δικαιολογημένη», «Οι γυναίκες ωφελούνται από τον ξυλοδαρμό», «Ο δράστης θα πρέπει να θεωρείται υπεύθυνος για τον ξυλοδαρμό της συζύγου του».

Επιπλέον, βρέθηκε οριακή διαφορά σε στατιστικώς σημαντικό επίπεδο ως προς την άποψη «Ο δράστης είναι υπεύθυνος» ανάμεσα στους σπουδαστές που είχαν παρακολουθήσει κάποιο σεμινάριο/ημερίδα/διάλεξη σχετικά με την ενδοοικογενειακή βία και σε αυτούς που δεν είχαν παρακολουθήσει. Αυτό το αποτέλεσμα έρχεται σε αντίθεση με άλλες έρευνες οι οποίες έχουν δείξει ότι τα σεμινάρια δεν συνεισφέρουν σημαντικά στη διαμόρφωση της άποψης των φοιτητών (Haj-Yahia and Schiff, 2007). Παρόλα αυτά συγκρίνοντας το σύνολο των αποτελεσμάτων σχετικά με την παρακολούθηση ημερίδας, παρατηρούμε ότι από τις πέντε πεποιθήσεις που διερευνήθηκαν μόνο στη μία βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά, και μάλιστα οριακή, γεγονός που συμφωνεί με τα ήδη γνωστά αποτελέσματα άλλων ερευνών.

Από τα αποτελέσματα της έρευνας προκύπτει ότι οι πεποιθήσεις των συμμετεχόντων σχετικά με την κακοποίηση των γυναικών στη συζυγική σχέση δεν επηρεάζονται από το φύλο, την παρακολούθηση σεμιναρίου/ημερίδας/διαλέξεων για την ενδοοικογενειακή βία (εκτός από οριακή στατιστικά σημαντική διαφορά στην πεποίθηση «Ο δράστης είναι υπεύθυνος»), επίσης δεν επηρεάζονται από την εμπειρία ή μαρτυρία ενδοοικογενειακής βίας, τη διατήρηση ή όχι ερωτικής σχέσης, τους λόγους επιλογής σπουδών, το μορφωτικό επίπεδο των γονέων και την ετοιμότητα αντιμετώπισης περιστατικού συζυγικής κακοποίησης.

Αντίστοιχα στην έρευνα των Haj-Yahia and Schiff (2007) βρέθηκε ότι οι προκείμενες μεταβλητές δεν συνεισφέρουν σημαντικά στην διαμόρφωση των απόψεων των φοιτητών και

ειδικά σε σύγκριση με άλλες μεταβλητές όπως στερεότυπα ρόλων των φύλων, προσδοκίες συζυγικών ρόλων και στάσεις απέναντι στο γυναικείο φύλο. Αντίθετα ο Majumdar (2004) διατύπωσε πως το φύλο σχετίζεται με την διαμόρφωση των πεποιθήσεων σχετικά με την κακοποίηση της γυναίκας.

Σε γενικές γραμμές παρατηρείται η τάση των συμμετεχόντων να αναγνωρίσουν τον πόνο που βιώνουν οι κακοποιημένες γυναίκες ίσως καθρεπτίζει μια κατανόηση των σκληρών επιπτώσεων της βίας, καθρεφτίζει επίσης την επικρατούσα πατριαρχική προσέγγιση της γυναίκας που έχει «ανάγκη να της συμπεριφέρονται με τρυφερότητα». Δε φαίνεται να υπάρχει έντονη η κατανοητική στάση απέναντι στους βίαιους άντρες, η οποία σχετίζεται με το σεξιστικό πιστεύω ότι οι γυναίκες «προκαλούν τους άντρες τους να τις χτυπήσουν».

6. ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ

Η Κοινωνική Εργασία έχει έναν καθοριστικό ρόλο να παίζει στην ενδυνάμωση των οικογενειακών αξιών και στον σωστότερο προσδιορισμό της θέσης τόσο της γυναίκας όσο και του άντρα. Η προσέγγιση της ενδοοικογενειακής βίας από την Κοινωνική Εργασία χρήζει διαμεθοδικής εργασίας και σχετίζεται με τη λύση των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν τα άτομα, οι ομάδες και οι οικογένειες. Εάν αυτή η προσέγγιση αποτυγχάνει να εντοπίσει τις διαφορετικές προσωπικές εμπειρίες και τα χαρακτηριστικά του κάθε μέλους της οικογένειας ξεχωριστά, τότε φαίνεται βέβαιο ότι θα αποτύχει να εντοπίσει και την πραγματική ευθύνη για το πρόβλημα της οικογενειακής βίας και του βίαιου άνδρα.

Η εκπαίδευση των κοινωνικών λειτουργών παίζει σημαντικό ρόλο στην αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας. Οι κοινωνικοί λειτουργοί θα πρέπει να εμβαθύνουν στους λόγους για τους οποίους η κακοποιημένη γυναίκα δεν εγκαταλείπει την βίαιη σχέση.

Βελτίωση της εκπαίδευσης των κοινωνικών λειτουργών

Εισαγωγή περισσότερων μαθημάτων τόσο θεωρητικών όσο και εργαστηριακών στο πρόγραμμα σπουδών της Κοινωνικής Εργασίας, με στόχο την ευαισθητοποίηση των σπουδαστών σε ζητήματα ενδοοικογενειακής βίας και ειδικότερα της κακοποίησης των γυναικών. Θα μπορούσε να διαμορφωθεί ένα μάθημα με στόχο να προετοιμάζει

τους σπουδαστές ως προς την αναγνώριση της κακοποίησης, τη συναισθηματική και συμβουλευτική στήριξη των θυμάτων και να περιλαμβάνει τις εξής επιμέρους θεματικές ενότητες: 1. Ορισμοί κακοποίησης – μορφές κακοποίησης (σωματική, σεξουαλική, ψυχολογική), 2. Στατιστικά και ιστορικά στοιχεία, 3. Παράγοντες κινδύνου, 4. Συνέπειες, 5. Το προφίλ του δράστη, 6. Το προφίλ του θύματος, 7. Αναγνώριση της κακοποίησης – συμπτώματα θυματοποίησης, 8. Η συμβολή του κοινωνικού λειτουργού στην αντιμετώπιση του θύτη, 9. Η συμβολή του κοινωνικού λειτουργού στην αντιμετώπιση του θύματος, 10. Συνεργασία με την οικογένεια, 11. Συνεργασία με φορείς (αστυνομία, εισαγγελική αρχή, δικαστήρια κλπ).

7. ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ ΤΗΣ ΕΡΕΥΝΑΣ

Η συγκεκριμένη μελέτη παρουσιάζει ορισμένες σημαντικές αδυναμίες. Μία από αυτές είναι το μικρό μέγεθος του δείγματος που δεν ευνοεί τη γενίκευση των αποτελεσμάτων στο γενικότερο πληθυσμό σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας στη χώρα μας.

Επιπλέον, η μελέτη στηρίχθηκε σε αυτοαναφορές και συνεπώς δεν είναι δυνατόν να ελεγχθεί η ειλικρίνεια στη συμπλήρωση των ερωτηματολογίων.

Ένας επίσης περιοριστικός παράγοντας ήταν ο μικρός αριθμός αντρών φοιτητών Κοινωνικής Εργασίας που δεν ευνοούσε τη σύγκριση ανάμεσα στα δύο φύλα.

Τέλος, σημαντικός περιορισμός της μελέτης ήταν η έλλειψη σχετικής ξενόγλωσσης βιβλιογραφίας και η σημαντική απουσία ελληνικής βιβλιογραφίας.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΞΕΝΟΓΛΩΣΣΗ

- Bergen, R. K. (1996), *Wife Rape. Understanding the Response of Survivors and Service Providers.*, U.S.A.: Sage Publications
- Bowker, L. H. (1983). Marital rape: A distinct syndrome? *Social Casework*, 64 (6), 347-352
- Chamberlain, L., and Perham-Hester, KA., (2000) *Physicians' screening practices for female partner abuse during prenatal visits*, *Maternal and Child Health Journal* 4
- Cook, CA., and Harris, RJ., (1995) *Attributions about spouse abuse in cases of bidirectional battering*, *Violence and Victims* 10
- Davidson, J. K. & Moore, N. B. (1992). *Marriage and Family*. U.S.A.: Wm. C. Brown Publishers.
- Davis, L.M., Hagen, J.L. and Early, T.J. (1994) “*Social Services for Battered Women: Are they adequate, accessible and appropriate?*” , *Social Work*
- Dobash RE., and Dobash RP., (1992), *Women, Violence and Social Change*, Routledge
- Dobash, R.E. & Dobash, R.P. (1979) *Violence Against Wives : A Case Against Patriarchy*, London: Open Books.
- Dobash RE., and Dobash RP., (1998), *Rethinking violence against women*, Sage: Thousand Oaks
- Eisikovits, Z. and Edelson, J (1989) “*Interviewing with Men who Batter: A Critical Review of the Literature*”, *Social Service Review*.
- Hamberger, K., Patel, D., (2004), *Qualitative Analysis of Barriers to Domestic Violence Screening and Referral in a Health Care Setting*, *Journal of Interpersonal Violence*
- Hoff, L.A (1990) *Battered Women as Survivors*, London: Routledge.
- Homer, A., Leonard, A. and Taylor, P. (1984) *Private Violence Public Shame: H Report on the Circumstances of Women Leaving Domestic Violence*, Middlesbrough: Cleaveland Refuge and Aid for Women and Children

- Garimella R, Plichta SB, Houseman C, Garzon L (2000), *Physician beliefs about victims of spouse abuse and about the physician role*, Journal of Women's health and Gender Based Medicine 9
- Gayford, JJ., (1975) *Battered wives. Research on battered wives*, Royal Society of Health Journal
- Gelles, R. (1983) *An Exchange/ Social Control Theory*, in Finkelhor, D., Gelles, R., Hotaling, G. and Strauss, M. (eds) *The Dark Side of Families*.
- Gerbert, B., Moe, J., Caspers, N., Salber, P., Fendman, M., Herziq, K., Brondtone, A., (2002) *Physicians' response to victims of domestic violence toward a model of care*, Women Health
- Gazmararian, J. A., Lazorick, S., Spitz, A. M., Ballard, T. J., Saltzman, L. E., and Marks, J. S., (1996), *Prevalance of violence against pregnant women*, American Medical Association.
- Gordon, M., (1989) *The family environment of sexual abuse*, Child abuse and neglect
- Haj-Yahia, MM., and Schiff, M., (2007), *Definitions of and beliefs about wife abuse among undergraduate students of social work*, International Journal of offender therapy and comparative criminology 51
- Haj-Yahia, MM., Zoysa, P., (2007), *Beliefs of Sri Lankan Medican Students About Wife Beating*, Journal of Interpersonal Violence
- Jasinski, JL., (2001) *Physical violence among Anglo, African American, and Hispanic couples: ethnic differences in persistence and cessation*, Violence Vict
- Jones, JS., and Brewer RA., (1989), *Reporting elder abuse limitationsof statutes*, Annals of Emergency Medicine
- Jewkes, R., Levin, J., Penn-Kekana, L., (2002) *Risk factors for domestic violence: findings from a South African cross-sectional study*, Social Science and Medicine 55
- Kalmus, D.S. and Strauss, M.A. (1981) *A Wife's Marital Dependency and Wife Abuse*, Journal of Marriage and the Family.
- Lees, S. (2000), *Marital Rape and Marital Murder*, London: Routledge.
- Lorenz, K. 1963, *On aggression* New York: Harcourt, Brace, World.
- Majumdar B., (2004), *Medical and Nusrsing students' knowledge and attitudes toward violence against women in India*, Education for Health

- Moghadam, V.M., (1992), *Development and Patriarchy: The Middle East and North Africa in Economic and Demographic Transition*, New York: World Institute for Development Economics (WIDER). WIDER Working Papers
- Moore, D. (1979), *Battered Women*, Sage: Beverley Hills
- Okun, L. (1986). *Woman Abuse: Facts replacing myths*. U.S.A.: State University of New York Press, Albany.
- Pahl, J. (1989) *Money and Marriage*, London: McMillan
- Papadakaki M., Tzamalouka GS., Chatzifotiou S., Chliaoutrakis J., (2009) *Seeking for risk factors of Intimate Partner Violence (IPV) in a Greek national sample: the role of self-esteem*, Journal of Interpersonal Violence
- Pizzey, E. and Shapino, J., (1982) *Prone to Violence*, London: Hamlyn
- Riggs, DS., Caulfield, M.B., Street AE., *Risk for Domestic Violence: Factors Associated with Perpetration and Victimization*, Journal of Clinical Psychology 56
- Sheard M., and Flynn J., 1967 *Facilitation of behavior by stimulation of the midbrain of cats*, Brain Research, 4, 324-333
- Smith, L. J. F. (1989) *Domestic Violence: An Overview of the Literature*, Home Office Research Study no 107, London: HMSO.
- Stark, E. and Flicraft, A. (1985) *Woman – Battering, Child Abuse and Social Heredity: What is the relationship?*, in Johnson, N. *Marital Violence*, London: Routledge and Paul Kegan
- Steinmetz, S. K. and Strauss, M.A. (1974) *Violence in the Family*, New York: Harper and Row.
- Strauss, M.A., Gelles, R.J. and Steinmetz, S.K. (1980) *Behind Closed Doors: Violence in the American Family*, New York: Anchor.
- Sakalli, (2001) *Beyond prejudice as simple antipathy: hostile and benevolent sexism across cultures* J Pers Soc Psychol. 79
- Sinclair, D. (1985) *Understanding Wife Assault*, Toronto: Ontario Government Press
- Tedeschi J., Smith R., and Brown R., 1974 *A reinterpretation of research on aggression*, Psych. Bull. 81, 540-562
- Tzamalouka GS., Parlalis SK., Soultakou P., Papadakaki M., Chliaoutakis JE., (2007) *Seeking for risk factors of Intimate Partner Violence (IPV) in a Greek national sample: the role of self-esteem*, Aggressive Behavior Journal

- Tjaden, P., & Thoennes, N., 2000, Extent, Nature and Consequences of Intimate Partner Violence, Washington: National Center for Injury Prevention and Control
- Walker, E. (1985) Psychological Impact of the Criminalization of Domestic Violence on Victims, *Victimology*
-
- Walker GA., and Stephenson PS., (1979), *The psychiatrist-woman patient relationship*, Canadian Journal of Psychiatry
- Walter SD., (1988), Woman abuse in dating relationships: the relevance of social support theory, *Journal of family violence*
- Women's Aid Federation of England, (W.A.F.E.) (1992) *Families Without Fear: Women's Aid Agenda for Action on Domestic Violence: Recommendations for a National Strategy*, W.A.F.E., Information Pack, Bristol.
- BBC News Online (2004), Sue Littlemore

ΕΛΛΗΝΙΚΗ

- Αδαμάκη, Ν., (2000), *Έρευνα για τη Βία κατά των γυναικών στην Ελλάδα*, Αθήνα: εκδόσεις Κ.Ε.Θ.Ι.
- Αρτινοπούλου, Β., (2002). *Το προφίλ των γυναικών-χρηστριών των υπηρεσιών του ΚΕΘΙ κατά την περίοδο 1/1/2000-30/6/2001. Εκτίμηση των υπηρεσιών του ΚΕΘΙ. Ποσοτική και ποιοτική ανάλυση δεδομένων και προτάσεις παρέμβασης*, Αθήνα: έκδοσεις ΚΕΘΙ.
- Αρτινοπούλου, Β.,(2006) *Ενδοοικογενειακή Κακοποίηση Γυναικών*, Αθήνα: εκδόσεις Νομική βιβλιοθήκη.
- Αρτινοπούλου, Β., και Φαρσεδάκη, Ι., (2003) *Πρώτη Πανελλαδική Επιδημιολογική Έρευνα*
- Βέρση, Μ., (2003), *Αστυνομική Ανασκόπηση*, Μάρτιος-Απρίλιος 2003, έτος 19ο, τεύχος 218, σελ. 175.
- Γατσάς, Β., (2006), *Βία κατά των Γυναικών*, Αθήνα: εκδόσεις Καλοκάθη.
- Γεωργιάς Δ., 19995 *Στάσεις, αντίληψη του προσώπου, στερεότυπα, επιθετικότητα, δαδικές σχέσεις και επικοινωνία*, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα
- Ξηραδάκη, Κ. (1988), *Το φεμινιστικό Κίνημα στην Ελλάδα*, Γυναικεία Βιβλιοθήκη

- Μαρκαντώνη Ι., 1978 *Βαθυψυχολογία και αγωγή* , Αθήνα: Εκδόσεις Γρηγόρη
- Πιερράκος Γ., (1999) *Έρωτας, Αγάπη & Σεξουαλικότητα*, Αθήνα: εκδόσεις Σωμάνους
- Τσιγκρής, Α. Α. (2000). *Τα σεξουαλικά εγκλήματα: Εγκληματολογικές προσεγγίσεις της σεξουαλικής βίας*. Αθήνα – Κομοτηνή Εκδόσεις Α.Α. Σάκκουλα
- Ύπατη Αμοστέια των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) 2003
- Χατζηφοτίου Σ., (2005) *Ενδοοικογενειακή βία κατά των γυναικών και των παιδιών*, Αθήνα: εκδόσεις Τζιόλα

ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΕΣ

- www.un.org [20/10/08]
- www.who.int [20/10/08]
- www.parliament.gr [14/1/08]
- www.amnesty.org.gr [14/01/08]
- www.ombrela.gr [02/12/08]
- www.endabuse.org -FVPF, (2002) [02/12/08]
- www.ymca.violence.com -YMCA (2000) [02/12/08]

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α.Τ.Ε.Ι ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ: Σ.Ε.Υ.Π.

ΤΜΗΜΑ: ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΟΛΟΓΙΟ

Οι στάσεις και οι πεποιθήσεις των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης ως προς την κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις

ΣΥΝΤΑΚΤΡΙΕΣ: Τσαμαλή Αγγελική

Τουφεξή Στεφανία

ΥΠΕΥΘΥΝΗ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: Παπαδακάκη Μαρία

Κωδ. Συνεντευκτή.....

α/α ερωτ.....

Ηράκλειο 2008

Αγαπητοί συμμετέχοντες,

Το παρόν ερωτηματολόγιο διαμορφώθηκε στο πλαίσιο πτυχιακής εργασίας εκπαιδευόμενων κοινωνικών λειτουργών και εξετάζει τις στάσεις και τις πεποιθήσεις των σπουδαστών Κοινωνικής Εργασίας του ΤΕΙ Κρήτης ως προς την κακοποίηση των γυναικών στις συζυγικές σχέσεις

Η συγκεκριμένη έρευνα στόχο έχει να εκτιμήσει τις διαφορές στις αντιλήψεις των σπουδαστών Α' και Ζ' εξαμήνου αντίστοιχα καθώς και παράγοντες που συμβάλλουν στη διαμόρφωση αυτών των στάσεων.

Τα αποτελέσματα της έρευνας αναμένεται να συμβάλουν σε μια πρώτη αποτίμηση της υφιστάμενης κατάστασης, σε μια χώρα που διαθέτει ελλιπή δεδομένα σχετικά με το συγκεκριμένο φαινόμενο.

Πριν από τη συμπλήρωσή του ερωτηματολογίου θα πρέπει να γνωρίζετε τα παρακάτω:

A) Η συμπλήρωση του ερωτηματολογίου είναι προαιρετική.

B) Οι πληροφορίες που θα δώσετε είναι εμπιστευτικές και διαθέσιμες αποκλειστικά στα πρόσωπα που υλοποιούν την έρευνα.

Γ) Οι πληροφορίες που θα δώσετε θα χρησιμοποιηθούν αποκλειστικά και μόνο για τους σκοπούς της έρευνας.

Σας προσκαλούμε λοιπόν να συμβάλετε σε αυτή την προσπάθεια με τη συμμετοχή σας στην παρούσα μελέτη.

Είμαστε στη διάθεσή σας να απαντήσουμε σε ερωτήσεις ή απορίες σας.

Με εκτίμηση,

Οι εκπαιδευόμενες κοινωνικοί λειτουργοί

*Τουφεξή Στεφανία
Τσαμαλή Αγγελική*

A. Κοινωνικοδημογραφικά Στοιχεία

1. Φύλο: Άντρας Γυναίκα 2. Ηλικία..... 3. Εξάμηνο Φοίτησης....

4. Τόπος Κατοικίας: Πόλη Κομόπολη Χωριό

6. Οικογενειακή κατάσταση του ερωτώμενου:

Άγαμος/η Έγγαμος/η Διαζευγμένος/η

Χήρος/α Σε διάσταση

7. Διατηρείτε ερωτική σχέση με το αντίθετο ή το ίδιο φύλο αυτή την περίοδο;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

8. Πόσα αδέρφια έχετε;(Αν δεν έχετε αδέρφια σημειώστε 0)

10. Μορφωτικό επίπεδο γονέων:

ΜΗΤΕΡΑ

ΠΑΤΕΡΑΣ

Καθόλου Εκπαίδευση

Καθόλου Εκπαίδευση

Δημοτικό

Δημοτικό

Γυμνάσιο

Γυμνάσιο

Λύκειο

Λύκειο

Ανώτατη Εκπαίδευση

Ανώτατη Εκπαίδευση

Μεταπτυχιακή Εκπαίδευση

Μεταπτυχιακή Εκπαίδευση

11.Οικογενειακή κατάσταση γονέων:

Έγγαμοι Άγαμοι (σε συμβίωση) Διαζευγμένοι

Χηρεία Σε διάσταση Δεν έχω γονείς Ανύπαντρη μητέρα

12. Πώς θα χαρακτηρίζατε την οικονομική σας κατάσταση;

Πολύ καλή Καλή Μέτρια Σχετικά κακή Κακή

13. Για ποιους λόγους διαλέξατε τις σπουδές που ακολουθείτε τώρα;

Διότι οδηγούν σε μία άμεση επαγγελματική αποκατάσταση

Διότι ανταποκρίνονται στα πνευματικά μου ενδιαφέροντα

Διότι είναι θεωρητικής κατεύθυνσης

Πέρασα τυχαία

Άλλος λόγος.....

14. Είστε κάτοχος άλλου πτυχίου τριτοβάθμιας εκπαίδευσης;

ΝΑΙ ΟΧΙ

Αν ναι, διευκρινίστε.....

15. Έχετε παρακολουθήσει κάποιο σεμινάριο/ ημερίδα/ διάλεξη για την ενδοοικογενειακή βία;

ΝΑΙ ΟΧΙ

16. Έχετε λάβει οποιαδήποτε μορφή ειδικής εκπαίδευσης, στη σχολή κοινωνικής εργασίας, σχετικά με την συζυγική κακοποίηση;

ΝΑΙ ΟΧΙ

17. Πόσο έτοιμος/η αισθάνεστε να αντιμετωπίσετε ένα περιστατικό συζυγικής κακοποίησης με τις γνώσεις που κατέχετε σήμερα;

1.Απόλυτα 2.Πολύ 3.Αρκετά 4.Μέτρια

5.Σχετικά 6.Λίγο 7.Καθόλου

18. Έχετε βιώσει κάποια μορφή ενδοοικογενειακής βίας στο παρελθόν ή έχετε γίνει μάρτυρες περιστατικών βίας μεταξύ άλλων μελών της οικογένειάς σας;

ΝΑΙ

ΟΧΙ

ΔΕΝ ΑΠΑΝΤΩ

B. Καταγραφή πεποιθήσεων σχετικά με τον ξυλοδαρμό* της συζύγου

Οδηγίες

Παρακάτω ακολουθεί ένας αριθμός από δηλώσεις σχετικές με τη βία απέναντι στις συζύγους, με τις οποίες κάποιοι άνθρωποι συμφωνούν και άλλοι διαφωνούν. Παρακαλούμε υποδείξτε μας πόσο συμφωνείτε ή διαφωνείτε με την κάθε δήλωση. Δεν υπάρχουν σωστές ή λάθος απαντήσεις.

* Όπου χρησιμοποιείται «ξυλοδαρμός» εννοείται επαναλαμβανόμενο χτύπημα με σκοπό να προκαλέσει πόνο.

		Συμφωνώ σθεναρά	Συμφωνώ	Συμφωνώ ελαφρώς	Ούτε συμφωνώ	Διαφωνώ ελαφρώς	Διαφωνώ	Διαφωνώ σθεναρά
1.	Οι κοινωνικές υπηρεσίες θα πρέπει να κάνουν περισσότερα για να βοηθήσουν τις ξυλοδαρμένες γυναίκες							
2.	Δεν υπάρχει καμία δικαιολογία για έναν άντρα που ξυλοκοπά τη σύζυγό του							
3.	Οι γυναίκες προσπαθούν να ξυλοκοπηθούν από τους συζύγους τους προκειμένου να εισπράξουν συμπάθεια από άλλους							
4.	Μία γυναίκα που διαρκώς αρνείται να κάνει σεξ με το σύζυγό της πάει γυρεύοντας να ξυλοκοπηθεί							
5.	Οι γυναίκες θα μπορούσαν να αποφύγουν να ξυλοκοπηθούν από τους συζύγους τους αν ήξεραν πότε να σταματήσουν να μιλούν							
6.	Επεισόδια στα οποία ένας άνδρας ξυλοκοπά τη σύζυγό του είναι φταίξιμο της συζύγου							
7.	Ακόμη κι όταν οι γυναίκες λένε ψέματα στους συζύγους τους δεν τους αξίζει να δεχτούν ένα ξυλοδαρμό							
8.	Οι γυναίκες θα πρέπει να προστατεύονται από τον νόμο αν οι σύζυγοί τους τις ξυλοκοπούν							

9.	Θα πρέπει να δοθεί υψηλή προτεραιότητα στο συζυγικό ξυλοδαρμό ως κοινωνικό πρόβλημα από τις κρατικές υπηρεσίες								
10.	Μερικές φορές δεν πειράζει ο άντρας να χτυπάει τη σύζυγό του								
11.	Οι γυναίκες αισθάνονται πόνο και καθόλου ευχαρίστηση όταν ξυλοκοπούνται από τους συζύγους τους								
12.	Μία σεξουαλικά άπιστη γυναίκα αξίζει να ξυλοκοπηθεί								
13.	Τα αίτια του συζυγικού ξυλοδαρμού είναι φταίξιμο του συζύγου								
14.	Οι ξυλοδαρμένες γυναίκες προσπαθούν να κάνουν τους συντρόφους τους να τις χτυπήσουν ως έναν τρόπο να τραβήξουν την προσοχή τους								
15.	Οι σύζυγοι που ξυλοκοπούν θα πρέπει να θεωρούνται υπεύθυνοι για την κακοποίηση επειδή θα έπρεπε να είχαν προβλέψει ότι αυτό θα συνέβαινε								
16.	Εάν άκουγα μία γυναίκα να δέχεται επίθεση από το σύζυγό της, το καλύτερο θα ήταν να μην κάνω τίποτα								
17.	Οι ξυλοδαρμένες σύζυγοι ευθύνονται για την κακοποίηση τους επειδή επεδίωκαν να συμβεί αυτό								
18.	Εάν μία γυναίκα ξυλοκοπηθεί από το σύζυγό της θα πρέπει να τον χωρίσει αμέσως								
19.	Οι σύζυγοι που ξυλοκοπούν ευθύνονται για την κακοποίηση επειδή σκόπευαν να το κάνουν								
20.	Ο καλύτερος τρόπος να αντιμετωπίσεις το συζυγικό ξυλοδαρμό είναι να συλλάβεις το σύζυγο								
21.	Ακόμη και όταν η συμπεριφορά της γυναίκας προκαλεί τον αντρισμό του συζύγου της αυτός δεν δικαιολογείται να την ξυλοκοπά.								
22.	Πόσο χρόνο θα πρέπει να περάσει στη φυλακή ένας άντρας που έχει ξυλοκοπήσει τη σύζυγό του; (κυκλώστε ένα)	Καθόλου	1μήνα	6μήνες	1χρόνο	3χρόνια	5χρόνια	10χρόνια	Δεν γνωρίζω
23.	Όταν μία σύζυγος έχει ξυλοκοπηθεί, αυτό έχει προκληθεί από τη συμπεριφορά της κατά τις εβδομάδες που προηγούνται του ξυλοδαρμού								

24.	Μία γυναίκα θα πρέπει να φύγει από το σπίτι αν ο σύζυγός της την ξυλοκοπά							
25.	Οι σύζυγοι που ξυλοκοποούνται είναι υπεύθυνες για την κακοποίηση επειδή θα έπρεπε να είχαν προβλέψει ότι αυτό θα συνέβαινε							
26.	Ένας άντρας δεν έχει κανένα δικαίωμα να ξυλοκοπά τη σύζυγό του ακόμη κι αν εκείνη αθετεί συμφωνίες που έχει κάνει μαζί του							
27.	Η περιστασιακή βία από έναν άντρα προς τη σύζυγό του μπορεί να βοηθήσει στη διατήρηση του γάμου							
28.	Μία γυναίκα δεν αξίζει ένα ξυλοδαρμό ακόμα κι όταν εξακολουθεί να υπενθυμίζει στον σύζυγό της τα αδύνατά σημεία του							
29.	Οι περισσότερες γυναίκες έχουν την κρυφή επιθυμία να ξυλοκοπηθούν από τους συζύγους τους							
30.	Εάν άκουγα μία γυναίκα να δέχεται επίθεση από το σύζυγό της, θα καλούσα την αστυνομία							
31.	Θα έκανε καλό σε ορισμένες γυναίκες να ξυλοκοπηθούν από τους συζύγους τους							

Ευχαριστούμε πολύ

για το χρόνο σας!

ΕΦΗΜΕΡΙΣ ΤΗΣ ΚΥΒΕΡΝΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΤΕΥΧΟΣ ΠΡΩΤΟ

Αρ. Φύλλου 232

24 Οκτωβρίου 2006

ΝΟΜΟΣ ΥΠ'ΑΡΙΘ. 3500

Για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας
και άλλες διατάξεις.

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ

ΤΗΣ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

Εκδίδομε τον ακόλουθο νόμο που ψήφισε η Βουλή:

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Α΄

ΓΕΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 1

Ορισμοί

Για τον παρόντα νόμο θεωρείται:

1. ενδοοικογενειακή βία, η τέλεση αξιόποινης πράξης,

σε βάρος μέλους της οικογένειας, σύμφωνα με τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος και τα άρθρα 299 και 311 του Ποινικού Κώδικα.

2. α. οικογένεια ή κοινότητα που αποτελείται από συζύγους ή γονείς και συγγενείς πρώτου και δεύτερου βαθμού εξ αίματος ή εξ αγχιστείας και τα εξ υιοθεσίας τέκνα τους.

β. στην οικογένεια περιλαμβάνονται, εφόσον συνυπάρχουν, συγγενείς εξ αίματος ή εξ αγχιστείας μέχρι τέταρτου βαθμού και πρόσωπα των οποίων επίτροπος, δικαστικός παραστάτης ή ανάδοχος γονέας έχει οριστεί μέλος της οικογένειας, καθώς και κάθε ανήλικο πρόσωπο που συνοικεί στην οικογένεια.

γ. οι διατάξεις του παρόντος νόμου εφαρμόζονται και στην μόνιμη σύντροφο του άνδρα ή στον μόνιμο σύντροφο της γυναίκας και στα τέκνα, κοινά ή ενός εξ αυτών, εφόσον τα πρόσωπα αυτά συνοικούν, ως και στους τώως συζύγους.

3. θύμα ενδοοικογενειακής βίας κάθε πρόσωπο της προηγούμενης παραγράφου σε βάρος του οποίου τελείται αξιόποινη πράξη κατά τα άρθρα 6, 7, 8 και 9 του παρόντος. Θύμα είναι και το μέλος, στην οικογένεια του οποίου τελέσθηκε αξιόποινη πράξη, κατά τα άρθρα 299

και 311 του Ποινικού Κώδικα, καθώς και ο ανήλικος κατά την παράγραφο 2, ενώπιον του οποίου τελείται μία από τις αξιόποινες πράξεις της παρούσας.

Άρθρο 2

Απαγόρευση χρήσης βίας

Η άσκηση βίας κάθε μορφής μεταξύ των μελών της οικογένειας απαγορεύεται.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Β΄

ΑΣΤΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 3

Η ενδοοικογενειακή βία ως τεκμήριο κλονισμού του γάμου

Το δεύτερο εδάφιο του άρθρου 1439 του Αστικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Εφόσον ο εναγόμενος δεν αποδεικνύει το αντίθετο, ο κλονισμός τεκμαίρεται σε περίπτωση διγαμίας ή μοιχείας αυτού, εγκατάλειψης του ενάγοντος ή επιβουλής της ζωής του από τον εναγόμενο, καθώς και σε περίπτωση άσκησης από τον εναγόμενο ενδοοικογενειακής βίας εναντίον του ενάγοντος.»

Άρθρο 4

Σωματική βία σε βάρος ανηλίκων

Επί ασκήσεως σωματικής βίας σε βάρος ανηλίκου, ως μέσου σωφρονισμού στο πλαίσιο της ανατροφής του, εφαρμόζεται το άρθρο 1532 του Αστικού Κώδικα.

Άρθρο 5

Χρηματική ικανοποίηση

Η κατά το άρθρο 932 του Αστικού Κώδικα χρηματική ικανοποίηση, λόγω ηθικής βλάβης του παθόντος για μία από τις πράξεις του παρόντος νόμου, δεν μπορεί να είναι κατώτερη των χιλίων (1.000) ευρώ, εκτός αν ο παθών ζήτησε μικρότερο ποσό.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Γ΄

ΠΟΙΝΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 6

Ενδοοικογενειακή σωματική βλάβη

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προξενεί σε άλλο μέλος αυτής σωματική κάκωση ή βλάβη της υγείας του, υπό την έννοια του εδαφίου α΄ της παρ. 1 του άρθρου 308 του Ποινικού Κώδικα, ή με συνεχή συμπεριφορά προξενεί εντελώς ελαφρά κάκωση ή βλάβη της υγείας του, με την έννοια του εδαφίου β΄ της παραπάνω διάταξης, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους.

2. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου είναι δυνα-

τόν να προκαλέσει στο θύμα κίνδυνο για τη ζωή του ή βαριά σωματική βλάβη, επιβάλλεται φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών. Αν επακολουθήσει βαριά σωματική ή διανοητική πάθηση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη μέχρι δέκα ετών. Αν ο υπαίτιος επεδίωκε ή γνώριζε και αποδέχθηκε το αποτέλεσμα της πράξης του, τιμωρείται με κάθειρξη.

3. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου τελέσθηκε σε βάρος εγκύου ή σε βάρος μέλους της οικογένειας το οποίο, από οποιαδήποτε αιτία, είναι ανίκανο να αντισταθεί, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, δύο ετών και αν η πράξη τελέσθηκε ενώπιον ανήλικου μέλους της οικογένειας, τιμωρείται με φυλάκιση, τουλάχιστον, ενός έτους.

4. Αν η πράξη της πρώτης παραγράφου συνιστά μεθοδευμένη πρόκληση έντονου σωματικού πόνου ή σωματικής εξάντλησης, επικίνδυνης για την υγεία, ή ψυχικού πόνου, ικανού να επιφέρει σοβαρή ψυχική βλάβη, ιδίως με την παρατεταμένη απομόνωση του θύματος, επιβάλλεται κάθειρξη. Αν το θύμα είναι ανήλικος, επιβάλλεται κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών.

5. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

Άρθρο 7

Ενδοοικογενειακή παράνομη βία και απειλή

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο εξαναγκάζει άλλο μέλος χρησιμοποιώντας βία ή απειλή με σπουδαίο και άμεσο κίνδυνο σε πράξη, παράλειψη ή ανοχή χωρίς το θύμα να υποχρεούται προς τούτο τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών, ανεξάρτητα από το αν το απειλούμενο κακό στρέφεται εναντίον του ίδιου του θύματος ή κάποιου από τους οικείους του υπό την έννοια της περίπτωσης β' του άρθρου 13 του Ποινικού Κώδικα.

2. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προκαλεί τρόμο ή ανησυχία σε άλλο μέλος της οικογένειας, απειλώντας

το με βία ή άλλη παράνομη πράξη ή παράλειψη, τιμωρείται με φυλάκιση.

Άρθρο 8

Βιασμός και κατάχρηση σε ασέλγεια

1. Η παρ. 1 του άρθρου 336 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:
«1. Όποιος με σωματική βία ή με απειλή σπουδαίου και άμεσου κινδύνου εξαναγκάζει άλλον σε συνουσία ή σε άλλη ασελή πράξη ή σε ανοχή της τιμωρείται με κάθειρξη.»

2. Η παρ. 1 του άρθρου 338 του Ποινικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:
«1. Όποιος με κατάχρηση της παραφροσύνης άλλου ή της από οποιαδήποτε αιτία προερχόμενης ανικανότητάς του να αντισταθεί, ενεργεί επ' αυτού συνουσία ή άλλη ασελή πράξη τιμωρείται με κάθειρξη μέχρι δέκα ετών.»

Άρθρο 9

Ενδοοικογενειακή προσβολή

της γενετήσιας αξιοπρέπειας

1. Το μέλος της οικογένειας το οποίο προσβάλλει την αξιοπρέπεια άλλου μέλους της, με ιδιαίτερα ταπεινωτικό λόγο ή έργο που ανάγεται στη γενετήσια ζωή του, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

2. Με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών μέχρι τριών ετών τιμωρείται η πράξη της προηγούμενης παραγράφου, αν ο παθών είναι ανήλικος.

3. Οι διατάξεις των προηγούμενων παραγράφων εφαρμόζονται αντίστοιχα και όταν ο δράστης εργάζεται σε φορέα παροχής κοινωνικής μέριμνας, η δε πράξη του στρέφεται σε βάρος προσώπου, το οποίο δέχεται τις υπηρεσίες του φορέα αυτού.

Άρθρο 10

Παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης

Όποιος σε υπόθεση ενδοοικογενειακής βίας απειλεί μάρτυρα ή μέλος της οικογένειάς του ή ασκεί βία εναντίον του ή τον δωροδοκεί, με σκοπό την παρακώλυση απονομής της δικαιοσύνης, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών μέχρι τριών ετών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Δ'

ΠΟΙΝΙΚΗ ΔΙΑΜΕΣΟΛΑΒΗΣΗ

Άρθρο 11

Προϋποθέσεις

1. Στα πλημμελήματα ενδοοικογενειακής βίας ο αρμόδιος για την άσκηση ποινικής δίωξης εισαγγελέας διερευνά τη δυνατότητα διαμεσολάβησης κατά τη διαδικασία των επόμενων άρθρων.

2. Προϋπόθεση για την έναρξη της διαδικασίας ποι-

νικής διαμεσολάβησης είναι η υποβολή ανεπιφύλακτης

δήλωσης εκ μέρους του προσώπου στο οποίο απο-

δίδεται η τέλεση του εγκλήματος, ότι είναι πρόθυμο σωρευτικά:

α) να υποσχεθεί ότι δεν θα τελήσει στο μέλλον οποια-

δήποτε πράξη ενδοοικογενειακής βίας (λόγος τιμής) και

ότι, σε περίπτωση συνοίκησης, δέχεται να μείνει εκτός

οικογενειακής κατοικίας για εύλογο χρονικό διάστημα,

εάν το προτείνει το θύμα. Για την υπόσχεση αυτή συ-

ντάσσεται έκθεση κατά τα άρθρα 148 επ. του Κώδικα

Ποινικής Δικονομίας.

β) να παρακολουθήσει ειδικό συμβουλευτικό -

θεραπευτικό πρόγραμμα για την αντιμετώπιση της ενδοοι-

κογενειακής βίας σε δημόσιο φορέα, σε όποιον τόπο

και για όσο χρονικό διάστημα κρίνεται τούτο αναγκαίο

από τους αρμόδιους θεραπευτές. Ο υπεύθυνος του προ-

γράμματος πιστοποιεί την ολοκλήρωση της παρακο-

λούθησής του. Το σχετικό πιστοποιητικό επισυνάπτεται

στο φάκελο της δικογραφίας. Αναφέρονται δε σε αυτό,

αναλυτικά, το αντικείμενο του συμβουλευτικού -

θεραπευτικού προγράμματος και ο αριθμός των συνεδριών

που παρακολούθησε ο ενδιαφερόμενος.

γ) να άρει ή να αποκαταστήσει, εφόσον είναι δυνατόν,

αμέσως τις συνέπειες που προκλήθηκαν από την πράξη

και να καταβάλει εύλογη χρηματική ικανοποίηση στον

παθόντα.

3. Αν το θύμα της ενδοοικογενειακής βίας είναι ανή-

λικος, η ποινική διαμεσολάβηση ενεργείται υπέρ αυτού

και από κοινού από τον κατά τόπον αρμόδιο εισαγγε-

λέα ανηλίκων και τον ασκούντα την επιμέλεια, εφόσον

αυτός δεν είναι το ίδιο πρόσωπο με τον φερόμενο ως

δράστη του εγκλήματος. Αν δεν υπάρξει ομοφωνία, η

διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή. Ο ανήλικος που έχει

συμπληρώσει το δέκατο τέταρτο έτος της ηλικίας του

μπορεί, εφόσον το επιθυμεί, να παρίσταται κατ' αυτήν

και να ακούγεται. Τα πρόσωπα του πρώτου εδαφίου

αντιπροσωπεύουν τον ανήλικο στη διαδικασία της ποι-

νικής διαμεσολάβησης και για τις αστικές αξιώσεις.

4. Οι σχετικές με την ποινική διαμεσολάβηση διατάξεις του παρόντος νόμου δεν εφαρμόζονται, αν ο φερόμενος

ως δράστης της πράξεως ενδοοικογενειακής βίας είναι

επίτροπος, δικαστικός συμπαραστάτης ή ανάδοχος γο-

νέας του ανηλίκου.

5. Αν την πράξη ενδοοικογενειακής βίας σε βαθμό πλημμελήματος φέρεται να έχει τελήσει ανήλικος,

εφαρμόζεται το άρθρο 45Α του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 12

Διαδικασία

1. Αν σε βάρος του υπαιτίου κινηθεί η διαδικασία των

άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ποινική

διαμεσολάβηση επιτρέπεται μόνον εφόσον το δικαστή-

ριο αναβάλει την εκδίκαση της υπόθεσης κατά τις δια-

τάξεις του άρθρου 423 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Στην περίπτωση αυτή, η σχετική διαδικασία χωρεί κατά

τις παραγράφους 3 έως 6 του παρόντος άρθρου. Το δικαστήριο που αναβάλλει την εκδίκαση της υπόθεσης,

κατά το πρώτο εδάφιο, εξετάζει αυτεπαγγέλτως αν συντρέχει περίπτωση να επιβληθούν στον υπαίτιο περι-

οριστικοί όροι κατά το άρθρο 18 του παρόντος νόμου.

2. Αν σε βάρος του φερόμενου ως δράστη ενεργείται

προκαταρκτική εξέταση, ο εισαγγελέας, πριν από κάθε

άλλη ενέργεια:

α) μπορεί να διατάσσει τη διενέργεια ιατρικής παραγογνωμοσύνης στο φερόμενο ως θύμα, προκειμένου

να ερευνηθεί η βασιμότητα της καταγγελίας για την σε βάρος του τέλεση της πράξεως,

β) εξετάζει ο ίδιος κάθε μάρτυρα που προτείνεται, καθώς και τα πρόσωπα της οικογένειας ή παραγγέλλει

την εξέταση αυτών από τους αρμόδιους ανακριτικούς υπαλλήλους, και

γ) καλεί το πρόσωπο στο οποίο αποδίδεται η τέλεση

της πράξεως να παράσχει στον ίδιο ή στον αρμόδιο ανακριτικό υπάλληλο εξηγήσεις υπό τους όρους του άρθρου 31 παρ. 2 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

3. Αν ο παρέχων εξηγήσεις δεν υποβάλει ο ίδιος, ή μέσω του συνηγόρου του, την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 δήλωση περί ποινικής διαμεσολάβησης, καλείται,

προς τούτο, από τον αρμόδιο εισαγγελέα. Στην περίπτωση αυτή μπορεί να λάβει προθεσμία τριών ημερών

για να απαντήσει.

4. Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Αν η απάντηση του παρέχοντος εξηγήσεις είναι θετική, ο εισαγγελέας ενημερώνει τον παθόντα ή τον συνήγορό του για την κατά τα ανωτέρω δήλωση του ενδιαφερομένου και, αν υποβληθεί σχετικό αίτημα, παρέχεται στον παθόντα προθεσμία, το πολύ τριών ημερών, για να δηλώσει αν δέχεται τη διαμεσολάβηση.

5. Αν η απάντηση του παθόντος είναι αρνητική ή αυτός δεν απαντήσει ή δεν επέλθει συμφωνία ως προς τους όρους της περίπτωσης α' της παραγράφου 2 του άρθρου 11, κινείται η ποινική διαδικασία κατά τις διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας. Αν η απάντηση του παθόντος είναι θετική, ο εισαγγελέας με διάταξή του θέτει τη δικογραφία σε ειδικό αρχείο της εισαγγελίας.

Κατά της διατάξεως αυτής δεν χωρεί προσφυγή.

6. Αν τα πρόσωπα στα οποία αποδίδεται η τέλεση της πράξης είναι περισσότερα, για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης απαιτείται μεταξύ τους συμφωνία. Το ίδιο ισχύει και αν η φερόμενη ως τελεσθείσα πράξη αφορά περισσότερα θύματα. Αν δεν επιτευχθεί συμφωνία κατά τα προηγούμενα εδάφια, η διαμεσολάβηση δεν είναι δυνατή.

7. Η συμφωνία των διαδίκων μερών για την κατά την παρ. 2 του άρθρου 11 του παρόντος έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης μπορεί να υποβληθεί στον αρμόδιο εισαγγελέα και με σχετικό πρακτικό εκ μέρους των συνηγόρων τους.

Άρθρο 13

Ποινικές συνέπειες

1. Η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης καταχωρίζεται σε ειδική μερίδα στο δελτίο ποινικού μητρώου και τηρείται για χρονικό διάστημα ίσο προς τον εκ του νόμου προβλεπόμενο χρόνο παραγραφής του εγκλήματος στο οποίο αφορά.

2. Αν ο ενδιαφερόμενος συμμορφωθεί προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης για χρονικό διάστημα τριών ετών, τότε η σχετική διαδικασία ολοκληρώνεται και εξαλείφεται η ποινική αξίωση της πολιτείας

για το έγκλημα που αφορά.

3. Η διαπιστούμενη από τον εισαγγελέα υπαίτια μη ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης διακόπτει τη διαδικασία και προκαλεί την αναδρομική άρση των επελθόντων αποτελεσμάτων. Στην περίπτωση αυτή ο εισαγγελέας ανασύρει τη δικογραφία από το αρχείο, η δε ποινική διαδικασία συνεχίζεται κατά τις οικείες διατάξεις του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, χωρίς να επιτρέπεται πλέον η υποβολή νέου αιτήματος για ποινική διαμεσολάβηση.

4. Ενόσω διαρκεί η διαδικασία ποινικής διαμεσολάβησης, τελεί σε εκκρεμοδικία η πράξη στην οποία αυτή αφορά. Η άσκηση ποινικής δίωξης για πράξη για την οποία εξαλείφθηκε η ποινική αξίωση της πολιτείας, λόγω ολοκλήρωσής της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης, είναι απαράδεκτη. Η παραγραφή της πράξης αναστέλλεται μέχρι την ολοκλήρωση της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης.

5. Η άρνηση ενός εκ των διαδίκων μερών να δεχθεί τη διαμεσολάβηση ή η αποτυχία ολοκλήρωσής της, για οποιαδήποτε αιτία, δεν επάγονται σε βάρος αυτών καμία αρνητική ουσιαστική ή οικονομική συνέπεια στην ποινική δίκη που επακολουθεί.

6. Στην παρ. 3 του άρθρου 574 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας προστίθεται στοιχείο γ', το οποίο έχει ως εξής:

«γ) η διάταξη του εισαγγελέα που εκδίδεται κατόπιν ποινικής διαμεσολάβησης σε εγκλήματα ενδοοικογενειακής βίας.»

Άρθρο 14

Αστικές συνέπειες

1. Η συμφωνία των διαδίκων για την έναρξη της διαδικασίας ποινικής διαμεσολάβησης ισχύει ως συμβιβασμός ως προς τις χρηματικές αξιώσεις από το έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας. Μόνη η συμφωνία του παθόντος συζύγου για την έναρξη της διαδικασίας δεν εμποδίζει την άσκηση αγωγής διαζυγίου ή την υποβολή αιτήσεως συναινετικής λύσεως του γάμου, την πρόοδο της δίκης και τη λύση του γάμου.

2. Η εντός τριετίας από την αρχειοθέτηση της υπόθεσης μη συμμόρφωση του φερόμενου ως δράστη προς τους όρους της ποινικής διαμεσολάβησης παρέχει στο

θύμα του εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας το δικαίωμα να ζητήσει, με αγωγή του, την ανατροπή της συμφωνίας, όσον αφορά στις χρηματικές αξιώσεις. Με την άσκηση της αγωγής ανατροπής αναβιώνουν οι χρηματικές αξιώσεις του παθόντος, τα δε καταβληθέντα λόγω της συμφωνίας αναζητούνται κατά τις διατάξεις περί αδικαιολόγητου πλουτισμού.

3. Μετά την ολοκλήρωση της ποινικής διαμεσολάβησης αποκλείεται η ανατροπή της συμφωνίας, εξ ου ουδένποτε λόγου και η αναζήτηση των καταβληθέντων σε συμμόρφωση αυτής. Τα ίδια αποτελέσματα επιφέρει και η λύση του γάμου μεταξύ των συζύγων εντός τριετίας.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ Ε΄ ΔΙΚΟΝΟΜΙΚΕΣ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ

Άρθρο 15

Προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης

Στο τέλος του άρθρου 735 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας προστίθεται εδάφιο, το οποίο έχει ως εξής: «Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας μπορεί να διατάσσεται ιδίως η απομάκρυνση του καθ' ου από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκηση του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του αιτούντος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας.»

Άρθρο 16

Παραγραφή

Αν οι πράξεις των άρθρων 6, 7 και 9 του παρόντος στρέφονται κατά ανηλίκου, η έναρξη της προθεσμίας παραγραφής αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωσή του.

Άρθρο 17

Ποινική δίωξη

1. Η ποινική δίωξη για τα εγκλήματα των άρθρων 6, 7, 9 και 10 ασκείται αυτεπαγγέλτως.

2. Σε βάρος του υπαιτίου εφαρμόζεται η διαδικασία των άρθρων 417 επ. του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας.

Άρθρο 18

Περιοριστικοί όροι

1. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας είναι δυνατόν, αν υπό τις συγκεκριμένες συνθήκες κρίνεται απαραίτητο για την προστασία της σωματικής και ψυχικής υγείας του θύματος, να επιβληθεί στον κατηγορούμενο από το αρμόδιο ποινικό δικαστήριο στο οποίο παραπέμπεται να δικασθεί ή από τον αρμόδιο ανακριτή ή από το δικαστικό συμβούλιο και

για όσο χρονικό διάστημα απαιτείται, ο περιοριστικός όρος της απομάκρυνσής του από την οικογενειακή κατοικία, η μετοίκηση του, η απαγόρευση να προσεγγίζει τους χώρους κατοικίας ή και εργασίας του θύματος, κατοικίες στενών συγγενών του, τα εκπαιδευτήρια των παιδιών και ξενώνες φιλοξενίας. Η ισχύς του παραπάνω περιοριστικού όρου παύει αυτοδικαίως μετά την έκδοση οριστικής αποφάσεως ή της διατάξεως του εισαγγελέα με την οποία αρχειοθετείται η υπόθεση λόγω ποινικής διαμεσολάβησης.

2. Ο περιοριστικός όρος που έχει επιβληθεί σύμφωνα με τις διατάξεις της προηγούμενης παραγράφου είναι δυνατόν να ανακληθεί, αντικατασταθεί ή τροποποιηθεί από το αρμόδιο δικαστικό όργανο που τον επέβαλε, με αίτηση του κατηγορουμένου, στην οποία αναφέρονται οι λόγοι για τους οποίους επιβάλλεται η ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίησή του. Για τη συζήτηση της αιτήσεως κλητεύεται υποχρεωτικά ο παθών, σύμφωνα με τις διατάξεις που ισχύουν κάθε φορά.

3. Το δικαστικό όργανο που είναι αρμόδιο κατά την παράγραφο 1 για την επιβολή, ανάκληση, αντικατάσταση ή τροποποίηση των περιοριστικών όρων, μπορεί να ζητήσει, συμβουλευτικά, τη γνώμη ψυχιάτρων, ψυχολόγων, κοινωνικών λειτουργών και άλλων επιστημόνων με ειδικές γνώσεις σε θέματα ενδοοικογενειακής βίας, εφόσον τα πρόσωπα αυτά εργάζονται σε δημόσιο φορέα υγείας.

Άρθρο 19

Εξέταση μαρτύρων

1. Σε υποθέσεις ενδοοικογενειακής βίας, μέλη της οικογένειας εξετάζονται ως μάρτυρες χωρίς όρκο.

2. Οι ανήλικοι κατά την εκδίκαση των υποθέσεων της προηγούμενης παραγράφου δεν κλητεύονται ως μάρτυρες στο ακροατήριο, αλλά αναγιγνώσκονται η κατάθεσή τους, εφόσον υπάρχει, εκτός εάν η εξέτασή τους κρίνεται αναγκαία από το δικαστήριο.

Άρθρο 20

Υποχρέωση τήρησης εχεμύθειας

1. Σε περίπτωση διαπράξεως εγκλήματος ενδοοικογενειακής βίας, οι αρμόδιες αστυνομικές αρχές που

διενεργούν προανάκριση, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 2 του άρθρου 243 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, απαγορεύεται να ανακοινώνουν με οποιονδήποτε τρόπο το ονοματεπώνυμο του θύματος και του κατηγορουμένου, τη διεύθυνση κατοικίας τους, καθώς και οποιαδήποτε άλλα στοιχεία είναι δυνατόν να αποκαλύψουν την ταυτότητά τους.

2. Οι παραβάτες της διατάξεως αυτής τιμωρούνται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΣΤ΄
ΑΡΩΓΗ ΤΩΝ ΘΥΜΑΤΩΝ
Άρθρο 21

Κοινωνική συμπαράσταση

1. Τα θύματα ενδοοικογενειακής βίας δικαιούνται ηθικής συμπαράστασης και της αναγκαίας υλικής συνδρομής από νομικά πρόσωπα δημοσίου ή ιδιωτικού δικαίου, που λειτουργούν ειδικά για τους σκοπούς αυτούς υπό την εποπτεία του Υπουργείου Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, και από κοινωνικές υπηρεσίες των οργάνων τοπικής αυτοδιοίκησης.

2. Οι αστυνομικές αρχές που επιλαμβάνονται, στο πλαίσιο των αρμοδιοτήτων τους, υποθέσεων ενδοοικογενειακής βίας υποχρεούνται, εφόσον το ζητήσει το θύμα, να ενημερώσουν αυτό και τους παραπάνω φορείς, ώστε να παρασχεθεί αμέσως η απαραίτητη, κατά περίπτωση, αρωγή.

Άρθρο 22

Ευεργέτημα πενίας

Στα θύματα ενδοοικογενειακής βίας, τα οποία ζητούν τη λήψη ασφαλιστικών μέτρων για προσωρινή ρύθμιση της κατάστασης, εξαιτίας του συγκεκριμένου περιστατικού, παρέχεται το ευεργέτημα της πενίας με μόνη την απόδειξη του περιστατικού βίας, σύμφωνα με τις διατάξεις των άρθρων 194 επ. του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, αν αδυνατούν να καταβάλουν, έστω και προσωρινά, τις απαιτούμενες δικαστικές δαπάνες.

Άρθρο 23

Υποχρεώσεις των εκπαιδευτικών

1. Εκπαιδευτικός της πρωτοβάθμιας ή δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης ο οποίος, κατά την εκτέλεση του εκπαιδευτικού του έργου, με οποιονδήποτε τρόπο πληροφορείται ή διαπιστώνει ότι έχει διαπραχθεί σε βάρος μαθητή έγκλημα ενδοοικογενειακής βίας, ενημερώνει, χωρίς καθυστέρηση, τον διευθυντή της σχολικής μονάδας.

Ο διευθυντής της σχολικής μονάδας ανακοινώνει, αμέσως, την αξιόποινη πράξη στον αρμόδιο εισαγγελέα, σύμφωνα με τις διατάξεις της παραγράφου 1 του άρθρου 37 του Κώδικα Ποινικής Δικονομίας, ή στην πλησιέστερη αστυνομική αρχή.

Την ίδια υποχρέωση έχουν οι εκπαιδευτικοί και οι διευθυντές των ιδιωτικών σχολείων, καθώς και οι υπεύθυνοι των πάσης φύσεως Μονάδων Προσχολικής Αγωγής.

2. Κατά την προδικασία και τη διαδικασία στο ακροατήριο, ο διευθυντής της σχολικής μονάδας, ο οποίος ανακοίνωσε την αξιόποινη πράξη στις παραπάνω αρμόδιες αρχές, και ο εκπαιδευτικός, ο οποίος την πληροφόρηθηκε ή τη διαπίστωσε, καλούνται να εξετασθούν ως μάρτυρες, μόνο αν η πληροφορία δεν αποδεικνύεται με οποιοδήποτε άλλο αποδεικτικό μέσο.

Άρθρο 24

Το άρθρο 342 του Ποινικού Κώδικα (κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια) αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 342.

Κατάχρηση ανηλίκων σε ασέλγεια

1. Ο ενήλικος ο οποίος ενεργεί ασελγείς πράξεις με ανήλικο, τον οποίον του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά, τιμωρείται ως εξής:

α) αν ο παθών δεν συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα έτη,

με κάθειρξη τουλάχιστον δέκα ετών,

β) αν ο παθών συμπλήρωσε τα δεκατέσσερα, όχι όμως και τα δεκαοκτώ έτη, με κάθειρξη.

2. Συνιστά επιβαρυντική περίπτωση η τέλεση της πράξης της πρώτης παραγράφου:

α) από οικείο,

β) από πρόσωπο που συνοικεί με τον ανήλικο ή διατηρεί φιλικές σχέσεις με τους οικείους του,

γ) από εκπαιδευτικό, παιδαγωγό, γυμναστή ή άλλο πρόσωπο που παραδίδει μαθήματα στον ανήλικο, δ) από πρόσωπο που δέχεται τις υπηρεσίες του ανηλίκου,

ε) από κληρικό με τον οποίο ο ανήλικος διατηρεί πνευματική σχέση,

στ) από ψυχολόγο, ιατρό, νοσοκόμο ή από ειδικό επίσημονα που παρέχει τις υπηρεσίες του στον ανήλικο.

3. Ο ενήλικος ο οποίος με χειρονομίες, με προτάσεις ή με εξιστόρηση, απεικόνιση ή παρουσίαση πράξεων

που αφορούν τη γενετήσια ζωή προσβάλλει την αιδώς ανηλίκου, τον οποίο του έχουν εμπιστευθεί για να τον επιβλέπει ή να τον φυλάσσει, έστω και προσωρινά, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον έξι μηνών και αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια με φυλάκιση τουλάχιστον δύο ετών. Η παράγραφος 2 εφαρμόζεται αναλόγως και στις περιπτώσεις αυτές.

4. Ο ενήλικος, ο οποίος μέσω διαδικτύου ή άλλου μέσου επικοινωνίας, αποκτά επαφή με πρόσωπο που δεν συμπλήρωσε τα δεκαέξι έτη και με προτάσεις ή με εξιστόρηση, απεικόνιση ή παρουσίαση πράξεων που αφορούν τη γενετήσια ζωή προσβάλλει την αιδώς του, τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον ενός έτους και αν η πράξη τελείται κατά συνήθεια με φυλάκιση τουλάχιστον τριών ετών.

5. Η παραγραφή των πράξεων των προηγούμενων παραγράφων αναστέλλεται μέχρι την ενηλικίωση του ανηλίκου.»

Άρθρο 25

Οι προθεσμίες των παραγράφων 1 και 2 του άρθρου 3 και του άρθρου 4 ΣΤ' του ν. 3388/2005, που παρατάθηκαν με την αριθ. 99583 οικ./24.12.2005 (ΦΕΚ 1490 Β') κοινή υπουργική απόφαση των Υπουργών Δικαιοσύνης, Οικονομίας και Οικονομικών και Δημόσιας Τάξης, παρατείνονται αντίστοιχα έως ότου προαχθούν οι εξωτερικοί φρουροί στο βαθμό του Υπαρχιφύλακα και μέχρι την 12.9.2007.

Άρθρο 26

Η παράγραφος 4 του άρθρου 49 του ν. 2721/1999, όπως αντικαταστάθηκε με την παράγραφο 2 του άρθρου 1 του ν. 3388/2005 και συμπληρώθηκε με το άρθρο 18 του ν. 3472/2006, αντικαθίσταται ως εξής:

«4. Για την πλήρωση των θέσεων που προβλέπονται στην παράγραφο 2 διορίζονται Έλληνες πολίτες, απόφοιτοι λυκείου ή άλλης ισότιμης σχολής της ημεδαπής ή της αλλοδαπής. Οι υποψήφιοι δεν πρέπει να έχουν ηλικία μεγαλύτερη των 30 ετών, πρέπει να είναι αρτιμελείς, να έχουν ανάρτηση (χωρίς υποδήματα) τουλάχιστον ενός μέτρου και εβδομήντα εκατοστών (1,70) και οι άνδρες να έχουν εκπληρώσει τις στρατιωτικές τους υποχρεώσεις. Για την επιλογή τους εφαρμόζονται τα ακόλουθα αντικειμενικά κριτήρια:

(α) Η εκπλήρωση της στρατιωτικής τους θητείας στις Ένοπλες Δυνάμεις με το βαθμό του εφέδρου αξιωματικού ή στις Ειδικές Δυνάμεις των Ενόπλων Δυνάμεων ή η προϋπηρεσία ως εθελοντών πενταετούς θητείας στις Ένοπλες Δυνάμεις.

(β) Ο βαθμός του απολυτηρίου τίτλου σπουδών.

(γ) Η μόνιμη κατοικία και η εγγραφή στα δημοτολόγια δήμων ή κοινοτήτων του νομού όπου εδρεύουν τα Καταστήματα Κράτησης, για δύο τουλάχιστον χρόνια έως την έκδοση της προκήρυξης. Υποψήφιοι οι οποίοι λαμβάνουν μόρια με βάση το κριτήριο αυτό υποχρεούνται να υπηρετήσουν στο νομό για τον οποίο έλαβαν τα μόρια τουλάχιστον επί δέκα χρόνια, εκτός αν, λόγω βαθμολογικής προαγωγής τους ή υπηρεσιακών αναγκών, καταστεί αναγκαία η μετάθεση ή η απόσπασή τους σε Κατάστημα άλλου νομού.

(δ) Η κατοχή άδειας ικανότητας οδηγού Γ' ή Δ' κατηγορίας.

(ε) Η κατοχή διπλώματος μεταδευτεροβάθμιας επαγγελματικής εκπαίδευσης του Ο.Ε.Ε.Κ. δωδεκάμηνης τουλάχιστον φοίτησης, με ειδικότητα «Στέλεχος Υπηρεσιών Ασφαλείας».»

Άρθρο 27

Το τελευταίο εδάφιο της παραγράφου 6 του άρθρου 49 του ν. 2721/1999 (ΦΕΚ 112 Α'), όπως αντικαταστάθηκε από την παρ. 2 του άρθρου 1 του ν. 3388/2005 (ΦΕΚ 225

Α'), αντικαθίσταται ως εξής:

«Με κοινή απόφαση των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαιοσύνης καθορίζεται το ύψος της αποζημίωσης, που λαμβάνουν οι εκπαιδευόμενοι στις ανωτέρω Σχολές. Η αποζημίωση υπόκειται σε κράτηση υγειονομικής περίθαλψης, όπως αυτή προβλέπεται εκάστοτε για τις αποδοχές των δημοσίων υπαλλήλων. Η κράτηση αυτή περιέρχεται στο Δημόσιο. Οι δαπάνες ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης των εκπαιδευομένων και μόνο καλύπτονται από τον Ο.Π.Α.Δ., ο οποίος επι-

χορηγείται προς τούτο κατά τα οριζόμενα στην παρά-
γραφο 1 του άρθρου 11 του ν. 2768/1999 (ΦΕΚ 273 Α').
Το χρονικό διάστημα φοίτησης των ανωτέρω στη Σχο-
λή αποτελεί χρόνο πραγματικής δημόσιας υπηρεσίας,
εφόσον διορισθούν. Εάν με υπαιτιότητά τους διακοπεί η
εκπαίδευση στη Σχολή ή δεν αποδεχθούν το διορισμό
τους, οι εκπαιδευόμενοι υποχρεούνται να επιστρέψουν
την αποζημίωση, καθώς και τις δαπάνες για την εκπαί-
δευσή τους, όπως καθορίζονται με την κοινή απόφαση
των Υπουργών Οικονομίας και Οικονομικών και Δικαι-
οσύνης, η οποία προβλέπεται στην παράγραφο 8 του
παρόντος.»

Άρθρο 28

Έναρξη ισχύος

Η ισχύς του παρόντος νόμου αρχίζει τρεις μήνες μετά
τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσε-
ως.

Παραγγέλλομε τη δημοσίευση του παρόντος στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως και την εκτέλεσή του ως
νόμου του Κράτους.

Αθήνα, 23 Οκτωβρίου 2006

Ο ΠΡΟΕΔΡΟΣ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ

ΚΑΡΟΛΟΣ ΓΡ. ΠΑΠΟΥΛΙΑΣ

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ

ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ

Π. ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΣ Γ. ΑΛΟΓΟΣΚΟΥΦΗΣ

ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ

ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗΣ

Μ. ΓΙΑΝΝΑΚΟΥ Δ. ΑΒΡΑΜΟΠΟΥΛΟΣ

ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΤΑΞΗΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ Β. ΠΟΛΥΔΩΡΑΣ

Θεωρήθηκε και τέθηκε η Μεγάλη Σφραγίδα του Κράτους

Αθήνα, 24 Οκτωβρίου 2006

Ο ΕΠΙ ΤΗΣ ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ ΥΠΟΥΡΓΟΣ

Α. ΠΑΠΑΛΗΓΟΥΡΑΣ